

TC.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANHE SANATLARI ANASANAT DALI
MODERN DANS PROGRAMI

ÇAĞDAŞ DANS ÜRETİMİNDE BENLİK ALGISI VE
BİREYSEL YAKLAŞIMLAR

Sanatta Yeterlik Eser Metni

Hazırlayan:

20183003331

Sadiye Cansu ERGİN ÜNAL

Danışman:

Prof. Tuğçe ULUGÜN TUNA

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
ÖZET.....	vi
SUMMARY	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
2. GÜNÜMÜZ BENLİK ALGISINA GENEL BİR BAKIŞ	2
2.1 Benlik Yaklaşımları.....	4
2.1.1 Erikson, Markus, Skinner, Wicklund, Briere ve Vallerand, Wegner ve Vallacher, Sigmund Freud, Erich Fromm, William James'in Benlik Kavramı Yaklaşımlarına Genel Bir Bakış.....	4
2.1.2 William James'in Benlik Kavramı üzerinden Benlik Oluşumları.....	13
3. BENLİK ALGISI VE BEDEN FELSEFESİ.....	21
3.1 Beden Felsefesine Genel Bakış	22
3.1.1 Batıda Beden Felsefesine Genel Bakış.....	23
3.2 Doğuda Genel Beden Felsefesi	30
4. KIERKEGAARD'IN BENLİK ANALİZİ.....	34
4.1 Soren Kierkegaard'ın Benlik Algısı.....	34
4.1.1 Benliğin Birinci Sentezi	36
4.1.2 Benliğin İkinci Sentezi	37
4.1.3 Benliğin Üçüncü Sentezi	38
4.2 Kierkegaard'ın Benlik Öğeleri ve Sentezleri Arası İlişki	40
4.3 Beden Felsefesi Yaklaşımında Bireysellik, Kierkegaard: Ben ve Birey Olma	42

5. OTOBİYOGRAFİK TANIMLAMA VE SOLO PERFORMANS.....	48
5.1 Otobiyografi Tarihine Kısa bir Bakış.....	48
5.2 Otobiyografik Solo Dans Üretim Sürecinde Özduyum.....	53
5.2.1 Özduyum Kavramı	53
5.3 Dansçı Bedeninin Propriyosepsiyon ile Hareket İlişkisine Somatik Bakış.....	57
5.4 Dansçı Koreograflar Ve Solo Eserlerindeki Benlik Algısına Örneklemeler....	62
6. KARA KAPLI DEFTER VE SÜREÇ.....	73
7. ESER ÜRETİM SÜRECİ VE ANALİZİ	99
7.1 İlk Üretim Süreci.....	99
7.2 Benlik Algısı ve Bireysel Yaklaşımlar İle Koreografimi Yeniden Araştırma ve Deneyimleme Dönemi	100
7.3 Hareket Araştırması ve Süreci.....	102
7.4 Koreografinin Sahnelenme Sürecinde Seyirci-Mekan İlişkisi	105
8. KOREOGRAFİNİN YAPISAL ANALİZİ	106
8.1 Koreografi Giriş Sahnesi	107
8.2 Bölüm 1: Anlık Bakış ve Farkındalık.....	109
8.3 Bölüm 2: Dinamik Değişim ve Keşif.....	118
8.4 Bölüm 3: Çelişkilerin Kompozisyonu	124
8.5 Bölüm 4: İtkilerin İzleri ve Zamandaki Boşluk.....	127
8.6 Bölüm 5: Sonlandırma	129
8.7 Ses	131
8.8 Işık.....	133
8.9 Kostüm	136
8.10 Synopsis.....	137

8.11 Eser Hakkında Yorumlar ve Gösterildiği Sahneler	139
8.11.1 Prag, Lizbon, Karachi’de Performanslar	139
8.11.2 Sahne Düzeni.....	139
9. SONUÇ	143
KAYNAKÇA.....	147
ÖZGEÇMİŞ	150

ÖNSÖZ

2020 yılının Mart ayında başlayan ve bütün dünyayı etkileyen Kovid-19 Pandemisiyle de düşünsel sürecim farklı yönde şekillenmeye başladı. Düşüncelerin başka düşüncelere, hayallerin başka hayallere aktığı, kimi zaman çok sessiz ve durağan kimi zaman da oldukça yoğun ve gürültülü derin içsel bir yolculuk başlamış oldu. Etkisini hissettiğim dönemin devamında 2018 yılında koreografisini yaparak dans ettiğim ‘Glimpse’ isimli solo dansıma yeniden, yeni bir bakış açısıyla çalışmak üzere geri döndüm. ‘Glimpse’ üretim süreci hayatımın yoğun bir döneminde gerçekleşmişti. Prag’da The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali prömiyerini gerçekleştirdikten sonra aynı yıl Lizbon’da Uluslararası Performans Bienali’nde ve 2019’da Pakistan’dan davet aldığım bir sergi projesinin gala gecesinde solomu gerçekleştirmiştım. Elbette solom bu süreçte her ülkenin farklı kültür yapısından, mekânlardan ve seyircilerinin yorumlarından etkilendi.

Kovid-19 döneminde, otobiyografik bir açılım olduğunu düşündüğüm, düzenli düzensiz yazdığım defterlerime yeni ve sadece kendi iç sesimin yankısı olan bir dünya ördüğümü hissediyordum. Kimsenin görmediği, duymadığı, bilmediği bu alan imdat çığlıklarımı dışarıya aktarabilmemi sağlıyordu. Pandemi döneminde bir kaçış alanı olarak tez danışmanım Prof. Tuğçe Ulugün Tuna’ya yazılarımdan bahsettiğimde bu defterlerin ‘Kara Kaplı Defterler’ olduklarını, kendimde ‘ben’ i aramamı önermişti. Bu defterlerdeki iç dökümlerim, Glimpse solomda hayalimde kurduğum kendimden dışa yansıttığım fantastik dünyanın tasvirlerini de oluşturuyordu. Geçmişten getirdiğim bütün bilgi, deneyim ve yaşanmışlıklarım ile örülü dünyamı kapsıyordu. Bu etkenlerle çalışmam somatik benlik-beden bütünlüğünden ziyade, bilişsel ve ruhsal benlik kavramına odaklanmaktadır.

Danışmanım, ‘Kierkegaard’ teorilerinin izini sürerken, kendi benlik algım üzerine yoğunlaşmamı önerdi. Bu öneri üzerine benlik algıları üzerine çıktığım yolda pek çok benliğe dair algı ile karşılaştım. Psikolojiden felsefeye pek çok düşünürü ziyaret ettim. Buluştuğum düşünürlerden kendime yeni fikirler ekledim. İrdeledim, sorguladım, kendimce doğruladım. En çok da Kierkegaard’ın ben’e bakış açısında asılı kalarak kendi benlik algımı yeniden oluşturdum.

Berlin, Prag ve Lizbon’daki dans eğitimlerimin ardından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Modern Dans Sanat Dalı’nda önce yüksek lisans eğitimimi tamamladım, ardından bu tez eser çalışmam ile Sanatta Yeterlik öğrenimimi tamamlıyorum.

Küçük yaşta bale ile başlayan dans serüvenimin çağdaş dansın her ruhu ve bedeni eşsiz bularak kapsayıcılığı ile yaşamımın bu yönde evrilerek, bağımsız çağdaş dans sanatçısı, eğitmen ve koreografa dönüşmüş olmaktan büyük mutluluk duyuyorum.

Benlik algıları ve hayal gücümün birleşiminden ortaya çıkan ve 2022’ de yeniden şekillenen solo koreografimin tez eser metninin ufkumu açarak oluşumunu sağlayan, bana olan güveni ve inancını hep hissettiğim başta danışmanım Prof. Tuğçe Uluğün Tuna olmak üzere, Tez İzleme Komitesi üyeleri Sayın Doç. Canan Yücel Pekiçten, Sayın Prof. Dr. Mehmet Can Özer’e ve son dönem Sayın Özer’in yerine dahil olan Sayın Doç. Dr. Mehtap Söyler’e çok teşekkür ederim.

Sevgili aileme, anneme, babama ve ağabeyime, küçük yaşımdan beri dans tutkumun beni götürdüğü yolda bana olan inançlarını hiçbir zaman bırakmadan maddi manevi destekledikleri için, eşim Lütfi Ünal’a tez eser çalışmamı yaparken verdiği her türlü desteği için ve özellikle İzmir’de 2013 yılından bu yana verdiğim çağdaş dans derslerine katılan, koreografilerimde dans eden, eserlerimi takip eden herkese gönülden teşekkür ederim.

Sadiye Cansu ERGİN ÜNAL

ÖZET

ÇAĞDAŞ DANS ÜRETİMİNDE BENLİK ALGISI VE BİREYSEL YAKLAŞIMLAR

Bu çalışmanın amacı, çağdaş dans sanatı alanında, benlik algısı ve bireysel yaklaşımlar üzerinden bir solo dans koreografisini irdelemek, oluşturmak ve icra etmektir. Bu tez eser çalışmasında, Danimarkalı varoluşçu filozof Søren Kierkegaard başta olmak üzere 'benlik' kavramıyla ilgili üretilen teorileri ve yapılan analizleri, kendi benlik algım ve bireysel yaklaşımım ile ele alıp, irdeleyerek çalıştım. Bu çalışmaların sonucunda, 2018 yılında koreografisini geliştirmeye başlayıp, dans ettiğim 'Glimpse' isimli otobiyografik solomu, benlik algısı kavramı bağlamında yeniden ele aldım ve bireysel yaklaşımımı yansıtabilecek gerek yeni hareket üretim metodları gerekse icra tercihimle, koreografik formuna ulaştırdım.

Bir çağdaş dans sanatçısı olarak, ürettiğim solo koreografisinde temel nokta kendi yaşam deneyimlerimden yola çıkmak ve buradan benlik algısını sorgulayarak sanatsal bir ürün ortaya koymaktı. Gerçek yaşamım ile hayalimde yaşadığım dünya arasındaki salınımımı konu ederek varlıksal sorgulama ve oluşumumun fiziksel yansıması, bu solonun merkezindeki yaklaşımlardan en öne çıkan oldu.

Dansın içerisinde ve dışarısında olmak gibi bakış açımı değiştirerek mekândaki bedensel varoluşum üzerinden kendi karakterimi oluşturduğum ve bahsettiğim bu bakış açısı sayesinde, koreografiyi yapan ben, dans eden ben ve dışarıdan bakan başka bir ben algısı ile bu bahsettiğim farklı algılardan oluşan otobiyografik bir solo sergilemeyi amaçladım.

Kierkegaard'ın benlik analizlerinden esinlenerek felsefe ve başta William James olmak üzere pek çok psikoloğun fikirleri sayesinde psikolojiye yakın olarak düşünsel bir süreç yaşadım. Sürecin sonunda biriktirdiklerimi, kendi bedenimi bir araç olarak kullanarak, özgün bir solo yapısıyla tamamladım. Kanımca, ancak beden, ruh ve zihin bütünlük sağladığında kendi özünü oluşturabilir ve yapılandırabilir. Diğer taraftan bu çalışmam somatik benlik-beden bütünlüğünden ziyade, bilişsel ve ruhsal benlik kavramına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Benlik Algısı, Dansta Otobiyografik Solo, Çağdaş Dans

SUMMARY

SELF PERCEPTION AND INDIVIDUAL APPROACHES IN CONTEMPORARY DANCE PRODUCTION

The aim of this study is to examine, create and perform a solo dance choreography through self-perception and individual approaches in the field of contemporary dance art. In this thesis, I studied the theories and analyzes produced about the concept of 'self', especially the Danish existentialist philosopher Soren Kierkegaard, with my own self-perception and individual approach. As a result of these studies, I started to develop the choreography in 2018, and I reconsidered my autobiographical solo called 'Glimpse', which I danced, in the context of the concept of self-perception and brought it to its choreographic form, with both new movement production methods and performance preferences that could reflect my individual approach.

As a contemporary dance artist, the main point in the solo choreography I produced was to start from my own life experiences and to create an artistic product by questioning the self-perception from there. Subjecting my oscillation between my real life and the world I live in my dreams, the physical reflection of my being and questioning became the most prominent of the approaches at the center of this solo.

By changing my perspective, such as being inside and outside the dance, I created my own character through my bodily existence in the space, and thanks to this perspective, I aimed to exhibit an autobiographical solo consisting of the perception of me doing the choreography, the dancing me and another me looking from the outside, and these different perceptions I mentioned.

Inspired by Kirkegaard's analysis of the Self, I went through an intellectual process close to psychology, thanks to philosophy and the ideas of many psychologists, especially William James. At the end of the process, I completed what I had accumulated with a unique solo structure, using my own body as a tool. In my opinion, it can only form and structure its own essence when the body, soul and mind are integrated. On the other hand, this study focuses on the cognitive and spiritual self-concept rather than the somatic self-body integrity.

Key Words: Self Perception, Autobiographic Solo in Dance, Contemporary Dance

RESİMLER LİSTESİ

Resim 5.1 Lizbon Reunion Performans Bienali, Dansçı: Cansu Ergin	62
Resim 6.1 Kara Kaplı Defter Kapak	77
Resim 6.2 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 1	78
Resim 6.3 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 2	79
Resim 6.4 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 3	80
Resim 6.5 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 4	81
Resim 6.6 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 5	82
Resim 6.7 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 6	83
Resim 6.8 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 7	84
Resim 6.9 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 8	85
Resim 6.10 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 9	86
Resim 6.11 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 10	87
Resim 6.12 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 11	88
Resim 6.13 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 12	89
Resim 6.14 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 13	90
Resim 6.15 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 14	91
Resim 6.16 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 15	92
Resim 6.17 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 16	93
Resim 6.18 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 17	94
Resim 6.19 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 18	95
Resim 6.20 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 19	96
Resim 6.21 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 20	97
Resim 6.22 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 21	98
Resim 8.1 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	108
Resim 8.2 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	110
Resim 8.3 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	111
Resim 8.4 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha....	111
Resim 8.5 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha....	112
Resim 8.6 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha....	112
Resim 8.7 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	113
Resim 8.8 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	114
Resim 8.9 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	114
Resim 8.10 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası	115

Resim 8.11 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	116
Resim 8.12 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha..	116
Resim 8.13 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	117
Resim 8.14 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	119
Resim 8.15 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	119
Resim 8.16 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	120
Resim 8.17 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 2, Enstantene 2, Foto: Alípio Padilha.....	121
Resim 8.18 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 8'den Alıntı.....	122
Resim 8.19 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	122
Resim 8.20 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası.....	123
Resim 8.22 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 3, Foto: Alípio Padilha..	124
Resim 8.23 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 3, Enstantene 2, Foto: Alípio Padilha.....	127
Resim 8.24 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 4, Foto: Alípio Padilha...	129
Resim 8.25 Lizbon Reunion Performans Bienali, Işık, Foto: Alípio Padilha.....	134
Resim 8.26 Lizbon Reunion Performans Bienali, Kostüm, Foto: Alípio Padilha...	137
Resim 8.27 Prag NewEurope Festivali, Afiş	140
Resim 8.33 Lizbon Reunion Performans Bienali, Broşür Kapak	141
Resim 8.37 Kabutar, Travelling Exhibition Gala Gecesi Broşürü.....	142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 8.1 Glimpse Solo Floor Pattern, Giriş Bölümü.....	108
Şekil 8.2 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 1:Anlık Bakış ve Farkındalık	109
Şekil 8.3 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 2:Dinamik Değişim ve Keşif.....	118
Şekil 8.4 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 3:Çelişkilerin Kompozisyonu.....	126
Şekil 8.5 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 4:İtkilerin İzleri ve Zamandaki Boşluk	128
Şekil 8.6 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 5:Sonlandırma	131
Şekil 8.7 Glimpse Sahne Işık Tasarımı	133

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, çağdaş dans sanatı alanında, benlik algısı ve bireysel yaklaşımlar üzerinden bir solo dans koreografisini irdelemek, oluşturmak ve icra etmektir. Bu çalışmayı yaparken özellikle Danimarkalı varoluşçu filozof Soren Kierkegaard'ın benlik algısını irdeleyerek beden felsefesi açısından kendi benlik algımla köprü kurmayı, özduyumu hareket üretim metodu içerisinde kullanarak uzam ve zamanda dramaturjik bir kompozisyon inşaa etmeyi hedefledim. Koreograf ve dansçı olduğum bu çalışma, süreç içerisinde kendi benlik algılarımı yeniden deneyimlere irdelediğim, 'düş' dünyam ile 'gerçek' dünyam arasında varolan alanda kişisel özgürlük ve mahremiyetimi benlik algım üzerinden tekrardan gözden geçirdiğim fantastik bir dünya oluşturma yönünde ilerledi.

Dolayısıyla, tez eser çalışmamda, bir taraftan dansçı ve koreograf olarak irdelediğim bireysel benlik algımı sanatsal ürüne dönüştürerek ortaya koyma sürecine odaklanırken, diğer taraftan da kendi bedenim üzerinden otobiyografik solo sınırlarımı sürekli yeniden keşfettiğim bir üretim sürecine odaklandım. Elbette bu süreci şekillendiren, tez eser metin çalışmamda benim için yol gösterici olan Kierkegaard'ın benlik algısı üzerinden yaşamı sorguladığı varoluşçu söylemleri ve William James' in benlik analizi ile 'ben' kavramları incelemelerim oldu. Koreograf ve dansçı olarak iç dünyamı keşfetme yolunda psikolojide iç algı olarak da geçen özduyumu hareket etme yolu olarak belirlemem, beden farkındalığının derinleşmesinin yanında, mekan ve beden ilişkisi dengesini de gözettiğim koreografimin dramaturjik çatısını da belirlememe katkı sağladı. Böylelikle iç dinamiklerini ve mekansal patternini inşaa ettiğim solo dans koreografim tamamlanmış oldu. Özetle bu çalışma somatik benlik-beden bütünlüğünden ziyade, bilişsel ve ruhsal benlik kavramına odaklanmaktadır.

2. GÜNÜMÜZ BENLİK ALGISINA GENEL BİR BAKIŞ

Solo koreografimin üretim sürecinde benlik algımı incelediğim, kendimi yeniden keşfettiğim ve hatta yeniden yapılandırıdığım bir zaman geçirdim. Benlik algımın keşfi üzerinden çıktığım yolculukta soloma yeniden baktığımda çıkış noktamı Kierkegaard'ın benlik analizleri oluşturdu. Eser metnimin ileri bölümlerinde ayrıntılı olarak yer vereceğim Kierkegaard'ın benlik analizlerinden önce benlik kavramının ne olduğu ve tarihsel süreçte psikoloji alanından pek çok uzmanın ne gibi düşünceler ile benlik kavramını şekillendirdiğine dair bilgilere yer vermek istiyorum.

Benlik algısı bireyin benlik bilincini kendine özgü değerlendirmesidir, kaynak araştırmalarımda, William James' in benlik algısına dair ilk açıklamaları ile aydınlatılan benlik kavramının 19. yüzyıldan beri en çok tartışılan psikoloji kavramı olduğunu keşfettim. Benlik, eylemlerimiz ve düşüncelerimizde yarattığımız ve yeniden yarattığımız bir nesnedir. Kimlik gibi, benlik değeri de kişinin kendisini çevreleyen sosyal dünyaya hassasiyetlerini etkileyen güdüsel bir durumdur.¹

Genel anlamda sağlıklı bir bireyin olumlu benlik algısının temel öğelerinin hangi esaslara dayandığına dair bir göz atmak isterim:

Kendini tanıma: Ben kimim ve toplumdaki yerim nedir? Bu sorgulamalara bireyin cevap ararken başkaları ile benzerlik ve/veya farklılık oluşturan özelliklerini tanımlayabilmesi bu doğrultuda kişisel değerlerini geliştirmesidir.

Çevresiyle ilişki kurma: Başkalarıyla işbirliğine girebilmesi, kendisi dışındaki bireylerin düşüncelerine saygı duyması, aile ya da iş ortamı gibi bir çevre içerisinde olduğunda bireysel kimliğini ifade edebilmesi, koruyabilmesi ve geliştirmesidir. Duy-

¹ Hewitt, J ve Shulmann, D. (2019). **Benlik ve Toplum** (s.174). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

gularını tanımlayabilmesi, olumsuz duygularda esnek olabilmesi ve kendini ifade edebilmesi. Başkalarının da duygularını anlarken bunları kendi duygularından ayırt edebilmesidir.

Kendini kabul etmek: Fiziksel varlığından ve nasıl görüldüğünden rahatsız olmamasıdır.

Düşüncelerinin, konulara ilişkin bakış açılarının değerli olduğunu bunları ifade edebileceğini, bunun yanı sıra hata yapabileceğini ve neleri yapamayacağını farkında olmasıdır.

Kişisel yeterlilik: Yaşam içerisinde zor zamanlar geçirdiğinde problem çözebilmesi, yaşamında karar verici ve yönetici olan kişinin kendisinin olduğunun bilincine varması, başkalarının düşüncelerine büyük değerler vermemesidir.

Öz güvenli olarak, seçim yapabileceğinin ve yaptığı seçimlerinin sonuçlarında kendisi sorumlu olduğu için bu sonuçlara tahammül edebilmesidir.

Kendinin farkında olması: Geçmişe takılıp üzölmek yerine ya da gelecekte başına gelebileceklerle yönelik düşünce üretmek kaygı oluşturmak ve düşünöp kaygılanmak yerine şimdi ve burada olabilmek ve buna odaklanmak.²

Benlik kavramı ile ilgili ortaya atılan fikirlere genel olarak baktığımızda psikoloji alanında pek çok önemli düşünörün ifadeleri ile karşılaşılıyor. 1985'te Markus Zajonc'un ifadesi, bu kavramı, kişinin bileşeni olduğu yöndedir, Erikson 1968'de benlik kavramının kaynak olarak temelini, psikolojik stres ve çatışma olarak nitelendirir. Psikolojinin en yakın bağlantısı olan sosyoloji açısından bakıldığında Kaplan tarafından 1986'da sosyal örün olduğu kadar sosyal güç olarak da iddia edilmiştir.

William James ise benliği şu şekilde tanımlar:

² Çetin, İ. (2011). **Benlik Algısı**, https://www.tavsiyee diyorum.com/makale_7780.htm. Erişim Tarihi: 15.12.2021

Benlik bir töz değil, tamamıyla geçmiş ve şimdiki tecrübelerden oluşan bir bütünü yansıtır. Bu bütüne bakıldığında benliğin oluşmasını sağlayan bütün tecrübeler saçaklı olarak gelişen, mahiyet olarak teleolojik ve özel ilişkiler deneyimini içeren düşüncelerden oluşur. Bu düşüncelerin kaynağı olan geçmiş ve şimdiki tecrübelerimiz, benliği oluşturmada iki kısım şeklinde ifade edilmesini sağlar.

Objektif şahıs (me/ beni) ve sübjektif şahıs (I / ben)'tır. Benlik tanımına bilgiyi ikiye bölerek ulaşabiliriz:

1-Tanıma yolu ile bilgi

2-Hakkında bilgi³

2.1 Benlik Yaklaşımları

Benlik yaklaşımlarına ilişkin araştırmacıların ortaya çıkardıkları bulguları tarihsel süreçte biraz daha açmak ve genel olarak bahsetmeye bu bölümde devam etmek isterim, bu bağlamda karşımıza birbirine yakın ve tamamlayıcı olduğunu düşündüğüm açıklamalar ile örnekler bulunmaktadır.

2.1.1 Erikson, Markus, Skinner, Wicklund, Briere ve Vallerand, Wegner ve Vallacher, Sigmund Freud, Erich Fromm, William James'in Benlik Kavramı Yaklaşımlarına Genel Bir Bakış

Erikson 1968'de benlik-kavramının, kişinin temelde yaşadığı psikolojik stres ve çatışma olarak nitelendirir. Markus 1977'de ise benlikle ilgili bilgilerin 'benlik şeması' halinde kişinin zihninde yer aldığının iddiasında bulunur. 'Benlik şeması' kişinin sosyal yaşamında bulunan, benliğiyle ilgili bütün bilgilerin işlenmesini düzenleyici, yönlendiren ve aynı zamanda yönlendirilen, kişinin geçmiş yaşadıklarından oluşturulmuş olan, benliğiyle ilgili genel bilgiler olarak tanımlanır. Benlik şeması, kişinin

³ William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s.20). Ankara: Fol Kitap.

kendini bilmesi ve hakkında diyebileceğimiz ‘benlik’ bilgisinin yer alması ve düzenlenmesini sağlar. Benlik bilgisi ise şu içeriktedir; bireyin tercihleri, kişisel değerleri, amaçları, dürtüleri, tavır ve davranışlarını düzene koyma ve kontrol edebilme kural ve stratejilerinin bilgisi olarak ‘dinamik benliği’ oluşturur.

*Skinner’in 1974’teki ifadesine göre, insanlar bilinçli oldukları kadar, bu bilinçlilik halinin de farkındadırlar. İnsanlar hem çevrelerinin farkında olurlar, hem de çevrelerinin farkındalıkları ile beraber kendilerinin de farkına varırlar, dış uyarılara karşı gözlemcidirler, bu arada kendi içlerini gözlemleyerek içsel uyarıcıların da farkındalığını yaşarlar. Dolayısıyla şundan bahsetmemiz mümkün olur; “davranış içerisinde bulunduğu çevresel yapının, hem de kendi derisinin altındaki çevresinin, bir parçasıdır. İnsan evrenin bir parçasıdır, eşsiz, özel ve biriciktir.”*⁴ Burada Skinner’ın açıklamalarında bedene farkındalık yolu ile bireyin kendi farkındalığını işaret ettiğini görmekteyiz. *Wicklund 1975’te ben-farkındalığı, benliğe dikkat çekmenin en açık halidir. Nesnel ben-farkındalığında, önce başkalarının üzerine odaklanmakla dikkat çeker, bu sebeple benliğe daha az odaklanmak geçerlidir.*

Briere ve Vallerand 1989 yılında özel ben-bilinçliliği, bireyin davranışının duyguları, düşünce ve inançları ile yönlenebiliyor olmasını, dolayısıyla, kişinin sergilediği tavırları ile davranışlarının oldukça tutarlı olduğundan bahsetmektedir. Özel ben-bilinçliliği denildiğinde “kişinin kendi içsel fikirlerine, hedef ve motivasyonlarına odaklanıp kendi kendine yansıtması ve sahip olduğu özellikleri ile yakından ilgilenmesidir denebilir. Özel ben-bilinçliliği, bir kimsenin kendi mahremiyetine ve kişisel özelliklerine, kendi içsel yaşamına odağını çevirmesidir. Dolayısıyla bu özellikteki insanlar özel ben-bilinçliliği yüksektir ve özel ben-bilinçliliği düşük insanlara göre bedensel duyumsamalarının, inançlarının, gizlilik duygularının, düşüncelerinin ve kendi hislerinin daha fazla farkındalığını yaşarlar.” Buradaki ifadelerin bedensel çalışma ve performans yapan kişilere çok yakın tanımlamalar olduğunu düşünmekteyim. Bu tip kişilerin günlük hayattaki konuşma tarzlarında diğer insanlarla daha iyi iletişim kurduklarından, çoğunlukla içe dönerek gözlem yapma eğiliminde ve zengin bir hayal dünyaları olduğundan bahsedebilirim. Bu türde insanların zihinlerinin

merkezinde kendilerinin olduğunu tahmin edebilirim. Bu türde kişiler aynı zamanda hassasiyeti yüksek bireyler olduklarından bir olayın sorumluluğunu başkalarına devretmektense, öncelikle sorumluluğu kendilerinde düşünerek sorguladıkları kanısındayım. Bir toplumda özel ben bilinçliliği yüksek insanlar çoğunlukta olsa, sanki daha duyarlı ve uygar bir yaşam sürülebilir diye düşünmeden edemiyorum.

Wegner ve Vallacher 1980’de özel ben-bilinçliliği oldukça değerli ve hassasiyeti olan bir olgu olarak; bu hassasiyetinin yüksek olan bir birey genel olarak kendini şu şekil örnek ifadeler kurabilir: ‘Sürekli kendimi anlamaya gayret ederim’, ‘genellikle içte yaşadıklarım, hislerime karşı dikkatliyimdir’. Ayrıca bu düşüncelerden oldukça farklı diğer bir kısımda da, bazı zihin felsefecileri benliğin bir yanılsama olduğunu iddia etmişlerdir. Örnek olarak özellikle Marksist varoluşçular ki Erich Fromm kitaplarında özellikle Marksist Varoluşçulardan ve onların benlikle ilgili algılarından çok bahsetmektedir, indirgemeciler gerçekliği yalnızca beynin nörokimyasal yapısına indirgemektedirler (Kara, 2009).⁴ Bu tanımlamayı, benlik kavramına biyolojik bakış açısı örneği olarak değerlendirebiliriz.

Özel ve nesnel ben bilinçliliği gibi benliği iki farklı bakış açısından değerlendiren bulguların devamında, kişinin kendi içindeki açmazlarını psikoanaliz kavramını ortaya koyarak çözümleyen ve dolayısıyla tarihsel süreçte psikolojiye büyük katkıda bulunan Viyanalı ruh doktoru *Sigmund Freud(1856-1939)*’dan genel olarak bahsetmek istiyorum. Freud, ben kavramını ele aldığında, toplum içerisinde bireyin benlik duygusunun nasıl şekillendiğini, bireyin yaşamında kendisine ait düşünce, arzu, isteklerinin kendi içinde bölümlere ayrılarak değişkenlik gösterdiğini anlatmak üzere üç çeşit ben’den bahsetmiştir. Süperegö, id ve ego. Bu bölümlenmenin temeli, insanın dürtüsel yaşamının istekleriyle, içinde bu isteklere karşı duyduğu, direnme arasındaki çarpışmadan acı çektiği düşüncesidir. Ona göre ego içinde özel bir dayatma bulunur, ismi

⁴ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(22-28). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

de süperegodur. Süperegonun, ego içinde özel bir dayatma olmasının haricinde, ego için bir 'ideal'i temsil eder. Ego bu ideal düşünceye uymaya, ona benzemeye çaba sarfeder. Ego idealinde yani süperego'da egemen olan durum toplumsal değerlerdir. Bireyin toplumsallaşmaya başlaması, bu değerleri gözetmesinin gerekliliği ile başlar. Yani süperego, toplumsal kurumların etkilerinden kaynaklanır; toplumsal değer, kavram ve kriterlere göre benliğin dizginleyici, yargılayıcı ve cezalandırıcı bölümüdür. Bu haliyle süperego, toplumsal buyruk ve yasaklamaların içselleştirilmesini ifade etmektedir. Daha içeride bir noktadan ifade edilirse Freud'a göre insanlar çocukluktan itibaren kültür olarak adlandırılan bir dizi kodu içselleştirmektedir. Böylece de bize etki eden dışarıdan gelen her türlü kontrol, iç kontrollere dönüşmektedir. İnsanların kendi içlerindeki id'in istedikleri yüzünden ego'yla verdiği çatışma ve bu çatışma ego'nun id ve süperego arasında kalması ve dolayısıyla nevrotik durumların görülmesi temelde toplumla ve medeniyetle ilişkilidir. Bireyler yaşamlarını beraber sürdürebilmek ve medeni olarak yaşayabilmek için dürtülerini baskılamak, arzularından vazgeçmek ya da onları azaltmak zorunluluğunda kalmıştır. Baskılanan bu dürtüler ve istekler ise çok sakın kalmayarak, geri dönüp sürekli kişiyi rahatsız etmiş ve kendisiyle bir tür çatışmaya zorlamıştır.⁵ İd, ego ve süper ego kavramları ile kişinin içsel çatışmasını daha açık bir şekilde algılayabiliyor ve insanın içinde yaşadığı karmaşa bu kavramlar ile daha belirgin olarak gün yüzüne çıkabiliyor diye düşünüyorum, bu da benlik algımızı oluşturmakta bize kaynak oluşturuyor. Bu üç ben kavramı farklı şekilde ifade edildiğinde; şuurlu ben (ego), dış benliktir ve günlük hayattaki ihtiyaçları karşılamaya çalışır, şuurlu benin üstünde ahlaki üst ben (süper ego), altında aşağı ben (İd) bulunur. Gereksinimler sadece bir benin arzu ettiği şekilde karşılanmaya çalışılırsa, normal dışı davranış biçimi ortaya çıkar. Sağlıklı ve normal insan ki, bu ahlaki insandır, bu üç ben

⁵ Merkit, N. (2016). **Sigmund Freud'da Uygarlığın Temel Dinamikleri ve Birey Üzerindeki Etkisi**. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 21(125). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48626/617833>. Erişim tarihi: 8 Nisan 2022.

arasında denge kurabilendir. Ego, id ile süper ego arasında dengeyi kurmaya çalışan bir tür danışmandır. Süper egonun ortaya koyduğu koşulları irdeleyen ego, gerçekçi bir değerlendirme yaparak bu değerlendirmenin ardındaki sonuçlara göre, İd'in arzularını kısmen ya da tamamen gerçek hale getirir. İd'in arzusu gerçek olamayacak türden bir arzuysa veya gerçekleştiğinde kişi için sonuç olumlu olmayacaksa, ego savunma mekanizmalarını harekete geçirir ve id'in arzusunu bilinçaltına iterek, İd ile süperego arasındaki uzlaşmazlığı görünüşte çözer. Bilinç dışına itilmiş güdüler burada rahat durmayıp, türlü biçimlerde günlük yaşamı etkilemeye devam ederler; böylece kişi, davranışlarını kontrol etmede, karşılaştığı problemleri çözmede ve kişilerarası ilişkilerinde güçlüklerle karşılaşır. Freud'un parmak basmaya çalıştığı nokta, tam da burada karşılaşılan durumdur. Ona göre hiçbir güdü tam bir başarı ile baskı altına alınamaz; bunlar rüyalar veya başka fırsatlar vasıtasıyla değişmiş şekillerde bilince tekrar çıkma yolları ararlar. Bunun sonucunda da birey, bazen nedeni anlaşılmayan garip davranışlar sergiler.⁶

Freud'un benliğimizdeki bölünmelerin temellerini anlatan ifadelerine yer verdiğim bu bölümde *baskı altına alınamayan güdülerin rüyalar ya da başka fırsatlar ile değişmiş şekillerde bilince tekrar çıkma yollarını araması*, düşüncesinin, kitaplarından çokça beslendiğim bir psikanalist olan Rollo May'in yaratıcılık ve bilinç dışı arasında kurduğu ilişki ile bir nevi örtüştüğünü düşünüyorum. May, bilinç dışını, bireyin gerçekleştiremeyeceği veya gerçekleşmeyeceğini düşündüğü eylem ve farkındalıklarını gizil güçleri olarak tanımlar ve bu gizil güçler 'özgür yaratıcılık'tır. Bilinç dışı, bilincin derindeki boyutudur, bu çeşit bir kutupsal çatışma içinde bilince yükselince sonuçta bilinç yoğunlaşmaktadır. Yaratıcılık Rollo May'in ifade ettiği gibi, *bilinci yoğunlaşmış insanın kendi dünyasıyla karşılaşmasıdır*. Tez eser metnimde benlik algısı üzerine

⁶ Güleç, C. (2021). **Kaotik Yapılar ve Alan Kuramı**. Kongre Programı Özet Kitabı.

<https://www.hipnoterapi.com/psikoterapi-nedir/>. Erişim tarihi: 08.03.2022

araştırma yapmak benliğimin dehlizlerine yolculuk yapmamı sağlayan süreçler oluştu ve solo koreografim Glimpse'in oluşum yollarından biri de kendi dünyam ile yoğunlaşarak dışa yansıyan başka bir dünya yaratma hayalim oldu. Bu deneyimimle içsel algının kişiyi bambaşka keşiflere ulaştırdığına inanıyorum.

Freud'un benliği üçe bölerek tanımlamasının ve toplumsal değerler karşısında benlik algısının farklı biçimlere dönüştürülebileceği fikirlerinin ardından, benzer şekilde toplum ve birey arasındaki ilişki dolayısıyla benlik algısına farklı bir açıdan bakan *Erich Fromm* 1941'de ise toplumu oluşturan her bireyin benlik algısının toplumu nasıl şekillendirdiğini vurgulamakta ve insanların günümüzde herhangi bir dini veya ahlaki otoritenin emrinde olmayıp anomi bir otoritenin; kamuoyu'nun buyruğu altında yaşadıklarını yazmaktadır. Otorite makamı diye ifade edilen kamunun kendisidir ve kamu da algı süreçlerini diğerlerinin kendisinden neler beklenildiğini anlamak ve algılamak için yönlendirilen çok sayıda bireyden oluşur. İçsel boşluk yaşayan ve bunun fark ettiği zaman modern insan, kendi başına kalma kaygısı duyar ve içinde yalnızlık duygusu yaşamaya başlar ve içindeki bu boşluğu doldurmak için bi nevi kolay yolu seçerek sakinleştirici ilaçları çare olarak düşünür. Elbette her dönem yaşanan tüketime dair oluşmuş yaşam kültürü, insanın duygularını çıkmazlarını iyileştirme yönünde ortaya çıkan gurular ve asla vazgeçilmeyen işkolik yaşam biçimi insanın bu içte yaşadığı boşluğu gidermek için hazır beklemektedir. Günümüzde modern toplumlar 'Analjezi toplumu' olarak tanımlanabilir ve bu da beklenen bir şeydir. Analjezi, yani ağrıyı ne pahasına olursa olsun hafifletme düşüncesi çağdaş dünya değiştirilemez hale gelmiştir. Aslında yaklaşık bir asır önce aynı toplumsal yaşamda varolmuş psikolog William James ağrı ve acıya sabır göstermeyi önerirken, günümüzde acının bastırılması çalışmaları farmakolojik firmalar sayesinde sağlanmaktadır. Psikofarmakoloji ruhsal kozmetiği sağlamak üzere ortaya çıkmış dolayısıyla da acının ve ağrının olmadığı sahte bir dünya vaadinde bulunur. Bunun yanı sıra modern insanın temel dertlerinden bir başkası da ölümle yüzleşmiyor olmasıdır, La Rochefauld'un deyişiyle 'ölüme doğrudan bakmaması' hatta onu reddetmesidir. Kozmetik endüstrisinin ve plastik cerrahisinin oluşturduğu durumlar

hakkında bir nevi beden oymacılığı denebilir ve bu beden oymacılığının getirdiği sonuç aynı zamanda ölümü durdurma gibi sağlıksız hale getirerek bundan da para kazanmaktadır. Bu yolla ölümü reddederek yaşamı da reddetme başlar ve dönüşür, dolayısıyla da, varoluşsal nevroz insan ruhunu ele geçirerek burada yerleşir. Amaç eksikliği yaşamak ve modern yaşamda elde edilen deneyimlerle birlikte insana engel olur ve insan, hayatı yalnızca anlık doyum ve haz yaşamak üzerine ritüeller geliştirir ve algısı da bu yönde değişir.⁷ Erich Fromm'un, bedensel varoluşa dair ölüm/ölümsüzlük kavramları üzerine olan buradaki vurgusu, benlik kavramını toplumsal yönden ele alarak, yaşadığımız karmaşık düzende kendimizden uzaklaşmamız adına dış dünyada yapılan her türlü tuzağa dikkat çekiyor. Bu şekilde insanın, kendi iç dünyasındaki huzur, dinginlik ve var olma gücünü yitirdiğini ve bireylerden oluşan kamunun, yine birey üzerinde kurduğu baskı sonucu benliğinin olumsuz yönde etkilendiği fikrine katılıyorum. Stoa felsefesinin ortaya çıktığı Hellenistik dönemde bile, yeni insan için 'güven, dinginlik, kabullenme' öğretilerinin keşfedildiği doğayla bütün ve uyumlu yaşam seçimi vardır.⁸ Modern dünyada ise, Erich Fromm'un da belirttiği gibi bireyin kendinden uzaklaşarak, kendi doğasını ölümsüzlük iksiri ile reddetmeye çalıştığı, onu sahte bir algı içine alarak kendisini tükettiği ve benlik algısının zedelenildiği bir yol inşaa edildiğini düşünüyorum. Tarihte yer alan benlik kavramı yaklaşımları örneklerinden sonra, bu kavramın önemli temsilcilerinden William James'e geri dönerek bu konuyu biraz da onun fikirleri açısından incelemek ve benliğin ne kadar katmanlı ve iç içe geçmiş, bağlantılı, değişken bir yapıda olduğuna dair ifadelerine yer vermek isterim, çünkü William James ile ilgili araştırmalarımı yaptıktan sonra benliğe ve dolayısıyla kendime dair çok daha derin anlam ve bilgilere ulaşabildim.

⁷ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(29). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

⁸ Çoban, F. (2020, Aralık). Stoa Felsefe ve Modernite Arasında Düşünsel Bağlar. İzmir Sosyal Bilimler Dergisi. 2-2(98-109). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/izsbd/issue/53900/769599>. Erişim tarihi: 02.01.2022.

William James 1963'teki açıklamalarıyla, psikolojide benlik konusuna ilişkin ilk açıklamaların psikolog William James'e ait olduğunu görmekteyiz. James'e göre; benlik en geniş anlamıyla ifade edildiğinde, kişinin kendi hakkında, kendine dair söyleyebileceği ne varsa bütün hepsinin toplamıdır. James, benliğin iki boyutta düşünülmesi gerektiğini savunur: *"düşündüğüm her ne olursa olsun, her zaman az çok kendimin farkındayım. Ayrıca kendi varlığımın da farkındayım. Aynı zamanda bu farkında oluş, benim tarafımdan gerçekleştirilmektedir. Böylece kendi benliğimi bir bütün olarak ele aldığımızda ortaya çiftmiş gibi bir durum çıkmaktadır. Biraz bilinen, biraz bilen, biraz nesne biraz özne olabilen. O halde benliğimin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birine "Bilen Benlik (I)" bir diğerine "Bilinen Benlik (Me)" diye bilirim. Bunlar benliğin birbirinden farklı yönleridir ancak ayrı iki şey değildir. William James'in özellikle üzerinde durduğu bu benliğin farklı yönlerinin oluşudur. Çünkü 'Bilen Benliğin' kimliği 'Bilinen Benliktir'. Benlik kavramı bireyin kendisine dair bildiği şeyler, başka kişilerden gelen birey hakkındaki görüşlerinden bireye yansıyanlar ve bireyin kendisiyle ilgili görüş ve değerlendirmelerinden elde edilir.⁹ William James, bilinç hakkında da psikolojik perspektifle başlayan araştırmalarını metafizik perspektifle tamamlar. Ona göre bilinç bir entitedir, yani sabit bir varlık ya da asıl madde değil, tecrübe içindeki düşüncelerin oluşturduğu bir işlevdir. Bu işlevde bilinç, bilinen değil bilinecek eşyaları açıklamada gerekli bir husustur. James'e göre bilinç, 'farklı süreçleri olan algısal akıştaki bir işlevdir.' James, benliği en geniş anlamıyla ele alır, ampirik benlikten yola çıkar ve saf egoya doğru ilerler. Benliğin iki farklılaşmış yönünü inceler ve bunlar için 'ayrıt edilmiş yönler' diye belirtir. Bilinen benlik tecrübi-ampirik benliktir. Tecrübi benliği 'ben adıyla çağrılması arzu edilen şeyin tümü' olarak ortaya koyan James, 'ben' ile 'benim' olan arasındaki çizginin ayrıtılmasının zorluğunu vurgular.¹⁰*

⁹ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(30). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

¹⁰ William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s.104). Ankara: Fol Kitap.

William James'in benlik analizi ile Erich Fromm'un, kamunun birey üzerinde oluşturduğu otorite kavramını da örnek alırsak, *"Toplumsal benlik, kişinin çevresinden aldığı onaylamanın ifadesidir. Onun bakışında bizler, kendimizi fark ettirmeye ve kendi türümüz tarafından olumlu bir şekilde fark edilmeye dönük içgüdüsel bir eğilime sahibizdir. Bu açıdan, bir kişinin onu tanıyan ve zihninde onun hakkında bir imaja sahip olan kişiler kadar çok sosyal benli vardır."*¹¹ gerçekliğine ulaşabiliriz.

James, ruhsal benliği saf egodan ayırarak şu şekilde düşünür; *"ruhsal benlik ile bir kişinin içsel ve sübjektif varlığını onun ruhsal yeteneklerini ya da eğilimlerini kapsar. James için ruhsal eğilimler, en hakiki görüldüğümüz benliğin en kalıcı ve kişisel kısmıdır. Yani, en derinde hissettiğimiz ve yaşadığımız halimiz. James iç gözlemleriyle ortaya şu bilgiyi çıkarır: Bizim bütün ruhsal aktivite hissimizin, ya da o isimle geçen şeyin asıl doğası çoğu insan tarafından gözden kaçırılan bedensel eylemlerle ilgili bir histir."*¹² James'in, beden ve ruh bütünlüğünü burada vurguladığını, bedenimde var olan ve beni bedensel eyleme götüren şeyin bana ait ve bende saklı olan hislerim olduğunu, dansın da ruhsal benliğimi en iyi hatta en etkili ifade edebileceğim yollardan biri olduğunu düşünüyorum.

James 1963'de 'Bilinen Benlik' yani bir diğer adı ile görgül ego kavramını da kısaca şöyle özetler: 'Bilinen Benlik' insanın 'benim kendime ait' diyebileceği şeylerin tümüdür. Bu şeylerin içine yalnızca kendi bedeni ve fiziksel gücü değil ayrıca giysileri, eşi, çocukları, ataları, arkadaşları, edindiği ün ve çalışmaları, mal varlığı da girmektedir.¹³ Ben, kendi hikayesinde bir anlatı kişisi ve benlik kurgusunun temeldeki kişisi olarak irdelendiğinde gerçek, kurmaca dünyanın ve hatta yaşam sınırları içindeki özne konumlamalarında vazgeçilmez bir önem taşır. Bununla birlikte ben, eşyadan,

¹¹ Hewitt, J ve Shulmann, D. (2019). **Benlik ve Toplum** (s.174). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

¹² William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s.23). Ankara: Fol Kitap.

¹³ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(32). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi:

10.05.2021

mekân ve zamandan ve nihayet ötekinden bağımsız bir bilinç kurgusu olarak her yerde farklı algı biçimleriyle anlaşılır ki gerçeklik ve kurmaca dünyanın çelişkili fakat çoğunlukla birbiri içine girmiş ilişkilerinin baş aktörüdür.¹⁴

2.1.2 William James'in Benlik Kavramı üzerinden Benlik Oluşumları

“Ben/ kendim (me) ve Ben (I), ne düşünürsem düşünüyem, her zaman az veya çok kendimin, kendi kişisel varlığımın farkındayım. Aynı zamanda farkında olan da benim. Dolayısıyla çift yönlü olarak kısmen bilen ve kısmen bilinen, kısmen nesne ve kısmen özne olduğum için bütünsel benliğim kendi içinde farklılaşan iki yöne sahip olmalıdır. Kısaca onlardan birine ben-kendim (me) ve diğerlerine de Ben (I) diyebiliriz. Ben bunları ayrı / müstakil şeyler değil; 'ayrıt edilmiş yönler' olarak ifade ediyorum. Bu nedenle

A) Bilinen Benlik (ampirik ego) ya da Ben (me)

B) Bilen Benlik veya Ben (I) saf ego”

William James'in benlik algısını analiz ederek işaret ettiği benliğin iki farklı yönünü bu kısımda biraz daha ayrıntılı olarak anlatmaya gayret edeceğim. Böylece benlik oluşumunu ve bu oluşuma etki eden öğeleri ele almış olacağım.

2.1.2.1 Bilen Benlik (I or Self as Knower)

Kierkegaard'ın benlik analizlerindeki benliğin öğelerinden olan sonluluk ve sonsuzluk, kişinin benliğini oluşturmada önemli bilinç ve algı süreçlerini derinden etkilemektedir. William James'in ifade ettiği bilen benlik de, herhangi bir anda bilinçli olandır. Başka bir deyişle düşünendir.

¹⁴ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(35). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

Benlik duyumunun kökeni ayrışmışlıktır. Ben dediğimiz zaman bir farklılaşmaya bir ayrılığa vurgu yaparız. Kendimizi tamamlamamız yönünde ‘ben’ kavramı oldukça önemlidir.

Ben (I) veya ‘saf ego’ Ben’den (me) daha zor bir araştırma konusudur. Ben (me) sadece onun (bilen benlik) bilincinde olduğu şeylerden biri iken, o (I), herhangi bir anda bilinçli olandır. Başka bir deyişle, düşünendir.¹⁵

Bilen Benlikte Öğeler

Geçici Düşüncenin Birliği

Farklı zihinsel durumlar kaynaşamaz. ‘...Eğer bir bilinç akışının varlığını kabul edeceksek en basit şey, birlikte bilinen şeylerin, o akışın tek tek anlarında bilindiğini varsaymak olacaktır...’

Bir Birleştirme Vasıtası Olarak Ruh

Birşeyleri birlikte bilmek; tin, ego, ruh diye adlandırılırsa bile aynı şeylerdir. Psikolojide ruhun kabul edilmesi için gerekçeler vardır. Bunlardan bir tanesi: Kişisel Özdeşlik Duygusu’dur.

Bilinen Benlikte Aynılık

Değişiklikler aşama aşamadır ve hiçbir zaman beni biranda etkilememiştir. Bilinç durumları, gerçeklikler olarak kabul edilirse, düşünende böyle ‘temel’ özdeşliklerin varsayılmasına gerek yoktur. Dünün ve bugünün temel özdeşliği yoktur.

¹⁵ William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s. 104). Ankara: Fol Kitap.

Benliğin Değişimleri ve Çoğalmaları

Ben (I) Beni (me) nasıl sahiplenir diye düşününce, cevap; bana özel eylem duygusu ve ruhsal benin çekirdeği olmadan mevcut benliğimizi gerçekleştiremediğimiz yönde olur.

Benlik (me) bütün diğer şeyler gibi büyüdükçe değişir. Benliğin değişimleri iki ana kısım ayrılabilir:

Hafızanın Değişimi

Hafıza değişiklikleri çok alışılmış vakalar. Hafıza kayıpları ilerleyen yaşlarda, yaşamın normal bir hadisesidir ve kişinin ben'i (me) farkında olarak kaybolan olaylarla aynı hızla küçülür. Sahte anılar da hiç de nadir olaylar değildir ve ne zaman ortaya çıksalar benimizin bilincini bozarlar.

Mevcut bedensel ve ruhsal benliklerdeki değişiklikler

Hafızadaki değişikliklerin ötesine geçip mevcut benliğimizin olağandışı değişikliklere geçtiğimizde, daha ciddi zorluklara sahibizdir.

Delilik b) değişken benlikler c) büyücülük/ medyumculuk ya da cinnetler.¹⁶

Bilen Benliğin Evrenselliği Var Mıdır ?

Yazımın daha ileri bölümlerinde varlık kavramını nasıl ele aldığına değineceğim filozof Heidegger, 1976'da insan gerçekliğini incelerken tek bir gerçeklikten bahsedilmeyeceğini dile getirmiştir. Bilen benliğin evrenselliğinin olup olmamasına ilişkin bu soruyu oldukça önemsiyorum. İçinde yaşadığımız kültürlerden benliğimize işlenen kodlar dâhilinde bilincimiz değişebiliyor ve durumlar karşısında karar mekanizmalarımız oluşuyor. Bu kararlarımız da aslında içinde yaşadığımız toplum ve kültürün bize kattıkları sayesinde şekilleniyor. Dolayısıyla, insanın gerçekliği tanıdık olduğu ve

¹⁶ William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s. 108-109, 113-115). Ankara: Fol Kitap.

kendisine yakın olan araştırmacıya kendi kültürü tarafından verilendir ve bu *önyargı* demektir. Ben olmak ya da ‘Bilen Benlik’ tanımı gereği tarihsel ve kültürel bağlamdan, içinden çıktığı toplumun değerlerinden ve genel yargılarından etkilenir. Benlik, insan evladının kosmoztaki yerinin ne olduğuna ilişkin o kültürü inancını cisimleştirir. Buradan bakıldığında benlik paylaşılan anlayışların ufkunda durur, dolayısıyla da tarihten ya da kültürden bağımsız bir ‘Bilen Benlik’ yoktur. Evrensel değil, yereldir.¹⁷ Bu kavramı anladığımız zaman bakış açımızı daha yumuşak bir yere taşıyarak farklı kültürlerdeki insanlara anlayış sağlayabileceğimizi düşünüyorum.

2.1.2.2 Bilinen Benlik (Me or Self As Known)

James 1963’de ‘Bilinen Benliği’ kısaca şöyle tanımlamaktadır; görgül ego. Bilinen Benlik insanın benim kendime ait diyebileceğim şeylerin tümüdür. Ampirik yani Tecrübi Benlik ya da Ben (me) mümkün olan en geniş anlamda bir insanın Beni (me) sadece onun bedeni ve ruhsal güçlerini değil, ayrıca onun elbiselerini, evini, eşini ve çocuklarını, soyunu ve arkadaşlarını, şöhretini ve eserlerini topraklarını ve hayvanlarını, yatını ve banka hesabını da, onun diye isimlendirilebildiği bütünün toplamını ifade eder. Bütün bunlar ona aynı duyguları verir. Ben’i (me) onun tanımını üç kısma bölerek başlayabiliriz.

Bilinen Benlik sırasıyla;

Unsurları

Onların ortaya çıkardığı his ve duygular; kendini takdir etme

Onların yol açtığı eylemler; çıkarıcılık ve kendini koruma

¹⁷ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(30). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

Ben'in unsurları üç sınıfa ayrılabilir: Maddi Ben / Toplumsal Ben / Ruhsal Ben'dir. Bu üç sınıfa genel olarak baktığımızda da maddi ben, sosyal ben ve ruhsal benden bahsedebiliriz.

Maddi Ben: Beden her birimizdeki maddi benin en iç kısmıdır. Sonrasında elbiseler gelir. Yakın ailemiz, sonra evimiz gelir. Bunların hepsi tecrübi benliklerimizin kısımları olur.

Sosyal Ben: Bir insanın sosyal beni, onun çevresinden aldığı onaylamadır. İnsan değişik benliklere bölünür.

Ruhsal Ben: Bilincin daha aktif his durumları, ruhsal ben'in daha merkezi kısımlarıdır. Yaşamımızın en kutsal alanı olan benliğimizin tam özü ve çekirdeği belirli içsel hallerin hakim olduğu etkinlik hissidir.

Benliğin his ve duyguları bileşenleri takip eder

Kendini takdir etme; bu, iki türdür. Kendiyle barışık olma ve kendiyle barışık olmama. Kendi kendinden memnuniyette uzatıcı kaslar harekete geçer; göz güçlü ve görkemlidir, yürüyüş rahat ve esnektir, burun deliği geniş ve dudaklarda tuhaf bir tebessüm bulunur.

Menfaatçilik / Çıkarıcılık ve Kendini Düşünme Sonra Gelir

Bizlerin, bedensel çıkarıcılık, sosyal çıkarıcılık ve ruhsal çıkarıcılık dürtülerimiz vardır. Bu dünyada ben merkeziliğimiz tamamen kendimiz olmak ve yapmak için desteklediğimiz şeye bağlıdır. Benlik duygumuz bizim yetkimizdedir. Carlye'in dediği gibi : 'Karşılıklı talebinizi sıfırlayın. O zaman dünya ayaklarınızın altına serilir.' Gerçekte hayatın ancak vazgeçince başladığı söylenebilir.

Benlerin Hiyerarşisi

Hiyerarşik bir ölçüde tabanda bedensel benliğin, üstte ruhsal benliğin ve harici benliklerle çeşitli sosyal benlikler arasındaki özsaygının birbirini izleyen farklı düzenlerini barındırır.¹⁸

Bilinen Benliği Oluşturan Öğeler:

a-Bilinen Benliğin Maddi Öğesi

Bütün insanlarda beden maddi bilinen benliğin en temel ögesidir. Sonra giysileri gelir.

b-Bilinen Benliğin Toplumsal Öğesi

İnsanın çevresi, dostları tarafından bilinen yönüdür. Yani birey, kendisini tanıyan insanların sayısı kadar ‘toplumsal benliğe’ sahiptir.

c-Bilinen Benliğin Manevi Öğesi

Bilinçten geçmekte olan öznel durumlardan biri değil daha çok bilincinde bulunan tüm durumların birikimi kastedilmektedir. Bireyin coşkuları, arzuları...

Bilinen Benliği Oluşturan Öğelerin Bireyde Uyandırdığı Duygular ;

Kendine Değer Verme ; Kendi benliğinden hoşnut olma.

Bilinen Benliği Oluşturan Öğelerin Oluşturduğu Davranışlar

Bedensel Benliği Arama: Bedenlerini süslemeye, ailelerin bağlanmaya eğilimli

Toplumsal Benliği Arama: İnsanlar çevrelerinden onay ve ilgi beklerler. Fark edilmeyi isterler.

¹⁸ William,J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s. 83-97). Ankara: Fol Kitap.

Manevi Benliği Arama : Düşünsel, ahlaki, manevi yönden gelişmek.¹⁹

Psikoloji tarihinde benlikle ilgili önemli çalışmaları olan Cooley'e burada yer vererek, onun 'Ayna' kavramı üzerinde durmak ve bireyin toplumdan ayrılamayacağını savunduğu düşüncesine yer vermek istiyorum. *Benliğin imgelerinin doğası ve kaynaklarını betimlemek için ayna benzetmesini kullanmıştır. Bir benlik fikrinin, üç esas unsuru var gibi gözüküyor: görünüşümüzün diğer kişiye nasıl görüldüğüne dair hayal ettiğimiz şey; bu görünüş hakkında diğer kişinin verdiği yargıya dair hayal ettiğimiz şey ve gurur veya küçük düşme gibi benliğe dair bir çeşit his*²⁰ Cooley'in ayna benzetmesi sayesinde aydınlattığı toplum ve birey arasında inşaa olunan benlik algısı ilişkisinde, bence James, Cooley'in sözlerini doğrularken tartışmayı farklı bir noktaya taşıdığını düşündüğüm bir gözlemi de şu şekilde; kişinin mümkün olan benlikleri arasında bir nevi seçim yaptığını ve birini seçince diğerinin bastırılmak zorunda olduğunu belirtir. Ona göre benlik duygusu veya özsaygının değeri kişinin kendi yetkesindedir.²¹ Hayatımızı seçimlerimizle yönlendirdiğimiz ve kendi seçtiğimiz yollarda yürüdüğümüz kadar benliğimizin yönünü de aslında kendimiz karar vererek belirliyoruz. Kierkegaard'ın benlik analizleri bölümünde de, kişinin kendi kararları doğrultusunda kendi özünü oluşturduğunu dolayısıyla varoluşunu bireyin seçimleri ile ördüğü benlik ile ifade ettiğini konu ediyor olacağım.

Tarihsel sürece kısa bir bakışla, benlik algısının farklı yönlerden ele aldıkça derin ifade biçimleri ve bulgularına rastlamaktayım. Benlik kavramına ilişkin bireysel yaklaşımlarda, pek çok psikoloğun değerdendirmesi sonucu genel anlamda sübjektif ve objektif olarak ayrıldığını görmekteyim. Sübjektif ben algısı yüksek bireylerin daha

¹⁹ Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(32,33). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

²⁰ Hewitt, J ve Shulmann, D. (2019). **Benlik ve Toplum** (s. 158). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

²¹ William, J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine** (s. 25). Ankara: Fol Kitap.

hassas yapıda olduklarını ve kişisel mahremiyetlerinin öneminin vurguladığını anlıyorum. Kişisel mahremiyetler ve kararların, kişinin toplum içindeki birey olma ve ben algısının nerede ve nasıl konumlanması gerektiği konusunda öznel ben bilincinin yani benlik duygu ve algısının bütün değerlerinin, anlamlarının altını çizerek oluştuğunu düşünüyorum. Öte yandan, pek çok psikolog-düşünür, bireyin toplumdan ayrılamayacağını ve ancak toplum içerisinde var olacağını savunmaktadır. Bu durum, benlik algısının, toplum yaşantısı içerisinde şekillendiği gerçeğini de ortaya koymakta. William James, açıklamalarında benliğin bu iki ayrı yönünden bahsederek (Bilen benlik ve bilinen benlik), içimizde yaşadığımız, barındırdığımız gerçekliklerin (bilen benlik) dışında, topluma yansıyan benliğin diğer yönü bilinen benlik ile benlik algısının zaman, mekan, koşullara göre ne kadar değişken olduğunu gösteriyor.

3. BENLİK ALGISI VE BEDEN FELSEFESİ

‘Ben’ diye ithaf ettiğimiz herşeyin bir taraftan da bedene yönelik bir referans olabileceğini düşünmenin mümkün olduğuna inanıyorum. Bu düşüncem doğrultusunda bu bölümde, benlik algısı ile beden felsefesi arasında bir köprü kurmayı hedeflemekteyim. İçinde yaşadığımız, ilk yaşam alanımız olan anne karnından başlayarak yaşam sürecimiz boyunca bize eşlik eden, bizi taşıyan, hislerimizi barındıran evimizin bedenimiz olduğunu düşünüyorum. Tarih boyunca baktığımızda, bedene ve dolayısıyla birey olmaya dair bakış açısı sürekli ortaya çıkan yeni fikirler ile değişim geçirmiş, kimi düşünür beden ve zihni birbirinden ayırmış kimi düşünür de beden- zihin- ruh bütünlüğünü savunmuştur.

Beden-zihin bütünlüğü ya da beden ve zihnin ayrı tözler olduğunu öne süren fikirlere daha yakından bakmak amacıyla felsefe tarihindeki bedene dair değişen düşünceleri genel hatlarıyla ele alarak bedenin zaman içerisinde nasıl algılandığına ve bedensel varoluş fikirlerinin ne yönde değiştiğine, doğu ve batı arasındaki farklar ile bu bölümde değinmek isterim. Daha sonrasında otobiyografik yaratım kavramı üzerinden kendi solo koreografimi ve süreç içerisinde solomu nasıl oluşturduğumu hareket araştırma metoduma da yer vererek anlatacağım. Öyle ki, sanatsal bir ürün oluştururken bedenini ifade aracı amacıyla kullanan bir dansçı olarak beden ve varlık üzerinden oluşan felsefi fikirleri süreç içerisinde araştırmanın performansına pek çok zenginlik kattığını ve solomun son halini almasında önemli bir yer oluşturduğunu belirtmek isterim.

3.1 Beden Felsefesine Genel Bakış

Genel anlamda beden ve felsefe ilişkisine baktığımda; bedeni sınırlı, sonlu ve çıplak algıyla algılanabilir olan tanımıyla karşılaştım; bununla birlikte beden şaşkınlık uyandıran, hâkimiyeti ve yetisi olan ve hatta mucizevi olarak da karşıma da çıkmakta. Bence bu biraz da doğu ve batı arasındaki kültür ve düşünce farkları sebebiyle bedene olan bakışta farklılıklar yaratmaktadır. Beden tarihinin insanlık tarihi kadar öneme sahip olduğu ortaya çıkıyor. İnsan var olduğu andan beri kendini bilmeye ve tanımaya çabalamış, bunun yanısıra yaşam süreçlerini sorgulayarak farklı yerlerde konumlandırmasını da beraberinde getirdiğini anlıyorum. Kendisini, evreni, doğayı sorgulayarak tanıma gayretlerinin devamında ruh beden ayrımı gibi düalist bir yaklaşım gelişmiş. Klasik felsefe açılımları beden ve ruh ayrımında, ruhtan yana tavır koyarak, bedeni ruhun taşıyıcısı hatta ruhun hapisanesi gibi vurgulamış. Beden ile ilgili çarpıcı bakış açısı ortaya çıkarmıştır. Bu düşünce Batı'da en belirgin olarak Descartes'ın ortaya çıkardığı düşünce biçimi ile daha çok pekişmiş.

Descartes, akıl-beden düalizminde akla öncelik tanımıştır. Tez eser metnimin bu bölümünün devamında klasik felsefe örneklerinden sonra beden ve varlık konusunu modern anlamda söylemleriyle ele alan varoluşçu filozof Soren Kierkegaard'ın benlik analizleri sayesinde varlığın ancak bedenle bir bütün olduğu ve bu yönde ifade edilebileceği fikrine ulaşmayı amaçlıyorum. Kanımca, ancak beden, ruh ve zihin bütünlük sağladığında kendi özünü oluşturabilir ve yapılandırabilir.

Toplumlarda iz bırakmış filozofların benlik algılarına örneklemelere bakıldığında tarihin en eski dönemlerinden olan ilkçağ felsefesinde insan benliği üç öğeden oluşur.

Bilişsel Öğe (cognitive)

Duyuşsal Öğe (affective)

İştihâ Öğesi (Appetite)

Düşünme ve bilme bilişsel ögeyi, tutku ve heyecan duygusal ögeyi, şehvet ve arzu iştiha ögesini oluşturur (Titus, 154).

Tarihsel süreci genel olarak incelediğimizde, çağlar değişip insanlık gelişimi ilerledikçe, çok çeşitli benlik algılarının beden ile ilişkilmesi ve bu doğrultudaki fikir ve söylemler adeta önümüzde tarihsel bir peysaj çizmektedir. Birbirlerinden ilham alarak fikirlerini geliştiren filozofların, kimi zaman doğu ve batı arasında sentez oluşturma çabalarında olduklarını bazı tarihsel dönemeçlerde karşılaşmaktayız. İnsanlık geliştikçe ve yol aldıkça her daim beden ve benlik algısal yeni süreçlere doğru devam etmiştir. Bedeni akılla bir bütün olarak gören batıdaki bazı düşünürlerin doğu kültürü içinde yaşayan düşünörlere yakın fikirlerde olduklarını görmekteyiz. Yaklaşık bir şekilde kronolojik sırada, bedenle zihnin bütönlük anlayışı günümüze daha yakın tarihsel döneme denk gelmektedir. Bu nedenle kısa bir özetle, tarihten bu yana benlik algılarının değişimi ile ilgili hatırlatma yaparak ben olmayı insan olmanın en üst seviyesi olarak kabul eden varoluşçu filozof Kierkegaard'ın benlik algısına ulaşmak ve devamında benlik algılarımı yeniden irdelleyerek yapılandırdığım solo üretim sürecime devam etmeyi hedefliyorum.

3.1.1 Batıda Beden Felsefesine Genel Bakış

Düşünce tarihini genel hatlarda incelediğimde ruh-beden ayırımında ruhtan yana konulan tavrın Platon'a kadar uzanmakta olduğunu gözlemledim. Eski çağ filozoflarından Platon idealizm düşüncesi ile düşünceyi merkeze koyarak varlığın kendisini arka plana ittiğini, ayrıca çokça vurgu yapacağım ruh beden ikiliğinin, 17. yüzyılda Descartes'in felsefesiyle daha belirgin ve önemli hal aldığını yaptığım araştırmalarda dikkat ettim. Descartes'in düalist yaklaşımında, akıl bedenden önce geliyor. Varlığın kanıtı düşüncedir. Düşünürseniz var olabilirsiniz. Beden ve ruh iki ayrı tözdür. Ruh maddi olmayan düşünen bir töz iken, beden ise, enliliği, uzunluğu, derinliği olan ve maddi bir tözdür. Descartes, ruh ile bedenin birlikteliğini ikisinin bütönlüşmesi olarak değil de, iki ayrı şeyin bir arada çalışması ve birbirini etkilemesi olarak anlatmaktadır. Onun için etten ve kemikten yapılmış bir makinedir beden. İnsan bir bedenle sıkı

sıkıya bitişmiş olmakla birlikte, bütün özü yalnızca ve yalnızca düşünen bir şey olan bir cevherden ibarettir.²² Bu ifadeleri ile Descartes'tın, düşüncenin anlam ve gücünü ne kadar önemseydiğini, düalist düşünce yapısı ile ruh ve bedeni ayırmakta olduğunu görüyoruz. Halbuki, bir performançının böyle bir ikili ayrıma gidebileceğini düşünemiyorum. Fiziksel bir dansçı olarak bedensel ifadelerin yalnızca ruh ve beden bütünlüğünde ortaya çıkabileceğine inanıyorum.

Platon'a yeniden baktığımda; insanı aklın ve arzunun bir sentezi olarak gördüğünü fark ediyorum. 'Ruh' dediği şey bu ikisinin birlikteliği oluyor. *Aristoteles* için benlik diğer varlıklarda olduğu gibi ruhun beden ile gerçek bir bağlantı içine girmesidir. (Mackey, 1972a:59) Burada yeniden Descartes'a ve ifadelerine geri dönmek istiyorum. Çünkü felsefe tarihi içinde benliği zihinle, zihinsel yaşamla özdeşleştiren filozofların en ileri gelenlerinden biri kendisinden çokça bahsettiğim *Descartes*'tır. Onda düşünme, varolmayı önceler. Aklın, beden üzerindeki egemenliği etik görüşlerinin çıkış noktasını oluşturur. Ben, bütün özü ve doğası düşünmek olan ve var olmak için hiçbir yere ihtiyacı bulunmayan ve maddi hiçbir şeye bağlı olmayan bir cevherdir. (Descartes, 1984:8,33) Algılarımız da iki türdedir ve bir kısmının nedeni ruh, diğerlerinin bedendir. Ruhun neden oldukları istemlerimizin ve tüm hayallerin ya da istemlere bağlı diğer düşüncelerin algısıdır. Zira şu kesindir ki, bir şeyi istediğimiz aynı yolla o şeyi idrak da edemiyorsak onu isteyemeyiz. Her ne kadar ruhumuz açısından bir şeyi istemek bir eylem olsa da istediğini kavramanın onda aynı zamanda bir tutku da olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu algı ile bu irade gerçekte aynı şey olduğu için, adlandırma her zaman en soylu olan üzerinden yapılır ve böylece onu bir tutku olarak değil, ama yalnızca bir eylem olarak adlandırmak adet olmuştur.²³ Descartes'ın

²² Erenoğlu, N. (2014). **Beden Hakkında Güncel Tartışmalar**. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 30(82-84) <https://www.sdplatform.com/Dergi/786/Beden-hakkinda-guncel-tartismalar.aspx>. Erişim tarihi: 04.06.2021

²³ Erenoğlu, N. (2014) **Beden Hakkında Güncel Tartışmalar**. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 30(84-85) <https://www.sdplatform.com/Dergi/786/Beden-hakkinda-guncel-tartismalar.aspx>. Erişim tarihi: 04.06.2021

düşünce tarihi içerisinde oldukça çarpıcı ve ayırtedici düşünceleri bedeni ikincil konuma atan düşüncelerdir.

Felsefe tarihinde ilerlediğimizde Spinoza ise Descartes'in çoklu töz anlayışına; ruh ve beden tözüne karşı çıkarak, tek bir tözün varlığından söz eder. Ruh ve beden iki ayrı töz değil aynı tözdür. Ruh ve beden aynı şeyin iki farklı görünüşünden başka bir şey değildir. Töz sonsuz ve bağımsız olandır. Fakat aydınlanma düşüncesi de bedeni düalist yaklaşım içinde ele almış onu aklın karşısında ötekileştirmiştir. Bu bana göre, akla önem verirken bedeni ruhsuz ve adeta vasıfsız bir noktaya taşıyan bir düşünce biçimidir. Beden şu an var olan ama her an yok olacak maddi bir nesne olarak görülürken, ruh hiç yok olmayacak yok olsa bile başka bir yerde varlığını sürdürmeye devam edecek ölümsüz dünyanın maddi olmayan yönü olarak görülmektedir.

Fenomenolojik yaklaşım ise, felsefe tarihinde uzunca bir süre yer işgal eden bu beden ve ruh kartezyen düalizmine karşı ciddi eleştiriler getirir. Phenomen sözcüğü Yunanca 'görünüm' anlamından alınmıştır. Fenomenolojik yaklaşımı benimseyen ve temsil eden düşünürlerden örnek olarak; Husserl, Schultz, Scheler, Ponty, Sartre ve Heidegger'den bahsedebilirim. Fenomonolojik yaklaşımının öncülerinden Husserl, felsefeye yeni bir başlangıç yapmak iddiasıyla ortaya çıkmış ve en ünlü sloganı 'şeylere dönelim' ile çağrıda bulunmuştur.

Bu düşüncesi ile Husserl, nesnelere yönelen anlayışın terk edilerek, bilinç alanına yönelmeyi önerir. Fenomonolojik yaklaşım her türlü metafizik somut yaşantıya önem verir. Benlik algısını ifade eden William James de bilinci psikolojik perspektiften başlayarak metafizik bakış açısına ulaşan açıklamalarda bulunmuştu. Böylelikle akıl-beden ya da ruh-beden karşıtlığı çerçevesinde süren soyut, metafizik tartışmaları da aşarak bedene farklı anlamalar yükler. Kısacası fenomenolojik yaklaşım yaşayan bedene yönelir ve beden ruh karşıtlığını eleştirir. Fenomonolojik yaklaşımda nesnel

dış dünya, bedenın eylemleri ve muhtemel eylem potansiyeliyle bağlantılı olarak ele alınır.

Fenomenolojide karşımıza, biri fiziki diğeri ise yaşayan olmak üzere iki farklı beden çıkar. Kartezyen anlayış, bedeni fiziki nesneler arasında bir nesne olarak görmekteyken, fenomenolojinin önde gelen temsilcilerinden biri olan Merleau-Ponty için beden, sadece dünyada bir nesne olarak ele alınmaz. O ‘dünyanın’ sayesinde var olduğu şeydir. Ponty’e göre insan aynı anda hem düşünen bedensel ben, hem de düşünen öznedir. *Varlık hem düşünceden hem de bedenden oluşur*. Düşünce hiçbir zaman bedenden kopmamıştır. Çünkü Ponty’nin düşüncesinde bedenli varoluş vardır. Bu gerçekten önemlidir. Felsefe tarihinin başında beden arka plana itilen, önemsenmeyen ve bir haldeyken, süreç içerisinde değişime uğramaya başlamış, artık bedenli varoluştan bahsedilmeye başlanılmıştır. Bu, bence büyük bir gelişimdir. Bedeni ruhtan, ruhu bedenden ayırmayıp varoluş düşüncesi bütün olarak ele alınmaya başlanılmıştır.²⁴ Bu dönemde filozofların varoluşçu düşünceye doğru ilerlemeye başladığını, bedensel varoluşu benlikle daha bütünsel olarak ele almaya başladıklarını düşünüyorum.

Varlık felsefesini geliştiren düşünürlerinden birisi de *Heidegger*’dir, ona göre; varlık kavramı tanımlanamazdır. Varlık kendiliğinden anlaşılır bir kavramdır. Her soru sorma bir arayıştır. Bilmeye yönelik arayış-sorunun neye yönelik olduğunu açığa çıkaran bir belirlenış olarak ‘bir araştırma’ya dönüşebilir. Her soru sorma, bir şeye yönelik soru sorma olduğundan bir sorulana sahiptir. Bir var olanın (yani soruyu soranın) tutumu olarak soru sormanın kendine özgü bir varlık karakteri vardır. Varlık felsefesinin anlaşılması için ilk adım, hikaye anlatmamaktır. Varlığa ilişkin soruda aranan, başta tümüyle kavranılmaz olsa da bütünüyle de meçhul değildir. Bir başka deyişle, var olan olarak var olanın menşeyini başka bir var olana dayandırarak belirlemeye ça-

²⁴ Erenoğlu, N. (2014). **Beden Hakkında Güncel Tartışmalar**. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 30(85-87) <https://www.sdplatform.com/Dergi/786/Beden-hakkinda-guncel-tartismalar.aspx>. Erişim tarihi: 04.06.2021

lışamamaktır. Dasein'ın özünün dünya-içinde-var olma olduğunu belirtir. Dünya temasıyla bağlantılı olarak 'dünya-içinde-var olma' ibaresi, Varlık ve Zaman'ın en önemli kavramlarından biridir. 'Sein' hem 'varlık' hem 'olmak' anlamına gelir. Dünya içinde var olma varoluşun bütün olarak varlıkla ilişkisini kendi içinde taşır: varlık anlayışı

Heidegger'in de ifade ettiği gibi, her anlamamanın bir-hal-içinde-bulunmaya eşlik ettiği ve her-bir-hal-içinde-bulunmanın da bir anlam taşıdığı yani bir-hal-içinde-bulunma olmaksızın anlamamanın, anlama olmaksızın da bir-hal-içinde-bulunmanın mümkün olmadığıdır.²⁵ Heidegger'in var olmakla ilgili düşünceleri genel hatlarıyla incelediğim düşünce tarihi içerisinde, bedensel varlığı savunan filozoflar arasında öne çıkanlardan birisi olmuştur.

Varoluş terimini modern anlamda ilk kullanan Danimarkalı filozof Kierkegaard da, varoluşu beden üzerinden açıklarken, birey olmaktan ve ben algısından bahsetmeye başlar. Toplumda bireyin var olabilmesi ve her bir bireyin kendini ifade edebilmesi açısından bu gerçekten önemli bir adım olmuştur düşünce tarihinde, özellikle varoluşçuluk felsefesinin geliştiği günümüzden uzak dönemlere baktığımızda Kierkegaard'ın bu yöndeki düşünceleri gerçekten kendisinden sonra gelen akımları oldukça etkilemiştir.

Soren Kierkegaard, öznelci ve bireyci düşüncenin başlıca temsilcilerindendir. Kierkegaard sistematik düşüncelere karşı bireysel varlığın tekliğini ileri sürer. Kierkegaard, varoluş terimini insan için kullanır, çünkü var olmak ona göre birey olmaktır. Var olmak, çabalayan, seçimler yapıp karar verebilen bir birey olmaktır. Kierkegaard'a göre, varoluşçuluk, bizzat somut olan insanın yaşamıdır. Kierkegaard, varoluş düşüncesinde insana odaklanarak, insanın kendi özünü, özgür seçimleri ile ortaya koyduğunu ileri sürer. İnsan olmak yani var olmak bizzat kendi olmak için daimi bir çabadır. Ona göre, sürekli bir değişim içinde olan insanın varoluşunu bir kalıba sokmak mümkün değildir. Çünkü insan varoluş üzerinden ne kadar düşünceye dalarsa dalsın,

²⁵ Heidegger, M. (2018). **Varlık ve Zaman** (s.29). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

onu gerçek anlamda anlayamaz. Kierkegaard’a göre, insan oluş ve değişim halindedir. Varoluş hiçbir zaman verili ve olmuş bitmiş bir varlık değildir. Hem birey hem de gerçek durmadan değişir. Varoluş akışkan ve zaman içindedir. Oluş halinde olan birey, önceden bilinmeyen bir geleceğe doğru hareket eder.²⁶ Bu sözleri ile, birbirlerinden ne kadar uzak zamanlar içerisinde yaşamış olsalar da William James’in de bahsettiği, benliğin ve bilincin sabit bir yapı olmanın tam aksine, değişken ve akışkan olduğudur. Benlik, kişinin yaşamı boyunca kendine dair bütün seçimleri, değerleri, güdülerini sayesinde oluşan bir yapıdır. Bu bağlamda, Kierkegaard’ın ve James’in, bedene, benliğe, farkındalığa ve dolayısıyla var olmaya dair düşüncelerini ortak buluyorum. Bir önceki bölüm olan benlik algısına atıfla; (...) benlik, gelişen yönünde, ona kendini yaratmadan yön veren, modeller, biçimler, metaforlar, mitler ve diğer birçok ruhsal içerikten oluşmuştur. Bu sürekli devam etmekte olan bir süreçtir. Kierkegaard’ın pek yerinde söylediği gibi, benlik bir oluşma sürecinden başka bir şey değildir.²⁷

Varoluşçuluk, varlıktan çok insanın yaşantıları üzerinde durmuş ve varoluşun özden önce geldiğini savunmuştur. Varoluş kavramı, var olan, gerçeğe dayalı olarak var olan, gerçek varlık anlamlarına gelir ve dolayısıyla özün karşıtıdır; bu anlamda bir şeyin ne olduğuyla veya nasıl olduğuyla değil, var olduğuyla ilişkilidir. Var olma nasıl olursa olsun, biçim almış her türlü özelliğin dışında hiçbir nitelik altında belirlenmemiş mutlak var olma olgusudur.

Soren Kierkegaard’ın, sanatı nasıl ele aldığından burada bahsetmek isterim. Ya / Ya Da eserinde bahsettiği gibi ‘Sanat, özün değil, varoluşun ifade biçimidir.’ Pek çok filozofun tersine, Soren Kierkegaard, insanın bir öz ile doğmadığını ve bu özü bireyin yaşamı içerisinde yaptığı seçimleri sayesinde oluşturduğunu savunur. Birey olmak var

²⁶ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.87-90). Ankara: Hece Yayınları.

²⁷ May, R. (2016). **Yaratma Cesareti** (s.65). İstanbul: Metis Yayınları

olabilmektir. Bu da ben olmaktır. İnsan bir benlik haline gelebilmek için yaşar, bunun için yeryüzünde bulunur.

Performans üreticisi ve icrası açısından beden, pek çok bilgiyi depolayan bir alandır diye düşünüyorum. Bence, aklım, bedenim ve ruhum bir bütündür ve bütünlük içerisinde olmalıdır. Ancak o zaman bir performansı baştan sona hayal eder, kurgulayabilir ve sonuca ulaştırabilirim. Bu bütünlük, kendimle olan bütünlüktür. Tabii performansı oluştururken içinde yaşadığım toplumdan oldukça etkileniyorum. Bedenim de yaratım sürecinde bu etkiler ile şekillenir ve farklı performanslar yaratırım. Dolayısıyla dans / performans sanatında dışavurum ancak kişinin kendi iç dünyasını keşfedebilmesi ve bunu beden aracılığıyla ifadesiye ortaya çıkabildiğini düşünüyorum. Koreografi üretim sürecinde, var olmanın kimi zaman dayanılmaz yorgunluğu kadar kimi zaman hafifliğini de hissederek, Kierkegaard'ın kişinin kendi özünü özgür irade ve seçimleriyle oluşturduğu fikrini benimsedim. James Smith'in bahsettiği gibi de, önce bedeni ve bedende oluşan hareketleri takip ederek yaşanan duygunun ve düşüncenin ne olduğunu tanımlayabildiğime inanmaktayım. Bu da benim bilen benlik algımızı oluşturan ve farkındalığımı derinleştiren yollardan biri. Ben algısı, solo üretim sürecinde en önemli rehberim oldu.

Koreografimin hareket üretim sürecinde, bedende hapsolmuş, birikmiş bütün duygu, his ve düşüncelerimi hareket yolu ile ortaya çıkararak beni götürdükleri yolu izledim. Bedensel olarak varlığımı tam hissedebildiğim, ben diyebildiğim tüm zamanlar hareket yolu ile yaptığım seçimler ve aldığım kararlar idi. Oluşturduğum iç dinamiğim, üretim sürecinde ortaya çıkan bedensel tepkilerimdi. Bu bağlamda özellikle 17. yüzyılda tarihte önemli yeri olan Kartezyen düşüncenin önerdiği bedeni ötekileştirme ve yok sayma fikrini beden farkındalığının, algının ve bilincinin bu denli yükseldiği günümüzde kabul etmek kendi açımdan elbette mümkün değil. Bunun yanı sıra genel hatlarıyla tarihsel değişimde bedene dair düşüncelerin birbirleri arasındaki farkları bedeni daha çok sahiplenmeme sebep oluyor ve konuyu derinlemesine sorgularken günümüz koşulları için yeni tartışma noktalarını üretebileceğini de düşünüyorum. Ko-

reografim oluştuktan sonra geriye baktığımda, duygu ve düşüncelerimin mahremiyetini bedensel formda ifade edebilmenin ve bunu sahnede seyirci ile paylaşabildiğim dansımla ‘ben’ olduğum anlara sahip olduğum için ne kadar şanslı olduğumu biliyorum.

3.2 Doğuda Genel Beden Felsefesi

Bu bölümde, Batıda bedenle ilgili felsefi yaklaşımlardan sonra kısaca doğuda beden algısı, doğunun ruh ve beden bütünlüğü üzerine olan düşünceleri ve genel anlamda bu kültürlerin farklılıklarından doğan beden ve varlık ilişkilerindeki ayırteci özellikleri örnek vererek kısaca bahsetmek isterim.

Doğu kültürü batı kültüründen farklı olduğu için, düşünce sistemi ve dolayısıyla ifade biçimleri de farklı özellikler taşımaktadır. Bu doğrultuda doğu ve batı kültürlerinde oluşmuş düşünce yapılarında zihin-beden sorunsalının çözülmesi yönünde iki büyük düşünce yoluna ulaşırız ; ikicilik (dualism) ve tekçilik (monism) tir. İkiciliği ele aldığımızda, Platon, Aristoteles ile Hint felsefesindeki Sankhya ve Yoga ekollerine kadar geri götürülebilse de asıl olarak bir önceki bölümde çokça vurguladığım 17. Yüzyılda Descartes tarafından dile getirilmiş ve belli bir düşünce formu kazanmıştır. İkicilik düşünce akımında karşımıza iki farklı ekol çıkmaktadır, bunlardan ilki olan töz ikiciler (substance dualist) aklın bağımsız bir töze sahip olduğu düşüncesini savunurlarken, diğer ekol olan nitelik ikiciler (property dualist) de aklın farklı özelliklere sahip olup ayrı bir tözü olmadığının iddiasındadırlar.

Uzak Doğu felsefesine genel olarak bahsetmek istediğimde, karşıma Uzak Doğu felsefesinde ruh ve beden ilişkisinin yatay eşlenik içinde olduğu çıkmaktadır. Bu durumda ruh ve beden eşittir. Batıya kıyasla bu çok farklı bir düşüncedir, çünkü bir önceki bölümde de görüldüğü gibi batıda bu ilişki bir alt-üst ilişkisi biçimindedir. Batı’da her türlü düalizm düşüncesi alt-üst ilişkisi formunda olduğu için sonuç olarak bugüne baktığımızda bu ilişkiyi bir nevi eşitleme gayreti olduğunu görmekteyiz. Doğuda en etkili düşünce sistemlerinden biri olan İslam felsefesini incelediğimizde ise

ruh ve beden bu sözü geçen ilişki biçimlerinden yine farklı olarak karşımıza çıkar, öyle ki ruh ve beden burada birbirini tamamlayan olarak bulunur. Geçmişten bugüne ulaşan ilk yazılı kaynaklara bakıldığında karşımıza Doğu'da Çin ve Hint, Batı'da ise Grek medeniyetlerinin ruh-beden bütünlüğünü aradıkları karşımıza çıkar. Batı her zaman ruh ve bedeni birbirinden ayırmış ve ruhu yüceltme fikrinden yana olmuştur. Beden yok olsa da ruh kalıcıdır ve beden yaşlansa bile ruh bedenın çok ötesinde ilerlemektedir. İslam düşüncesinde de bu durum asıl olarak madde ve mana bütünlüğü olmasıdır. Dolayısıyla, ne ruh olmadan beden ne de beden olmadan ruhun varlığından söz edilemez. Bu örnekle aklıma hemen semazenlerin semah dönüşleri gelmektedir. Madde ve mananın yani beden-ruh-akıl bütünlüğünün sağlanması ve kendilerini bulmak üzerine, kendi iç dünyalarına döndükleri danslarıdır.

Bu genel bilgiler doğrultusunda yine ruh ve beden ilişkisini ana hatlarıyla iki farklı bakış açısından örnek vererek yeniden bahsetmek istiyorum; bunlardan ilki olan Uzak Doğu felsefesini incelediğimizde karşımıza her zaman ruh ve bedenın ya-tayda eşlenik içinde olduğu çıkmıştır, ikisi birbiri ile eşittir. Ama İslam düşüncesinde ruh ve beden birbirinin tamamlayıcısıdır. Tamamlayıcılık alt üst ilişkisi ya da eşlenik biçimde değildir. Ruh ve bedenın sağlıklı kalabilmesi için bu ilişkinin dengede olması gerekir.

Kutsal metinlerde araştırmalara bakıldığında aslında ruh ve beden ayrımının olmadığını görmekteyiz, hatta ayrışması dahi konu değildir, aksine ruh beden bütünlüğü ifadelerine ulaşılır, şunun gibi; gök ile yer, iç ile dış bütünlüğü gibi...Platon, Aristo, Sokrates vb. filozofların ortaya çıktığı ve yaşadığı dönemde Grekler, gelişmiş bir düşünce yapısı ortaya koyduklarını görüyoruz fakat daha sonraki dönemlerinde toplumsal kargaşa yaşadıkları ve toplum bütünlüklerinin sarsılıp kendi gerçekliklerini kaybettikleri dönemler de yaşamışlardır. Tam bu dönemde fikir üreticilerinin ortaya çıkması ile asıl ve suret arasındaki ayrımı üzerine derinleşmeler başlamıştır. Dolayısıyla, bu derinleşme yolunda maddi dünyanın gerçek değil de sadece gerçeğin bir yansıması olduğuna dair bir düşünce oluşmuştur.

İçinde yaşadığımız bu dünyayı duyularımızla algılamak bizde kargaşa yaratarak kaygı oluşumunu sağlamaktadır zaman zaman, gerçekliği zihnimizde tam olarak oturtamayız ve dolayısıyla bütünlük hissini yaşamayız. Bu durumun Doğu'daki karşılığını bulan kavram ve semboller ise ak ile karanın, eril ile dişilin veya erkek ve kadının uyumudur. Bu aynı zamanda ruh ve beden uyumu anlamına da gelmektedir. Bu düşüncenin en bilinen ismi ile yin-yangdır. Yin yang, batıda oluşan kavramlardan farklıdır ve buradaki merkez düşünce zıt kalitelerin her birinin birbirinin yatayda eşlenik oluşudur. Batı'da oluşan kavramlardan farklı olarak yin-yang felsefesinin merkezindeki fikir zıtların her birinin birbirlerinin yatay eşleniği oluşudur. Bu zıtlar birbirinden üstün değildir ve ayrıca bu iki zıt kavram birbirini tamamladığında bir bütünü oluşturabilirler. Batı felsefesinde yer alan ruh ve beden ayrımı düşüncesinde, ruh bedene göre esas olandır. Genel olarak bakıldığında Hristiyanlık inanisinde da esas olan ruh olarak kabul edildiğinde, beden yalnızca bir surettir. Bu sebeptendir ki beden makbul olmayan ve hataları olandır. Özellikle Ortaçağ felsefesinde işleyiş bu şekilde olduğundan bahsedebiliriz. Bedenin olağan hallerinden olarak görebileceğimiz, sözgelimi iştah, cinsel arzu vb. dürtüler bütünüyle bu açıdan bakıldığında kötüdür. Bedenin eksikliğinden kaynaklanan kötümser bakış açısından sıyrılmanın yolu da bedeni disipline etmekten geçer. Burada da konunun neredeyse toplumsal bir ayrışmaya doğru gittiğinden bahsetmek mümkün olabilir. Çünkü bir tarafta bedenlerini disipline etmekle ruhlarını yüceltmış seviyesi yüksek sınıflar oluştuğunu görürken diğer tarafta ise sadece bedensel arzularıyla yaşayan barbar düşünceden oluşan bir topluluk oluşumu. Tarih ilerledikçe modern dönemde düşüncenin gelişimiyle beraber ego kavramı ortaya çıkmaktadır. Ego kavramı, klasik ruh-beden ayrımı düşüncesini ortadan yok etmiştir. Birey kavramının oluşması ile ruh ve bedeni birbirine yaklaştırma gayreti görünür olur. Batı'daki bu düşünce yapısının karşısında Doğu'da İslam ve Uzak Doğu Felsefelerini genel örnekler olarak bahsedebiliriz.

Uzak Doğu, sözü geçen yin-yang'ın sahip olduğu yatay eşlenik düzenini benimsemektedir. Ruh ve beden denildiğinde İslam felsefesi ve Batı felsefesinin bir

diyalogu ortaya çıkmış olur. Ruh-beden bütünlüğü denildiğinde ego kavramının varlığından bahsetmek gerekir, bu durumda psikoloji biliminden yararlanıyoruz. Ayrıca, ruh, islam inanışına göre bilinebilir olanın ötesinde bir kavram olarak geçmektedir.

Doğuda beden algısı denildiğinde ve İslam düşüncesine baktığımızda elbette ruh-beden birlikteliğinden bahsetmek gerekir. İslam inanışındaki Müslümanlar çoğunlukla kalp ve nefis ile ilgili çalışmalara yoğunluk vermişlerdir. Nefs'ten bahsederken psikolojide yer alan ego kavramını ile yakın anlamlarda olduğu söylenebilir. Bireyin beklenti duyduğu şeyleri, arzularını, isteklerini fark ederek uygun zaman ve yerlerde meydana çıkarmasına olanak sağlayan içsel itici güçtür. Birey olmak, kişinin kendini bulma gayreti ruh-beden bütünlüğü içerisinde ve aslında egonun bütünlüğüdür denebilir. İslam inancında bu düşünce kalp ile aklın uyumu şeklinde ifade edilir, sahip olabilmek için gayret edilen bu uyumun arayışıdır.

Sonuç olarak, İslam düşüncesini genel olarak ele aldığımızda ruh ve beden düalizminden bahsetmeyiz, tam tersine ruh ve beden bütünlüğünü ele alarak içsel yapımıza odaklanırsak. Bu da gönlümüzün, aklımızın ve nefsimizin bulunduğu bir bütünsel yapıdır. Bu içsel yapının temel üç ögesi de ruh ve beden ve zihindir. İslam düşüncesinde asıl düşünce akıl-kalp bütünlüğüdür. Ruh ve beden çatışması söz konusu değildir o zaman insan iç huzurunu yakalayamaz ve bütünlüğünü sağlayamaz.²⁸ Bedenimize yapılan her müdahale ruhumuzda iz bırakır.

²⁸ Arslanbenzer M. (2016, Ocak). **Bedenimize Yapılan Her Müdahale Ruhumuzda İz Bırakır**. Lacivert Dergi, 20. <https://www.lacivertdergi.com/dosya/2016/01/04/bedenimize-yapilan-her-mudahale-ruhumuzda-iz-birakir>. Erişim tarihi: 08.07.2021

4. KIERKEGAARD'IN BENLİK ANALİZİ

4.1 Soren Kierkegaard'ın Benlik Algısı

Solo koreografimin üretim sürecinde benlik algımı incelediğim, kendimi yeniden keşfettiğim ve hatta yeniden yapılandırıdığım bir zaman geçirdim. Benlik algımın keşfi üzerinden çıktığım yolculukta solomu yeniden ele alıp, analiz ettiğimdeyse çıkış noktamı Kierkegaard'ın benlik analizleri oluşturdu.

Kierkegaard; insanın, insan olmanın en yüksek ve en yüce anlamına ancak ben olma durumunda kavuşabileceğini düşünmesidir. Buna göre benlik, yeryüzünde herhangi birşey olarak değil, insan olarak bulunmanın tüm anlamını ve amacını oluşturur. Ben olmak ve ben haline gelmek, kişinin erişebileceği en yüksek varoluş değeridir. Kierkegaard kişinin 'ben olmanın anlamını' kendisi için açık hale getirmesi gerektiğinin ve bu bilinçten yoksun olan kişilerin yaşamın anlamını ve kişilik olmanın tüm erdemini yitirmiş ve köleleşmiş bir halde yaşayacaklarını düşünür.

Kierkegaard, benliği bir düşünce olarak değil, *somut ve yaşayan bir gerçeklik* olarak ortaya koyar. Benliği içindeki sonsuzluk ve ruha karşı somut biçimlenme olarak ele alır. Kierkegaard, 'ben olmayı' felsefi bir sorun olarak değil 'varoluş sorunu' olarak ele alır.

Benlik, kişinin hem kendisi, hem çevresi, hem de Tanrı ile ilgisini kuran, kendisini bunların karşısında bir varlık olarak algılamasına neden olan bir gelişmedir. Benlik, insan olmanın amacı, anlamı ve değeridir. Benlik, insanın nişanı, yaşamının anlamı, insanın kendisinin yalnız bu dünyaya değil, aynı zamanda sonsuzluğa katabilme ve Tanrı huzurunda olabilme durumudur. Ben, en yüce dünyasal gerçekliktir.

‘Tanrı’dan sonra ben kadar sonsuz birşey yoktur’. Varoluş, tümüyle şu düşüncede ortaya çıkar: Birey kendi varlığını kazanır, kendi benliğini, kendi özünü, kendi eylemleriyle kurar, böylece onda bir doğa ve öz belirmeye başlar.²⁹

Bu açıdan bakıldığında, benlik, kişinin kendi içinde taşıdığı bir öz değil, bir varoluş olanağıdır. İnsan, yaşadığı sürece varoluş içindedir ve varoluşun değişken oluşu, benliğin de değişken oluşudur. Her an, varoluşsal bir seçim ve kararlılıkla yüz yüze gelen insan, aslında kendini, kendi benini seçer; bu şekilde kim olmak istediğine karar verir.

Ben-e ilişkin kesin şey, onun bir bilinçlilik durumu, başka bir deyişle bir ben-bilinci(self-consciousness) olmasıdır. Bilinç ne denli fazla olursa, irade ne denli fazla olursa, ben de o kadar fazla gelişir. İradesi olmayan kişinin ben’i yoktur; iradesi güçlü olan kişinin ben-bilinci de güçlüdür. Benlik, sabit bir şey değil, oluşan, kırılan, dalgalanan, dağılan, değişen bir varoluş durumudur.³⁰ Kierkegaard, insanın ‘sonlunun ve sonsuzun, geçicinin ve kalıcının, sınırlının ve sınırsızın, özgürlüğün ve zorunluluğun, ruhun ve bedeninin bir sentezi’ olduğunu söylemiştir. Kierkegaard’a göre insan olmak, bir ben olmaktır. İnsani benliği oluşturan şey öğelerin toplanması, bir araya gelmesi ve ilişki içinde olmasıdır. Benlik, insan olmanın anlamını oluşturur. Kierkegaard’ın benlik analizlerinde vurguladığı iki terim arasındaki ilişki, üçüncü bir terim sayesinde sentez haline geldiğinde, benlik de ortaya çıkmış olur. Benliğin bu diyalektik yapısı, Pascal’ın deyişi ile insanı kendi içinde bir savaşın ortasında bırakır. Ona göre, ‘insan aklı ve tutkuları arasında bir iç savaş vardır. Yalnız aklı olsaydı, tutkuları olmazdı...Yalnız tutkuları olsaydı, aklı olmasaydı...Oysa şimdi ikisi de var, kişi savaşı edemez artık. Biriyle savaşırken, öbürüyle barış içinde bulunması gerekir; işte böyle

²⁹ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.95-97). Ankara: Hece Yayınları.

³⁰ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.97-98). Ankara: Hece Yayınları.

bölünmüş insan, kendi kendisiyle düşmüş çelişkiye. (Pascal 30) Tanner' a göre, Kierkegaard benliği üç aşamada ortaya çıkan bir sentez olarak görür. Bu sentez, sınırlı-sınırsız, sonlu-sonsuz, zorunluluk-özgürlük karşıt gizil güçlerin sentezinde gerçekleşir. Kierkegaard'a göre benlik;

Benliğin birinci sentezi

Benliğin ikinci sentezi

Benliğin üçüncü sentezlerinden oluşur.³¹

4.1.1 Benliğin Birinci Sentezi

Benliğin birinci sentezinde Tin/Nefs (psyche) ve beden arasındaki sentezdir. Tin/nefs ve beden arasındaki sentezin 3.cü ögesi ruhtur (spirit), beden ve tin ancak ruh ile sentez haline gelebilir. İnsan, fiziksel ve tinsel olanın sentezidir. Ruh, sonsuzluğu temsil eder ve aktif olmalıdır, insan ben olabilsin. Sadece sonludan oluşan benlik, dünyasal bir benliktir, bu hali ile eksiktir ve oluşmamış bir benliktir. Tin, insandaki nefis, bilinç, zihinsellik, duygu ve akıl gibi özellikleri ifade eden geniş bir kavramdır. Ruh ise, Kierkegaard' a göre, bireyin sonsuzlukla ilişkisini kuran birey ve Tanrı ilişkisini olanaklı kılan dinsel içerikli bir kavramdır. Benliğin birinci sentezindeki en önemli öğelerden biri de 'beden' dir. Beden, sentez içinde tinsel ögenin karşıtı olarak yer alır, doğanın bir parçası olarak benin maddi yanını oluşturur. İnsan nasıl bir bilinç, bir akıl, bir ruh varlığı ise, aynı şekilde beden varlığıdır da. Kierkegaard : 'Bedenin görevi ruhun ve bilinci hizmetinde olmaktır' der. İnsan ancak o zaman özgür, sonsuz ve benlik sahibi bir varlık haline gelebilir.³²

³¹ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.98-100). Ankara: Hece Yayınları.

³² Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.101-102). Ankara: Hece Yayınları.

4.1.2 Benliğin İkinci Sentezi

Benliğin ikinci sentezi, sonlu ve sonsuz arasındaki sentezdir. Benlik, sonsuzdan ve sonludan oluşur; (...) çünkü o, sınırlandıran sonlunun ve sınırsızlaştıran sonsuzun bir sentezidir. (...) Ben, kendisiyle ilişkili, ödevi kendisi olmak olan bu ödev yalnız Tanrı ile ilişki halinde yerine getirilebilir-sonlunun ve sonsuzun bilinçli bir sentezdir. Sonsuz ögesinin etkisiz hale gelmesi benliğin dağılışına neden olur. Kierkegaard'a göre bu umutsuzluktur.³³

Sonsuzluk kavramı burada, ruhun ölümsüzlüğü anlayışı ile özdeşleşmektedir. Kierkegaard : ikinci senteze gelince, o doğrudan doğruya çarpıcı birşeydir, öncekinden daha farklı bir şekilde oluşur. Birinci sentezde iki faktör, tin ve bedendir; ruh da üçüncü faktördür, ancak ruh tespit edildiğinde bir sentezden ifade edilir. İkinci sentez, sonlu (temporal) ve sonsuz (eternal) olmak üzere yalnız iki faktöre sahiptir. Peki, üçüncü öge nerede? Üçüncü bir öge yoksa burada bir sentez yoktur. Çünkü sentez gerçekten bir çelişkidir ve olmayan bir şeyi öne sürer.³⁴

Kierkegaard'ın An' a ilişkin söylemi önemli ve bir o kadar karmaşıktır. An, kendisinde zamanın ve sonsuzun birbirine değdiği bir belirsizliktir, zamanın sonsuzla sürekli kesişmesi ve sonsuzun sürekli zamanı kapsamasıyla sonluluk (temporality kavramı) tespit edilir. Sonuç olarak, zaman içindeki bölümlenme de kendi alanına kavuşur: Şimdiki, geçmiş ve gelecek.

Kierkegaard; anın, ruh ve sonsuzluk öğeleriyle ortaya çıktığını belirtir. Buna göre an, zaman değil, sonsuzluğun atomudur. An, tinsel ve varoluş alanıdır. An, doğal

³³ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.101-102). Ankara: Hece Yayınları.

³⁴ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.103-104). Ankara: Hece Yayınları.

bir akış değildir. İnsan, kendi varoluşu ile zamanın akışını an'a çevirir. An, bir kereciktir, tekrarlamaz. Varoluş, an'da gerçekleşir. Bu nedenle doğada an bulunmaz. Zamanın an olabilmesi için insan bilincine değmesi gerekir; ama yalnız o kadar değil, aynı zamanda 'sonsuz' tarafından da tanımlanması gerekir. Kierkegaard' a göre; sonsuz bir kavram, bir düşünce veya zamanın boyutu değil, kişinin Tanrı ile bağını kuran benliğin temel bir ögesidir.³⁵

4.1.3 Benliğin Üçüncü Sentezi

Birinci ve ikinci senteze ek olarak bir başka sentez daha ortaya çıkar. Bu, özgürlük ve zorunluluk arasındaki sentezdir. Özgürlük, benliğin öğelerinin etkin hale gelmesini ve sentezin kurulmasını ifade eder. Özgürlük ve zorunluluk arasındaki sentezi oluşturan üçüncü öge de toplu sonlu ve sonsuz arasındaki sentezde olduğu gibi açık bir şekilde ifade edilmez. Kierkegaard' ın açıklamalarından sonra bunun, olanaklılık (Possibility) olduğu sonucuna varabilmek mümkündür. Olanaklılık, insana kendi seçeneklerini gösterir. Özgürlük için olanaklılık gelecek zamandır. Geçmiş pişmanlığın, gelecek kaygının zamanıdır. Çünkü olanaklılık geçmişe değil geleceğe aittir ve tam olarak geleceğe karşılık gelir. Buna göre özgürlük ruhun bir durumudur. Kendisine ilişkin kaygılı olduğum düşünülen geçmiş, benimle olanak ilişkisi içinde olmalıdır. Eğer geçmişte kalan, bir talihizlik hakkında kaygılıysam o zaman bu onun geçmişte kaldığından değil, gelecekte de yinelenme olasılığındandır. O, gerçekten tam olarak geçse, o zaman kaygılı değil, yalnızca pişman olurum. Olanaklılık, insanın önündeki büyük çeşitliliği varoluşun olabileceği olsaı biçimleri gösterir. Varoluş içinde ortaya çıkabilecek herşey oradadır.³⁶

³⁵ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.105-107). Ankara: Hece Yayınları.

³⁶ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.107-110). Ankara: Hece Yayınları.

Varoluşa ilişkin herşey, olanaklılığa dâhildir. İçsel derinliğe ulaşamamış kişiler, olanaklılığı estetik bir bakışla ‘iyi talih ve şans’ olarak algırlar; onu zenginlik, haz ve eğlence fırsatı olarak görürler. Bu tutumun temelinde ‘toyluk’ vardır. Varoluşun sınır durumlarını tecbüre etmemiş olan kişiler, olanaklılık konusunda bu tür bir statik algıya sahiptirler. Bu onların tecrübesizliğinden kaynaklanır. Jasper’ın deyişi ile ‘varoluşun sınır durumları’ olanaklılığın da sınır durumlarıdır ve insanın başına gelebilecek herşey o sınırların içinde bulunur. Bu sınır durumları; ‘er geç öleceğim, er geç acı çekeceğim, er geç savaşacağım’. Özgürlük, Kierkegaard’da ruhun ögesi olarak yer alır. İnsan ruhsaldır ve özgürdür. Varoluşu belirleyen durum, ana anlam katan insanın özgür olmasıdır. İnsan, kendini seçen, kim olduğuna ve olması gerektiğine karar veren özgürlük ve bilinç varlığıdır. Özgür değilse, ben için hiçbir gelecek yoktur. Özgür değilse insanın kendini seçme ve ‘ben olma’ imkanı da yoktur. İnsan, özgür olmasaydı kaygı gütmeydi. Özgür olmanın olanakları ve olasılıkları, insanı geleceğin belirsizliği karşısında kaygıya sevkeder. Bu sebeple de bir bilinçlilik halidir. Özgürlüğün imkanı yine kaygıdır. Özgürlüğün kazanılmasında, Kierkegaard’a göre kaygı bir fırsattır. Kaygı ile tinsel öge yeniden etkin olur.³⁷

Kierkegaard, özgürlüğün özünün hakikat olduğunu söyler. Zihinsel olarak bakıldığında, özgürlüğün özü hakikattir ve hakikat insanı özgür kılar. Bu nedenle hakikat özgürlüğün eseridir ve bu şekilde özgürlük sürekli olarak hakikati meydana getirir. Benliği oluşturan öğelerden diğeri zorunluluktur. Zorunluluk (necessity) esas olarak insanın kendi tercihi, kendi isteği, kendi beğenisi, kendi kararı olmamasına karşın kendisini içinde bulduğu bir durumu ifade eder. Her birey özgürlüğün olduğu kadar zorunluluğun da ürünüdür. Zorunluluk sentezde özgürlüğün karşıtıdır. Kierkegaard şöyle ifade eder: İnsan ruhun ve beden, sonlunun ve sonsuzun, özgürlüğün ve zorunluluğun sentezidir. Zorunluluk, insanın seçemediği birşey olması gerekir. Halbuki özgürlüğü

³⁷ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.112-114). Ankara: Hece Yayınları.

seçebilir. Zorunluluk ögesi, kültürel ve tarihsel bir çevre olabileceği gibi kişinin kalıtsal olarak kendi genlerinde taşıdığı özellikleri içerir. Şansa göre yaşayan estetikçinin nasıl bir benliğinden söz edemezsek, aynı koşulda yazgıcının da benliği olamaz. Bunlar kendi varoluş sorumluluğunu üstlenmekten kaçınan kişilerdir. Kaderci, umutsuzdur ve kendi benini kaybetmiştir. Onun için herşey zorunlu olmasıdır.³⁸

4.2 Kierkegaard'ın Benlik Öğeleri ve Sentezleri Arası İlişki

Sentez, yalnız tinin ve beden, sonlunun ve sonsuzun, özgürlüğün ve zorunluluğun sentezi değil, aynı zamanda karşıt öğelerin üçüncü bir öğe ile ilişkisidir de. Kierkegaard benliği 'kendisi ile ilgilenen kişi' olarak tanımlar.

Benlik, her ne kadar bir kazanım olsa da, benliği oluşturan öğeler bir kazanım olmadıklarından varlıklarını hep sürdürürler. İnsan kendi varoluşunu seçme, tasarlama ve kim olacağına karar verme yetisi ile her an değişebilen ve farklılaşabilen bir varlıktır. Bu anlamda, öğeler yok olmazlar, yalnız sentez içindeki etkilerini yitirirler. Onları aktif hale getiren bireyin tercihi, kararı ve yaşama biçimidir. Kierkegaard'a göre; geçici ve dünyasal olan herşeyi, gerçeklik tümüyle kaybetmek ve onlardan tümüyle yoksun kalmak mümkün değildir (SD,91).³⁹ Öz, Kierkegaard'ın felsefesinde 'Benlik'tir. Ben olmak insan olmaktır. Bu da Tanrı inancı ile mümkündür Kierkegaard'a göre. Kierkegaard, felsefesinin özüne insanı almıştır. Kierkegaard'ta ben olmak, somut birşeydir. Kierkegaard'a göre ben, içsel bir yönelimdir. Varoluşun her anında ben oluşum halindedir. Kierkegaard'ın kendi sözleri ile 'öznellik hakikattir, öznellik gerçektir.' Kierkegaard'a göre karar bir kategoridir. Kierkegaard'a göre üç varoluş alanı vardır.

³⁸ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.115-116). Ankara: Hece Yayınları.

³⁹ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş- Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.116-120). Ankara: Hece Yayınları.

A- Estetik Varoluş Alanı

Kierkegaard özellikle estetik varoluş alanını inceler. Kierkegaard'a göre estetik sadece sanata değil duygusal olan herşeye gönderme yapar. Bu nedenle estetik varoluş, düşünsel olmayan alana karşılık gelir.

B- Etik Varoluş Alanı

Kierkegaard, estetikçiye karakterize eden özelliklerin onun kendini hiçbir şeye tam olarak bağlayamaması ve karar vermenin sorumluluğundan sürekli kaçınması olduğunu düşünür. Etikçi ise karar vererek seçimlerde bulunur. Estetikçinin parçalanmış kişiliğine karşı etikçinin güçlü bir kişiliği vardır. Etik varoluş alanına ulaşmayı başaran kişi kendi özüne döner. Kişi ancak sorumluluk sahibi olduğunda özgür olur. Özgür olan kişi mutlu olur.

C- Dinsel Varoluş Alanı

Kierkegaard' ın dünyası Tanrı merkezli bir dünyadır. Dinsel varoluş alanında bireyin Tanrı'ya yöneldiğini düşünen Kierkegaard' a göre, İman iki özne arasındaki aşkı ifade eder. Kierkegaard, Tanrı ile sevgi ilişkisini kurabilen insanın benliğini en üst seviyede oluşturduğunu düşünür. Kierkegaard'a göre Tanrı sonsuz sevgidir.⁴⁰ Benliğini kurabilmiş kişi varolabilir. Her bir birey tarafından kendi ruhunda, kendi kişisel aleminde tümünden bağımsız bir şekilde oynanacak bir oyun değildir. Uygun senteze ancak ötekilerle, diğer insanlarla ve sonuçta Tanrı ile bireysel ilişkide ulaşılabilir.

⁴⁰ Akşit, M. (2014). **Varoluşsal Bir Problem Olarak Soren Kierkegaard'ın Felsefesinde Ölümün Anlamı**. (s.104-122). III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - II (Felsefe - Tarih). İstanbul: Sakarya Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.

4.3 Beden Felsefesi Yaklaşımında Bireysellik, Kierkegaard: Ben ve Birey Olma

Varoluşçu felsefeyi modern anlamda ifade eden ilk temsilcinin Kierkegaard olduğunu söyleyebiliriz. Kierkegaard on dokuzuncu yüzyılın en önemli düşünürlerinden biridir, öyle ki tarihte kendisinden sonraki filozoflara, yazarlara da yön vermiştir ve özellikle Kierkegaard bireyci varoluşçuluktan söz etmektedir. Tarih boyunca pek çok sanatçının, filozofun da başına geldiği gibi, Kierkegaard'ın da yaşadığı dönemde değeri çok bilinmemiştir, fakat sonrasında özellikle bireysellik fikri ile ardındaki akımları derinden etkileyebilmiştir. Onun düşüncesine göre bireyin kendisi düşünmeli ve kendisine ait fikir ve kararları olmalıdır, aksi yönde ilerlediğinde yani birey kendi fikir ve kararlarını oluşturmadığında, varoluşunu yaşayamaz ve her zaman başka bir kişinin yönlendirmesine bağlı olarak hareket eder.⁴¹ Kierkegaard'ı okumaya ve keşfetmeye başladığımda özellikle hemfikir olduğum ve en çok etkilendiğim bu bireyselci varoluş düşüncesi ile bireyin bu hayatta nasıl yaşayacağına karar vermesi yönündeki sorumluluğunun kendisine ait olduğunu vurgulayışı olmuştu. Kierkegaard için birey olmak çok önemlidir. Tez eser çalışmamda, hem solomu yaratma sürecimde düşünsel açıdan hem de yaşamım içerisinde herhangi bir konu başlığı ile karşılaştığımda, Kierkegaard'ın insana, birey olmaya dair düşünceleri kendi benliğimin değişen yapısında oldukça etkili oldu diye düşünüyorum. Özellikle ben ve birey olma kavramlarını artık her ifade ettiğimde bedenimde ve zihnimdeki yansımasını farklı hissediyorum. Bu düşüncelerimin oluşturduğu yoğunluk hissi ile bedensel ifadelerim de bir o kadar yoğun oluyor ve bedensel varoluşumu derinden yaşamamı sağlıyor. Varoluşçu felsefe, her daim tek ve bireyseldir. Kierkegaard da varoluşçu bir filozof olarak bireyselliğe inanır ve var olmanın birey olmaktan geçtiğini savunur, bu düşüncesi ile şunu ifade eder aslında, insan

⁴¹ Gök, U. (2015). **Kierkegaard'ın "Korku ve Titreme" Kitabı Doğrultusunda İman ve Ahlak** (s.26-35). (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

eşsiz bir varlıktır ve yalnızca kendi içinde anlaşılabilir. Dünyada birbirinin aynısı olan iki birey olamaz, dolayısıyla her kişi kendisi için yaşayabilir ve aslında her birey tek ve yalnızdır. Bu düşünceye katılıyorum belki de solo olarak dans etme sebeplerimden birisi de budur. Otobiyografik solo çalışmamda, yalnızca ben varım. Kendi düşüncelerim, kararlarım ve adımlarım.

Kierkegaard insan olmanın en yüce anlamına ancak ben olma halinde sahip olacağını savunur. Bu en yüksek anlamdır bir insan için. Benlik denildiğinde oldukça büyük bir önemden bahsetmiş oluyoruz, insan varlığının bütün anlamını ve hayattaki amacını oluşturmaktadır bu önem. Kierkegaard için bireyin erişebileceği en yüksek varoluş seviyesi ben olmaktan geçer. Kierkegaard, ben olmanın önemini her zaman en derin anlamıyla ifade etmiş ve bunu kişinin kendisini açık hale getirmesi ile olabileceğini eğer bir insan kişiliğini tamamlama sürecinde ben olma yolunda ilerlerken bu değerdeki erdemleri yerine getirmez ise köleleşeceğini savunur. Benlik denildiğinde, insan olmanın anlamı, hayattaki amacı, bütünlüğüdür. Ayrıca benlik, insanın bu hayatta ulaşabileceği ve hatta amaçladığı en yüksek olgunluk seviyesidir. Kierkegaard için insan tindir. Tin de ben'dir. Ben ise, kendine bağlı olan bir ilişkidir, hatta ilişki içinde bu ilişkinin içsel yönelimidir; ben ilişki olmayıp ilişkinin kendine dönüşüdür. Burada Kierkegaard'ın ifadeleri benim için gerçekten derinden etkileyici ve düşündürücü. Yaşamında çocukluğundan itibaren çok çeşitli hikâyeler yaşamış ve biriktirmiş olan Kierkegaard sonunda insanın ben olma mertebesi üzerine bu büyük ve incelikli sonuçlara varmıştır.

Kierkegaard; ben olmanın ve ben haline gelmenin, kişinin erişebileceği en yüksek varoluş değeri olduğunu her zaman vurgulamakta.

Kierkegaard fikirlerinde varoluşu düşünce boyutundan öte insanın kendi bedeniyle var olduğunu ima eder aslında, bu sebeple de benliği bir düşünce olarak soyut noktada ele almaz, tam tersine *somut ve yaşayan bir gerçeklik* olarak belirtir. Kierkegaard için benlik hep özel bir hassasiyettir ve içinde barındırdığı sonsuzluk sebebiyle

aslında ruha karşı somut bir hal almasıdır onun için, ben olmak felsefi bir problem değil varoluş sorunudur ve kişi tarafından keşfedilmesi gereken de budur.

*Birey kendi varlığını kazanır, kendi benliğini, kendi özünü, kendi eylemleriyle kurar, böylece onda bir doğa ve öz belirmeye başlar. Bu açıdan bakıldığında, benlik, kişinin kendi içinde taşıdığı bir öz değil, bir varoluş olanağıdır. İnsan, yaşadığı sürece varoluş içindedir ve varoluşun değişken oluşu, benliğin de değişken oluşudur.*⁴²

Kierkegaard'ın açıklamalarıyla, benliğin, sabit olan birşey olmadığını, oluşumda olup kırılabilen, çeşitlenebilen, dağılabilen ve sürekli değişimde olan bir varolma hali olduğunu görmekteyiz. Kierkegaard'ın benlik analizlerinde de ayrıntılı olarak yer verdiğim, benliğin oluşumundaki sentez öğeleri çok önemlidir ve bence her zaman karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; sonlunun ve sonsuzun, geçicinin ve kalıcının, sınırlının ve sınırsızın, özgürlüğün ve zorunluluğun, ruhun ve bedeninin bir sentezi olduğunu ve kişinin bu sentezler sayesinde kendi benini oluşturması yönündeki kararlardır.

Vefa Taşdelen'in Kierkegaard'ı anlattığı kitabında belirttiği gibi: 'İnsan, kendini seçen, kim olduğuna ve olması gerektiğine karar veren özgürlük ve bilinç varlığıdır.'⁴³

Kierkegaard, Hegel'ci düşünce sistemine karşı durmuştur, çünkü bu düşünce sisteminde bireyin yeri yoktur. Düşünceler, sistemleşmiştir. Bu da Kierkegaard'ın karşı durduğu bir meseledir. Aslında Hegel'in varlığı, Kierkegaard'ın düşüncelerini geliştirmesi açısından oldukça değerlidir. Kierkegaard'ın yazdığı Ya / Ya da eseri, Hegel'in 'zıtları uzlaştıran hem/ve' sentezi amacına karşı tepki olarak çıkmıştır. Çünkü Kierkegaard'a göre bir seçim yapmak, insanın bütün yaşamını değiştirmesine sebep

⁴² Çelebi, V. (2016). J. P. Sartre Ve S. Kierkegaard'ın Varoluşçuluk Düşüncelerinin Karşılaştırılması, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23 (2). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed/issue/45176/565601>. Erişim tarihi: 19.02.2022.

⁴³ Taşdelen, V. (2000). Benlik ve Varoluş- Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme (s.116-120). Ankara: Hece Yayınları.

olabilir. Hegel, nesnelci bir düşünmeye inanır, hâlbuki Kierkegaard öznelci bakış açısına sahiptir. Öznelci bakış açısı sayesinde içe dönmek mümkündür. Bu içe dönüş sanatla uğraşan herkesin mutlaka yaşadığı birşeydir. Ancak kendi içimize dönerek, hem neler yaşadığımızı anlayabilir ve ancak bu noktadan sanatsal ürünler ortaya koyabiliriz. Kendi iç sesimizi ve gerçekliğimizi duyarak.

Sonuçta, Kierkegaard bireyin önemini vurgular, bireyin türden bağımsız olduğunu ve daha büyük olduğunu savunur. Ona göre tanrısal ilişki bireysel olarak gerçekleşir.

Kierkegaard, varoluş düşüncesinde filozofların mantıksal kurgulama yapmalarından vazgeçmelerini savunur. Ona göre, soyut bakış açısı ile varoluşa ulaşamayız. Kierkegaard için varoluş ancak somut ve öznel olabilir. Kierkegaard, varlığın somut ve öznel yapısını savunarak kişide oluşması gereken farkındalığı savunmakta olduğunu düşünmekteyim.

Kierkegaard'a göre birey sonlu bir yaşam sürer, bu süreçte de varoluşunu yaşamı boyunca elde ettiği tecrübeler sayesinde oluşturur ve tüm süreçlerin ardından kendi içsel sonsuzluğuna ulaşır. Bireyin yaşamı boyunca birbiri ile örtüşen ve üç aşamadan oluşan varoluşçu bir şema ile düşünce sistemini belirleyebilmek mümkün olabilmektedir. İlk olarak estetik aşama gelir. Bireyin değer yargıları oluşurken kriterlerin ne olması gerektiğine dayanır. İkinci olarak etik aşama bulunur. Burada Kierkegaard, temelde düşüncenin ahlak kurallarına uygun olup olmamasını sorgulamaktadır, dolayısıyla birey olabilmek ve topluma dâhil olabilmedeki uyum sorgulanır. En sonda dinsel aşama yer almaktadır. Bu aşamadaki düşünce sistemi, Tanrı'nın kurallarına göre oluşmaktadır.

Kierkegaard'ın hayata baktığı nokta paradoksal bir bakış açısıdır denebilir, çünkü insanın doğduğu andan yaşamının sonuna kadar olan bütün sürecinde paradokslarla bir yaşam geçirdiğini düşünür. Ama ona göre bu yine de kişinin dogmatik inancın gereklerini yapacak şekilde hareket edeceğine inanır. Paradokslar sayesinde kişinin

seçme hakkı olur. Bireyin kendi durumuna göre seçme kararı ile öznel bakış açısı sayesinde kişi karar verir, seçim yapar ve yaşamına yön vermiş olur. Kierkegaard'a göre, doğruluk gibi kavramlar da kişinin ben olma durumundan bağımsız olamazlar. *Bireyin seçiminde, bireye geniş bir özgür alan sağlamaktadır. Seçme özgürlüğü bireydedir.*⁴⁴

Kierkegaard'ın birey olma yolunda öne sürdüğü düşünceleri süreç içerisinde okudukça ve araştırdıkça ve yine özellikle 'ben' kavramını nasıl oluşturduğu kendimde hayranlık duygusu oluşturdu ve ben'i oluştururken savunduğu değer yargılarına kendimi oldukça yakın bulduğumu söyleyebilirim. Hayatta inandığım felsefi düşüncelerin Kierkegaard sayesinde daha derinleştiğini ve düşüncelerimin Kierkegaard'ın öne sürdüğü sözleri ile desteklendiğini hissettim. Kierkegaard'a göre, estetik, etik ve dinsel varoluş alanlarından, kişinin bunlardan birisini tercih ederek kendi varoluşunu yönlendirmiş olur. Estetik varoluş alanı 'doğal' veya 'sonlu ben' e, etik varoluş alanı 'toplumsal ben' e, Tanrı ile bireysel ilişkinin esas olduğu ve uğrunda etik ödevin askıya alındığı dinsel varoluş alanı ise 'teolojik' veya 'sonsuz ben' e karşılık gelir.⁴⁵

Kierkegaard'ın benlik analizini bu kadar farklı çerçevelerde değerlendirebilmesinin sebebi belki de onun, filozof, ilahiyatçı ve sanatçı kimlikleri ile birlikte psikolog oluşudur.

Kierkegaard, insanın benliğinin oluşumunu sağlayabilmesi yönünde bütüncül olarak varoluş alanı üretmesinden bahseder. Kanımca bütüncül bakış açısına sahip olduğumuzda, yaşamı farklı şekilde görüyor ve duyuyor oluyoruz. Bütüncül bakabildiğimizde sınırlı bir bakış açısından çok genel olarak herşeyi kapsayıcı düşünceye sahip olabiliriz. Bu bütüncüllüğü sağlayan sevgi alanı sayesinde de yaratımın kutsallığına bir adım daha yakınlaşmış oluruz. Zaman akışının farkında oluruz. Kierkegaard'ın hep

⁴⁴ Gök, U. (2015). **Kierkegaard'ın "Korku ve Titreme" Kitabı Doğrultusunda İman ve Ahlak** (s.26-35). (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

⁴⁵ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.21). Ankara: Hece Yayınları

bahsettiği varoluşun ‘an’ da gerçekleşen, değişken yapısı sayesinde teorik bir faaliyet nesnesi olamayacağını, akılla kavranamayacağını öne sürer. Ancak varoluş somut ve öznel bir noktadan kavranabilir. Kierkegaard’ın Felsefesinde içsellik, öznellik, bireycilik kavramlarını ve insanı merkezine alır. Kierkegaard’ın, belki de en ayırtedici söylemlerinden biri; insan varoluşunun genel ve zorunlu bir kavram değil, özgürlük temelinde, imkân ve olasılıktan geçerek gerçeğe dönüşür.

Kierkegaard’ın felsefesinde dikkat çeken bu içsellik, öznellik, bireycilik kavramlarının sanatsal üretimin tam da merkezindeki kavramlar olduklarını düşünüyorum. Sonuçta, *bireyin düşünsel bir sanat ürünü ortaya koyabilmesi için yaşadığı toplumdan önce kendisini tanıması, çözümlemesi önem taşır. Kendi kimliğini çözümleyen birey, ortaya koyduğu sanat eserini de içselleştirerek anlamlı hale getirir.*⁴⁶ Son olarak bu bölümde Kierkegaard’tan güç bularak, esinlenerek içselleşmenin, öznel düşüncenin varoluşu hissetmekte ne kadar değerli ve eşsiz olduğunu dolayısıyla sanatsal ürün ortaya koyma yolunda, böyle bir içe dönüş ve benliği yoğun olarak algılamanın kaçınılmaz olması fikrinde olduğumu belirtmek isterim. Solo koreografi yaratım sürecimde Kierkegaard’ın benlik analizleri ile sıkça karşılaşmış oldum ve beni solo yaratımım sırasında çok farklı noktalara taşıdı. Vefa Taşdelen’in Kierkegaard’ı anlattığı Benlik ve Varoluş kitabında bahsettiği gibi, sanatsal dil, duyguların, heyecanların, kısaca yaşantının dilidir.⁴⁷

⁴⁶ Tanyel, Ç., Işır, N ve İnce, M. (2019, Nisan), **Benlik Algısının Sanatsal İfadeye Etkisi Üzerine A/R/Tografik Bir Araştırma**. Journal of Arts (s.2). <https://journals.gen.tr/arts/article/view/860/611>. Erişim tarihi: 12.03.2022

⁴⁷ Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş- Kirkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme** (s.52). Ankara: Hece Yayınları.

5. OTOBİYOGRAFİK TANIMLAMA VE SOLO PERFORMANS

Bu bölümde, öncelikle otobiyografi kavramına genel olarak değinip sonrasında dansta otobiyografi ile ilgili düşüncelere yer vermek ve kara kaplı defterlerimdeki yazılarımdan otobiyografik dans soloma geçiş sürecimi aktarmayı gayret edeceğim. Yüksek lisans tez eser çalışmasında da otobiyografik solo üzerine çalışan bir dansçı ve koreograf olarak otobiyografik yolla üretilen bir dans solosunun, dansçı/koreografi oldukça özgürleştirdiğini ve yaratım sürecinde kişinin kendi üretimine yaratıcı ve verimli katkılar sağladığını deneyimlerim doğrultusunda söyleyebilirim.

5.1 Otobiyografi Tarihine Kısa bir Bakış:

Otobiyografinin tanımını araştırdığımda karşıma genel kapsamda şu şekilde bir ifade çıktı; yaşanmış bir hayatın zamansal yolculukta bütünlüğünü yeniden kurma görevi üstlenmektir, dolayısıyla otobiyografik bir çalışma yaparken benliğin araştırıldığı bir tür haline gelmektedir. Otobiyografik bir dans solosu da, dansçının kendi yaşamından ilham aldığı, performansta araştırmayı seçtiği kavramlar ile özdeşleşerek aynı zamanda kendi yaratıp, yine kendi dans ettiği performanstır. Yani, tüm benliğin işin içinde olduğu bir sanatsal üretim ortaya konulur. Otobiyografik anlatılarda anımsamayla birlikte, deneyimlenmiş olan yaşam bilinçli olarak sunulur. Böylece geçmişini anımsayan kişi, kaybolup giden zamanı otobiyografi yoluyla kayıt altında tutmuş olur diye düşünüyorum. Burada anımsamak fiilini özellikle kullanmak istedim; çünkü anımsamak, Kierkegaard'ın söylemlerinde anlam olarak ayırt edici bir yere sahip, ona göre anımsamak, kişisel olan bir şeyi yeniden akla getirmektir, bu da duygular ve hisler aracılığıyla olur. Yani kişiye/özneye aittir. Hâlbuki hatırlamak eyleminde kişisel deneyimin dışında, gün, saat, yıl gibi nesnel gerçeklikler baskın olarak akılda vardır. Bu sebeple hatırlamak nesnel, anımsamak ise kişisel bakış açısını içerir. Otobiyografik anlatı, kişisel olanı nesnel olarak ifade etmek yolunda bir dönüşüm sağlamaktadır. Böylece üretilen bir sanat eserinin bu yolla evrenselleştigiğine de inanıyorum. Edebiyat-taki otobiyografi kavramından devam ederek bir örneğe yer vermek isterim:

Yazının basılmasıyla ki insan kendi benliği üzerine düşünebilme ve onu analiz edebilme imkânına kavuşmuştur. Bu da elbette benliğin 'bilinen benlik' tarafını 'bilen benlikten' ayırma yani benliği nesne hâline getirebilme ile mümkün olur. (...) Sözü'nün dünyası birliğin dünyasıyken yazının dünyası bireyselliğin dünyasıdır. Kendi iç dünyasına dalan insan artık bireyselleşme yolunda en önemli adımı atmış ve bilginin laikleşmesini imkân dairesine sokmuştur (Güven, 2015, s. 40).

Güven'in ifade ettiği gibi yazının benliği nesne haline getirebilmesi, kişisel otobiyografik sürecimde deneyimlerimi yazıya dökerek onlarla nesnel bir mesafede bulunmama olanak sağlamıştır. Böylece düşünce ve yaşantılarımın yazıya dökülüm halleri ile deneyimlerimin birbirlerini dönüştürdüğünü ve yönlendirdiğini ifade edebilirim. İç dökümlerimi yazdığım kara kaplı defterlerimde, sesimin kâğıda dökülen hali kelimelerden yine bana çarpıp gelen yansımalar, iç seslerimdi. Her defasında farklı bir iç sesimi duyduğum bu sesler, düşüncelerimi, hislerimi yönlendiren bana ait gerçekliklerimdi. Bireyselliğimi, bazen yalnızlığımı yaşadığım, sorguladığım iç dünyama daldığım yollardı.

Edebiyatta otobiyografi kavramı 18-19.cu yüzyıldan beri pek çok eleştiri kendi bünyesinde barındıran bir tür olmakla birlikte, tamamen kişinin kendi ben'i etrafında oluşturulan bir anlatı türüdür. Bu nedenle otobiyografik bir okuma, merkezî bir konumda bulunan kendilik ve benlik kavramlarından ayrı düşünülemez. Kişinin kendi olabilmesi, benliğini anlatabilmesi her şeyden önce kendi varlığının şuurunda olmasını gerektirir.

Batıdaki düşünceye göre, insanın ben'ini anlatmasındaki ilk aşama kendiliğin sorgulanması yoluyla gerçekleşmiş, Rönesans ile beraber kendiliğin bilgisi benliğin bilgisine doğru dönüşüm yaşamıştır. Kendilik bilgisinin izlerine ilk olarak Antik Yunan medeniyetinde rastlanır. Kendilik bilgisinden bahseden ilk filozofun Herakleitos olduğu söylenir. Herakleitos'a kadar olan filozoflar, evrenin tözünü araştırırken bu tözün değişmediğini, kendisiyle özdeş olduğunu iddia etmişlerdir. Bugün otobiyografi anlayışında benliğin sunumu, geleneksel otobiyografi anlayışından farklı bir noktaya

evrilmiş; benlik, kimliğin ve özelliğin kendisine vermiş olduğu imkânlar dâhilinde sunulmaya başlanmıştır.⁴⁸

Bir başka deyişle, edebiyat alanında otobiyografi kendi yaşamından bahsetmek ve bunu yazı diliyle aktarmak demektir. Bir kimseyi kendi hayatını yazmaya teşvik eden pek çok güdü olabilir, ama bu güdüler ne olursa olsun, yazıya dökmenin odağında *benlik* meselesi vardır. Her yazarın-yazarın farklı bir sebebi olsa bile, otobiyografi yazarın yazmaya başladığı noktadan geçmişe bakması ve hafızasının yardımıyla o güne kadar olan yaşamını, tecrübelerini metinleştirmesi, yani geçmişini kalıcı kılma gayretidir.

Bir insanın birey olma yolunda kendi hayatını kurmasının ve ardındaki gücünün anlatıldığı tür olarak bahsedilebilir otobiyografi için. Kişinin, iç dünyasında geçirdiği değişimler dönüşümler bu yöndeki kitapların konusudur.

Otobiyografi, insanın içinde yaşadığı tarihi süreci anlamasına, bu oluşumun bilincine varmasına yardım eder. Asırlar öncesinden ulaştığımız kaynaklardan Aziz Augustine'in İtiraflar otobiyografisinde gördüğümüz gibi, içe bakışın, içe yönelimin hikâyesidir. Yıllar içerisindeki gelişimi ve değişimi ile de beraber, özellikle edebiyatta otobiyografi kavramı kişiliğin bölünürlüğüne rağmen bir bütünlük yanılması yaratabilecek belki de tek edebi türdür. Bireyin sadece hikâyeyi değil, bu hikâyenin nasıl anlatıldığı da önem kazanmıştır artık. Dil etmeni birden ilgi odağı olur. 'Ben' dilin dışında inşaa edilebilecek bir varlık değildir. Burada bahsedilen ben yazı dilini dansta düşününce, ben dili beden dilidir aslında dansta. Kendinizi, size ait özgünlükteki beden dilinizle ifade edersiniz. Ve ne anlattığınız önemli olsa da nasıl anlattığınız, size ait, size özel hareket etme biçiminizle çok değerlidir.⁴⁹

⁴⁸ Köker, S. (2019). **Bireyselliğin Sunumu Olarak Otobiyografi** (s.3-8). (Doktora tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

⁴⁹ Aksoy, N. (2009). **Kurgulanmış Benlikler-Otobiyografi, Kadın, Cumhuriyet** (s. 13-16). İstanbul: İletişim Yayınları.

Bağımsız ve bir kadın performançı olarak, hem edebiyatta hem de dans ve diğer sanat disiplinlerinde karşılaştığımız zorluklar maalesef bulunmaktadır. Burada kısaca bu zorluklara değinmek istiyorum. Pek çok toplumsal olgu ve olayda karşılaştığımız gibi kadın otobiyografilerinde de, daha ilk adımda önümüze bir sorun çıkmaktadır. Otobiyografik anlatı bir tür olarak erkek dünyasına özgü olarak süregelmiştir tarihten bu yana ve düşünce dünyası erkeği zihinle tanımlamasına karşılık kadını maddi varlığıyla, yani bedeniyle tanımlayarak kısıtlı bir alanda barındırmıştır.

Amerikalı otobiyografi araştırmacısı Sidoine Smith'in belirttiği gibi, kadın otobiyografi yazmaya başlayınca hem kamusal olana, hem zihin dünyasına adım atar. Kadın böylece, erkeğin hüküm sürdüğünü düşündüğü alanlara dâhil olmuştur artık. Kadınlık toplumsal bir olgudur zaten, kadının varlığı biyolojik olduğu kadar, toplumsal elementlerle de belirlenir. Aslında insan bedeni hem kültürel hem doğal, birini ötekinden ayrı düşünmek zordur. Erkek dünyasındaki baskın düşünceye göre, kadın bedeni kişisel bir beden olmaktan çok, topluma aittir; milliyetçiliğin ve kültürel kimliğin dokusunu tahrip etme tehdidini taşır, kadın kimliğinin bastırılmış bir bedenle sabitleştirilmesi erkek iktidarını güçlendirir.⁵⁰ Burada bahsedilenlerin örneklerini beden odaklı performans sanatlarında geçmişten günümüze pek çok kere tanık olmuşuzdur. Maalesef, kadının toplumda yer aldığı her konu erkeğe yönelik bir tehdit oluşturur erkek düşüncesine göre.

“İnsan yaşamının en önemli anları, bireyin bir özne olarak kendisinin bilincine vardığı kişisel anlardır. Bu kişisel ve öznel öğeler, yalnızca nesnel öğeleri, tüm insanlarda ortak olan nitelikleri dikkate alan rasyonel düşünce tarafından açıklanamaz.

⁵⁰ Aksoy, N. (2009). **Kurgulanmış Benlikler-Otobiyografi, Kadın, Cumhuriyet** (s. 20-26, 29, 54-55). İstanbul: İletişim Yayınları.

Oysa her insanın, her kişinin biricik varoluşunu meydana getiren bu özneliktir. Tanınmaya ve açıklanmaya muhtaç olan budur. Kierkegaard."⁵¹

Kierkegaard'ın ifadelerinden yola çıkarak ben de kişinin/bir performansçının kendine dair özelliklerini keşfederek ve birey olarak sanatsal üretim yapabilmesinin mümkün olacağına inanıyorum. Dans sanatına baktığımızda ise, otobiyografik nitelikteki eserlerde dans disiplininin kendisi sorgulanmakta olup konunun özü dansın ya da hareketin ne olduğunun dışında daha çok sanatçının kendi bedeniyle ya da toplumsal kimliği ve konumu ile kurduğu ilişki ortaya konulmaktadır. Bir yandan performansı yapan dansçı veya koreografin kişisel deneyimleri seyirciye aktarılırken bir yandan da hâkim koreografik anlayışlara, seyirci-sanatçı ilişkisine dönük eleştiriler ortaya konulmakta. Otobiyografik solo performanslar, seyirci ile arasında somut ve kişisel ilişkiler kuran performanslar oluşturur ve bu ilişkiler izleyicinin psikolojisini dönüştüren performanslardır. Bu tür performanslar 'sunmaktan' öte performansçının kendi gerçekliğini yaşaması ile oluşur.⁵²

Pek çok makaleye göre otobiyografik performanslar kimlik ve diğer konu başlıkları için çok katmanlı kompleks yapı oluşturur. Otobiyografik performans sanatçıları otoriter bir duruş sergiler. Kadınlar, kadın performansçıların geçmiş tarihten bu yana erkek hegemonyasında bir adım geride durduğu, günümüzde de hala tartışılabilir koşullarda performans gerçekleştirmeleri oldukça riskli, hatta tehlikeli olmuştur. Bunun yanında pek çok kadın dansçı yeterli cesareti göstererek gelecek kuşaklara da yol

⁵¹ Aytekin, C.A., Tokdil, E. **Bilim ve Sanatta İyi Örnekler ve Atölye Çalışması Kapsamında Bir Örnek; Sanat Diyagramı Oluşturma.** <https://www.academia.edu/31103875>. Erişim tarihi: 25.04.2022.

⁵² Gingrch Philbrook, C. (1998). **Autobiographical Performance and Carnivorous Knowledge Animal Instinct.** <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10462939809366210?journalCode=rtpq20>. Erişim tarihi: 25.04.2022.

açmışlardır. Kadınların otobiyografik solo performanslarının kökeni kişiseliliğin doğasından gelmektedir. Susan Friedman'ın söylemine göre otobiyografiksel kendi'nin kavramı, bireyselliğe dayanır.

Otobiyografik performanslar, bir yerde sanatçının duruşunu (politik, kültürel, sosyo-kültürel, bilimsel, sosyo-ekonomik) kişisel hikâyelere dönüştürülmüş ve böylece 'kimlik, kişilik, deneyim ve performans' bütünlüğünde yeni olasılıklara sebep olmuştur ve olmaktadır.⁵³

Otobiyografik performanslar, içeriğinde özgünlük barındırır ve sanatçının bireysel yaşamının bir bölümünün araştırması gibidir. Geçmiş ve günümüzdeki yaşantısı arasında bir bölümün sunulması gibidir. Sanatçı Tuğçe Uluğun Tuna dersinde, koreografi, koreografin günlüğü'dür, ifadesini sıkça kullanır.

5.2 Otobiyografik Solo Dans Üretim Sürecinde Özduyum

5.2.1 Özduyum Kavramı

Benlik algısı ve bireysel yaklaşımlar üzerinden çıktığım yolda, dans-hareket araştırmalarımı yaparken hareket üretim yolu olarak beden farkındalığını seçmek istemiştim. Düzenli olarak hareket etmenin, bedensel çalışmaların beden farkındalığını geliştirdiğini biliyordum. Fakat beden farkındalığı sayesinde bedene bilinç gelmesini daha çok gizli bir gerçeklik olarak düşünmeden edemiyordum. Bu konu ile ilgili daha çok araştırdıkça, Proprio'nun 'benlik' kelimesinin latincesinden kaynaklanmakta olduğunu ve bazen altıncı his olarak adlandırıldığını öğrendim. Hissettiğim gizli gerçeklik hissinin aslında zaten benlik kavramıyla olan ilişkisinden olduğunu anlamış oldum. Propriosepsiyon genel anlamda, beden konumu hareketi ve duruşunun hissedilmesidir

⁵³ Langellier, K.M. & Peterson, E.E.. (2006). **Shifting Context in Personal Narrative Performance** (s.16). <https://www.researchgate.net>. Erişim tarihi: 19.04.2022.

ve bedenden beyne giden geri bildirimi içermektedir. Yine de, bu bilgi her zaman bilinçli hale gelmemektedir.

Derin Duyu'nun tanımına ayrıntılı olarak bakıldığında, bedenlerimizin uzayda nasıl konumlandığı ve hareket ettiğine ilişkin hissimiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu 'farkındalık' somatik duyuşsal sistemin bir kısmı aracılığıyla üretilmektedir ve kaslarda tendonlarda eklemlerdeki derin duyu reseptörleri ve konumumuzdaki değişikliğe bağlı olarak gerçekleşen uzama gerilim ve basınç değişimlerini izleyen bağ dokuları gibi yapıları içermektedir. Derin duyu reseptörleri beyne uyarılar gönderir, bu bilginin işlenmesi üzerine bir karar verilir: konumu değiştirmek ya da hareket etmeyi durdurmak gibi. Daha sonra beyin bu sinyalleri derin duylardan gelen girdilere bağlı olarak kaslara geri gönderir ve geribesleme döngüsü böylece tamamlanmaktadır. Derin duyu ya bilinçli hale getirilmekte ya da bilinçdışı bir biçimde işlenmektedir. Örneğin dengeyi ayarlanması ve korunması genelde bilinçsiz bir süreçtir. Bilinçli derin duyu genelde karar vermeyle sonlanan bir çeşit kortikal işlem içermektedir. Bu normalde kaslara bir hareketi gerçekleştirmeleri üzere gönderilen bir emirle sonlanmaktadır. Derin duyu miktarının çok olması, çoğunun bilinçdışı işlendiği anlamına gelmektedir.⁵⁴ Biraz daha detaylı olarak incelediğimizde şu bilgilere ulaşırız; propriyosepsiyon, eklemlerin boşluktaki pozisyonunu, konumunu, hareketini algılama duyusudur. Bu, bir performançının sahne üzerinde gerçekleştireceği bütün hareketlerin varlığı dolayısıyla gücü, hızı, enerjisi, içinde bulunduğu mekân ile ilgili her türlü algısal bilgisinin/ fikrinin oluşarak yapacağı eylemleri belirlemede çok önemli bir yere sahiptir. Sinir-kas kontrolünün sağlanması için gerekli motor planlamaya ve kas refleksine katkıda bulunarak dinamik eklem stabilitesini sağlayan duyudur. Proprioepsiyon, bilişsel bir algıdır. Bedenin pozisyonu bilgisini sağlar. Proprioseptif duyu; vücut farkındalığı olarak da adlandırılabilir. Kaslarda ve eklemlerde yer alır ve vücudumuzun nerede olduğunu söyler. Bununla birlikte vücut parçalarının nerede olduğu ve nasıl hareket ettiklerine

⁵⁴ Şenkaya, P. Bilinç, (2017). **Bilinçaltı ve Kavramsal Açılımları ile Günümüz Sanatında Labirent** (s.81). (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ilişkin bilgi verir. Proprioseptif duyu, beden pozisyonumuzdan bilinçsiz haberdar olma durumu olarak tanımlanabilir. Özellikle, sahne üzerinde (sahne olarak adlandırdığım her türlü mekân için; garaj, tiyatro sahnesi, galeri, sokak, dans stüdyosu, doğanın içerisinde bir platform vb) hareketin en heyecanlı en uç noktalarında gezinmeyi ve yaratmayı seven bir performanççı olarak, propriyoseptif duyu araçlığıyla bedenimi varlık olarak tam hissederek risk alabiliyorum. Bu duyu ve duyunun gelişmesi ile beraber beden-mekân farkındalığının her yeni çalışmada daha da kuvvetlendiğini söyleyebilirim. Tarihsel olarak genel bir inceleme yaptığımızda, günlük yaşamımızda hep beş duyudan bahsettiğimiz bir de farkında olmadığımız ama her an kullandığımız bu altıncı duyumuz olan özduyumumuz (propriyosepsiyonumuz) için 1890’larda Charles Sherrington bu kavrama, dış algı (exteroception) ile iç algı (interoception) kavramlarından ayırmak amacıyla özduyum (proprioception) adını vermiş olduğunu görmekteyiz. Bedenlerimizi bize uygun, ‘bize ait’ algılamak için özduyum’a ihtiyaç duyarız. Bir başka ismi de ‘gizli duyu’dur. Vücudumuzun hareket edebilen bölümlerinden gelen ve onların pozisyonunu, gücünü ve hareketlerini devamlı kontrol edip düzelten, ama otomatik ve bilinçsiz süreçler oldukları için de bir şekilde bizden gizli kalan sürekli duyumsal akış için kullanılan bir kavramdır. Özduyum sayesinde vücudumuzda sürekli bilgi akışı olur. Aldığımız bilgi ile bir sonraki hareketimizi ayarlarız ve bunu aralıksız olarak yaparız. Sözgelimi, bir kapıya çarpmadan geçmemizi bu sistem sayesinde sağlarız. Önemli bir yönü de, bu duyunun bedenimize ‘ben’ olma bilincini kazandırıyor olmasıdır. ‘Ben’ dediğimizde bedenimize ve varlığımıza atfetmiş oluruz. Bedenini hissetmenin sorgulanamazlığı, şüphe edilmezliği bilginin ve kesinliğin temeli olarak görülmüştür. ‘Ben’ bilincimizi bedene atfettiğimiz sürece varlığımızdan şüphe etmeyiz. Benlik ve beden ile ilgili psikoloji, felsefe, anatomiden genel anlamda farklı pencerelerden bakarak pek çok algıyı incelediğim otobiyografik bir dans solosu üretim yolum ve sürecimde araştırmasını yaptığım bütün konu başlıklarının aynı noktada (Ben) buluşuyor olması varlığı bir bütün olarak (beden-zihin-ruh bütünlüğü) düşünmek gerektiğini kanıtlıyor diye düşünüyorum.

Bazen kazalar sonucu oluşan bedensel zedelenmelerle birlikte özduyum da zarar görebilir. Bunu bazı örnekleri incelediğimizde daha iyi anlayabiliyoruz. Bu örneklerden bir tanesinde, özduyum taşıyan sinirlerdeki zarardan ötürü özduyum yitimi meydana gelen bir vakadır. Duyularla sürekli olarak sağlamanın yapılamadığı, bedenin varlığında his kaybı olan bir durum. Anlık bedensel durum bilgisini elde edemeyen böyle bir hasta ellerini bir yere koymakta ama başka bir yerde bulmaktadır. O yüzden gözleriyle her zaman, aralıksız olarak kollarını takip etmek zorundadır, nerede olduklarını bilmek için. Aynı şekilde ayaklarına bakmadan yürüyemediği için gözlerini ayaklarından ayırmadan yürümeye çalışmaktadır, çünkü bakmadığı anda yere yuvarlanır. Beden, kendini göremez durumda ve kendine duyarsızdır. Bu tür bir hastanın kendi durumuyla ilgili algısı ve yorumu oldukça ilginçtir: ‘Sanki ölmüş gibiyim.’ Böyle bir vaka gerçekten önemli bir saptamadır.

Özduyumun bedenin kendini bilme ve görme yolu olduğunu söyleyebiliriz. Bunu kaybedince kişi bedenini de kaybetmiş gibidir ve bunu telafi etmek için bütün gücüyle görme duyusunu, özduyumunun sağlamasını yapmak için kullanmak durumunda kalmaktadır. Bedenimizi - bize ait- algılamak için özduyuma ihtiyaç duyarız. Propriyosepsiyon, psikolojide iç algı olarak geçer. Ardışık hareketlerimizi bu duyu aracılığıyla yaparız ve bedenimizin ‘ben’ olma bilincini kazandırır. Ben dediğimizde bedenimize atfederiz. Ben bilinci bedene atfedildiğinde varlığımızdan şüphe etmeyiz.

Özduyum, her bir beden için önemli olduğu kadar özellikle de sahne sanatlarıyla uğraşan kişiler için oldukça önemlidir. Çünkü bedenin her yanına, kaslarına dağılmış milyonlarca sensör aracılığıyla beden, konum ve denge bilincine alan içinde tam olarak nerede olduğunu hissedebilir, böylece dönmek, geriye yürümek, koşmak vb. pek çok eylemde herhangi bir çarpma veya tahmin edilen hareket serisinin dışında olma durumunu engellemiş, doğru ve rahat hareket etmiş olur. Deminki örnekler gibi dans ederken ya da kalabalık bir alanda yürümek ya da ani hareket değişimlerine karar verirken bedenin çevreye adaptasyonunu sağlar. Bu adaptasyon gerçekleşirken de kişinin ‘düşecekmiş’ gibi ‘nerede olduğunun farkında olmaması’ gibi hareketi kısıtlayıcı

soruların oluşmasını engellemektedir. Bu duyu sayesinde kontrol dışında hareket dolayısıyla oluşabilecek sakatlık, zorlama riski de azaltılmaktadır.

Doç. Dr. Sultan Tarlacı bu tanımı şu şekilde açıklamaktadır:

“Günlük yaşamımızdaki zihin ve bilinç hallerimiz bir kez oluştuğunda, oluştuğu yerde kalmaz ve ‘şimdi’ içinde oluşan zihinsel benlik durumumuz daha önceki benlik durumunun bir devamıdır. Şimdiki benliğimiz ise daha sonra oluşacak benlik durumunun öncelidir. Bu ardışıklık ve devamlılık bizde bütüncül ve devamlılık gösteren bir ben hissi uyandırmakla beraber içsel bir zaman akışı da oluşturur. Zihinsel olaylar görsel, işitsel, dokunsal, derin duyu, tat ve koku gibi dış dünyadan gelen uyarılarla devamlı bir etkileşim halindedir. Bu şekilde içsel zihinsel durumlar, bedenden gelen duyularla birleşince ‘bedende bir ben yerleşimi’ ortaya çıkar. Elimi ve kolumu hareket ettirmeye niyetlendiğimde, içsel zihinsel durumum ve kol hareketim esnasında ortaya çıkan derin duyunun, zihinsel süreçlerimle birleşmesi ‘bedenimdeki ben’de’ var olma deneyimi yaratır. Bu aynı zamanda eylem ortaya koyduğum zaman benden kaynaklandığını ve benim denetimim altında olduğunu hissetmeme neden olur.”⁵⁵

5.3 Dansçı Bedeninin Propriyosepsiyon ile Hareket İlişkisine Somatik Bakış:

Soma, insanın kendi duyularına dayanarak kendisini kendi içinden gözlemlemesi, bedenini, kendi içinden kendini duyumsaması, algılaması, düzenlemesidir. İki bakış açısı arasındaki farklılık, beden-özneye bakış biçimindedir. Somatik bakış kaçınılmaz olarak tamamen öznedir verileri yalnızca kendi duyuları ve algılarıdır. Dışarıdan bilimsel bakış ise bedeni nesnel bir varlık, bir veri olarak ele alır. Her iki bakış indirgenemez biçimde, birlikte eşittirler ama birbirlerinden tamamen farklıdırlar, çünkü bedene bakışın ikili karakteri, yaşayan her insan için kaçınılmaz bir yaşam gerçeğidir. Bu nedenle, nesnel bakış, insan bedenini, öznel bakış ise, insanın kendi

⁵⁵ Doğu, A. (2016, Kasım). **Propriyosepsiyon (Özduyum)**. Düşünüyorum Dergisi, 32. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/propriyosepsiyon-ozduyum/>. Erişim tarihi: 18.07.2021.

somasını inceleyebilir ancak. Aslında insan bedeni ve soması, her öznede birbirine eşit ve aynı değerdedir. Ama birer gözlem olgusu olduklarında kategorik olarak birbirlerinden ayrılırlar. Somatik; insanın kendisi tarafından, kendi içerisinden, kendini deneyimlemesi olan soma olgusu üzerine bir çalışma alanıdır. Somatik sistem, kasları harekete geçirme, duyu organlarından gelen duyuları beyne taşıma, anlamlandırma, düzenleme ve yönetme özelliğine sahiptir. Örneğin bireyin hareketlerini hissetmesi, bedenini bir bütün olarak algılaması kinestetik duyum sayesinde gerçekleşir. Görme, dokunma, işitme, koku alma, tat alma, ısı-acı duyularının yanı sıra insan bedeninin mekanik algılarını oluşturan denge, doğrusal hız, döngüsel hız, eklem pozisyonu, kemik-kas-tendon ve kinestetik duyuları içermesi bakımından somatik sistem performançlı bedenini doğrudan etkilemektedir. Bedene nesnel bir varlık ve bilimsel bir materyal olarak dışarıdan bakarak yaklaşan fizyoloji, psikoloji ve tıp gibi bilim dalları bedeni gözlemleyebilir, ölçebilir, analiz edebilir. Oysaki ‘soma’ bireyin bu yaklaşımsal veriler ışığında kendisinin bedenini içerden algılayıp, duyumsayıp, deneyimleyerek ifade ettiği bedensel yaşantıdır. Çünkü insan bedenini ancak kendi duyularına dayanarak içeriden gözlemleyebilir ve düzenleyebilir.

Beden farkındalığı, oyuncunun/dansçının fiziksel, ruhsal ve zihinsel ayrılmaz bir bütün olarak kendisini fark etmesini kendisine somatik olarak içsel bir yaklaşımla bakmasını sağlamanın dışında beden imajının gelişimi yani kişinin kendi bedeninin zihinsel resmini oluşturabilmesi anlamında da etkin bir çalışmadır. Hareketin üretimi ve uygulanması noktasında farkındalık propriyoseptif duyunun geliştirilmesi ile gerçekleşir. Bu duyu hız, doğruluk ve hareket kalitesi anlamında hareketi geliştireceği için ifadenin daha doğru ve etkili şekilde var edilmesini sağlar. Bu noktada oyuncu ve dansçı bedeni için de önemli olan «propriyosepsiyon» yani altıncı duyuya bir bakmak gerekmektedir.

‘Propriyosepsiyon’ oyuncu/dansçının sahne üzerinde hem mekân hem de diğer bedenler ile ilişkilenmesinde belirleyici olan, dokunma ve pozisyon hissini içeren hareket algılayıcılarının bilgi alımı ve işlenişini sağlayan duyudur. Kinestetik algının merkezinde olan propriyosepsiyon bilinen beş duyuya bedenin de dâhil edilmesiyle

oluşan, eklemler, kirişler ve kaslar içine yerleşmiş, özel sinir ucu alıcıları tarafından sağlanan ‘altıncı his’ yani altıncı duydur. Vücudun boşluktaki konumunu algılama ilkesine dayanan duyum tipi olan propriyosepsiyon eklemler, kirişler ve kaslar içine yerleşmiş, özel sinir ucu alıcıları tarafından sağlanır. Bilgi alımı ve işleyişi süreci ne kadar yoğun bir farkındalık içerisinde gerçekleştirilir ve sık aralıklarla çeşitlendirilerek kas –sinir sistemine deneyimletilirse hareketin doğru ve anlama hizmet eder olmasında sezgiler o denli başarılı olmaktadır. Vücudun pozisyon duyasunu iletme, bilgiyi yorumlama ve yaklaşık postür ve hareketi yapacak uyarıya bilinçli veya bilinçsiz bir yanıt verme yeteneğidir. Propriyosepsiyon, eklemlerimize bakmadan onların hangi pozisyonda olduklarını bilmemizi ve ayakta dururken dengemizi korumamızı sağlar. Düzgün bir şekilde yazmamıza, zıplamamıza, koşmamıza ve fırlatmamıza fırsat verir. Hareketin yönünü hızlı bir şekilde değiştirmemizi sağlayan çevikliği, stabilitemizi sağlayan dengeyi ve aktiviteyi doğru ve ahenkli yapmamızı sağlayan koordinasyonu veren propriyosepsiyondur.

Propriyosepsiyon yalnızca günlük hareket bilincine yardımcı olmakla kalmaz, ifade gücü yükselten önemli bir olgudur. Propriyosepsiyon, oyuncunun diğer bedenler ve sahne tasarım etmenleri ile olan ilişkileneğinde kullandığı ve kullanım kalitesine göre performansı üst seviyeye çıkaran bir unsurdur.⁵⁶

Bu duyu aracılığıyla performansçı göremediği ya da gözlerinin kapalı olduğu anlarda devam eden süreç içerisinde hem kendi bedenini hem de oluşturulan atmosferin koşullarını ve bulunan nesneler ile ilişkileneğini devam ettirir. Beden her yanına ve neredeyse tüm kaslarına dağılmış milyonlarca sensör aracılığıyla konum ve denge duyası sayesinde uzam içinde tam olarak nerede olduğunu hissedebilir. Dönme, geriye yürüme vb. eylemlerde herhangi bir çarpışma veya hesaplanan hareket dizgesinin dışına çıkma durumunu engellemiş, doğru ve rahat hareket etmiş olur. Örneğin, dans

⁵⁶ Yorgancıoğlu, P. (2022). **Oyuncu ve Bedeni** (s.4-8). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık

ederken veya kalabalık bir oda boyunca yürümeye çalışırken, koşarken ya da ani hareket değişimlerine karar verirken bedenın çevreye adaptasyonunu sağlar. Bunu gerçekleştirirken de ‘düşecek miyim?’, ‘neredeyim?’ gibi hareketi engelleyici soruların sorulmasını engellemektedir. Ayrıca bu duyu sayesinde kontrol dışı harekete bağılı oluşabilecek zorlama ve sakatlık riski de azaltılmaktadır. Dans bu duyunun gelişimi için önemli bir disiplindir.

Bedenin doğru konumlanışını ve hareketin yöneliminin görsel ve işitsel belirleyenler olmadan da gerçekleşmesini sağlayan altıncı duyuyu geliştirmesine yardımcı olur. Bedenin yerçekimi ve ağırlık ile olan ilişkisi, dönüşler dâhil denge hareketlerindeki ağırlık merkezinin konumu, uzam ile bağlantı gibi dansa ait olduğu varsayılan teknik olgular ile oyuncu/performansının hareket mekaniğini özgürleştirir ve özgüvenini artırır. Bu teknik yetkinlik performanşıya sahne üzerinde anda gerçekleşen hareketleri doğallıkla yönlendirebilme, dışarıdan gelen etkilere karşı vereceği tepkilerde bedensel farkındalık oluşturmansını sağlar.

Farkındalık zihinsel, fiziksel, duyuşsal, duygusal ve somatik olarak algının hiçbir engelle karşılaşmadan ve sınırlandırılmadan bedeni uzam içinde farklı boyutlarda şekillendirebilmesidir. Bu sayede hareketin oluşum alanları geliştirilerek yani yapabilirliği artırılarak bedenın baskılanan duygusal ve düşünsel varoluş ile yeniden ilişki kurulmasını sağlar. Somatik sistem, kasları harekete geçirme, duyu organlarından gelen duyumları beyne taşıma, anlamlandırma, düzenleme ve yönetme özelliğine sahiptir. Örneğin bireyin hareketlerini hissetmesi, bedenini bir bütün olarak algılaması kinestetik duyum sayesinde gerçekleşir. Görme, dokunma, işitme, koku alma, tat alma, ısı-acı duyumlarının yanı sıra insan bedeninin mekanik algılarını oluşturan denge, doğrusal hız, döngüsel hız, eklem pozisyonu, kemik-kas-tendon ve kinestetik duyumları içermesi bakımından somatik sistem performansının bedenini doğrudan etkilemektedir.

Hareketin üretimi ve uygulanması noktasında farkındalık propriyoseptif duyunun geliştirilmesi ile gerçekleşir. Bu duyu hız, doğruluk ve hareket kalitesi anlamında hareketi geliştireceği için ifadenin daha doğru ve etkili şekilde var edilmesini sağlar.

Bu noktada oyuncu ve dansçı bedeni için de önemli olan «propriyosepsiyon» yani altıncı duyuya bir bakmak gerekmektedir. Bu duyu aracılığıyla performançı bedeninin tüm kaslarına dağılmış milyonlarca sensör aracılığıyla konum ve denge duygusunu kullanarak uzam içinde tam olarak nerede olduğunu hissedebilir. Dönme, geriye yürüme vb. eylemlerde herhangi bir çarpışma veya hesaplanan hareket dizgesinin dışına çıkma durumunu engellemiş, doğru ve rahat hareket etmiş olur. Propriyosepsiyon oyuncu/dansçının bedeni için maksimum uyum ve harekette maksimum yeterlilik gösterilmesini sağlayan dinamik bir duygudur. Doğuştan gelen bu beden farkındalığı ve belli bir alanda bedeninin nerede olduğunu bilme ‘yeteneği’ olan propriyosepsiyonun kinestezi, kas duygusu ya da daha basit bir dille hareket duygusu gibi ilgili terimlerle tanımlandığı da olmaktadır. Her ne kadar bu terimler arasında ince nüanslar olsa da, ‘propriyosepsiyon’ hareket eden bedeninizin fiziksel hissini ifade eden bilimsel bir terimdir. Propriyosepsiyon yalnızca günlük hareket bilincine yardımcı olmakla kalmaz, ifade gücü yükselten önemli bir olgudur.

Resim 5.1 Lizbon Reunion Performans Bienali, Dansçı: Cansu Ergin

5.4 Dansçı Koreograflar ve Solo Eserlerindeki Benlik Algısına Örneklemeler

Bu bölümde, kendi koreografisini üreten küresel ve yerel dansçı ve koreografların, bireysel üretim süreçlerine yer vererek performanslarını üretirken nelerden etkileneceklerini göstermek ve bu sayede özellikle her bireysel performans üreticisinin kendine özgü üretim modelini birbirinden bağımsız örnekler olarak sunmak isterim. Dolayısıyla, örnek verdiğim koreografların birbirinden farklı, özgün üretim ve performans oluşturma biçimlerinin 'benlik' algılarının yansımalarına örnek oluşturabileceğini umuyorum.

Maria VARBANOVA (BG), Lizbon

Maria Varbanova, Portekiz’de yaşayan bağımsız çağdaş dans performançısı ve koreograftır, genellikle solo performanslarını üretmektedir. Lizbon’da beraber öğrenip gördüğüm ve çalıştığım Maria’ya yaratıcı sürecini nasıl oluşturduğunu sordum.

“Solo için yaratıcı süreç, ortaya birşeyler çıkarmaya çalışırken oluşuyor. Yaratıcı sürecin tam olarak ne zaman başladığını kestirmek zor. Başlangıçtaki temel soru ‘Beni hareket ettiren şey ne?’ bütün hareketlerden, danslardan, bütün bilgilerden, deneyimlerden, hareket araştırmalarından, farklı eğitmen ve koreografların yöntemlerinden ve felsefelerinden sonra, beni harekete geçiren tutkum nedir, nereden geliyor ve neyi manifesto ediyor? Stüdyoda yalnızken, hiçbir koşul ve geçerli bir sebep yokken, beklenti ya da sonuç, nesnel bir bakış yahut hiçbirşey yokken bedenimi harekete geçiren, bana önemli gelen ve yaşamsal olan şey nedir? Bir gün, sihirli bir şekilde, beni kendi yolumda hareket ettirecek bir rehber ortaya çıktı. Bir arkadaşım kendisinde olan bir kitap verdi. Clarice Lispector’dan ‘Água Viva’. Okudum, yazdım ve bunun bir dans olduğunu hissettim. Bu, yaşamın ve dansın kaynağı idi. Başka bir sefer stüdyoya girdiğimde, kitabı da beraberimde getirdim. Bir paragraf okudum ve dans etmeye başladım bir kaç dakika için ve benim için çok açıktı, dans benimleydi. Dans benimle ve etrafımdaydı. Bu antrenmanı son 3 yıldır yapmaya başladım. Stüdyoya gidip tek başıma kitabı okuyup dans ettim. Zamanla, kurallar ve hareketin kaynağı tanımını bulmaya başladı. Dans ederek ve benim partnerim olarak gittikçe bu kitapla beraber keşfediyor ve öğreniyordum ve ne olduğunu buluyordum. Odak, şekilde değildi. Yaratım dansın olduğu yerdeydi. Dolayısıyla daha sonra ödev, sürekli olarak dansın ortaya çıkmasını sağlamaktı, dans her defasında ortaya çıkana kadar sistemi keşfederek oluşturmaktı. Bu her zaman sıfırdan yeniden almakla başlıyordu. Bu sebeple bu sisteme bir isim koydum: MomentO (Moment zero), bu çalışmamın bir süre için ismi oldu. Tam olarak bu an, diğer yeninin henüz oluşmadığı ve önceki anın bitmesinden önce birşeylerin yaşandığı andı. Arada kalan, tanımlanmamış, noktalanmamış, değişken anlardan oluşan ve herşeyin mümkün olduğu...Önceki halim gibi artık olmadığım, fakat yeni

halimi bilmediğim, herşey olabildiğim, herşeye dönüşebildiğim bir alan herşeyi kapsayabilir ve dans da herşeye dönüşebilir, herşey olabilir. Bu an kendi benlik algımı yenilediğim bir andır. Eskisini terkedip ne olacağını bilmeksizin, açık ve varlığını hissettiren bir anda, hiçbir şartı olmayan bilinmeyen bir durumda bu hali gerçekten yaşamak istiyorum. Kaçınılmaz olarak ne kadar çok pratik yaparsam, dans da bir o kadar çok tanıdık yollardan geçerek ortaya çıkıyor. Ne kadar meydan okumayı düşünürsem, tanıdık yollara bir o kadar daha dönemem ve bu da yeni yollar oluşturmamı sağlar ve bu da bahsettiğim ‘MomentO sıfır’ noktasına beni ulaştırarak yeni dans üretmemi sağlar. ‘Água Viva’ bir dayanak noktası ve dansın zamanlama programına ulaşmam için aradığım bir hatırlatıcı oluyor. Bana parazit gibi sürecimi zedeleyici şekilde etkileyebilecek olan estetik, ustalık, akıllılık, etkileme isteği gibi tüm niyetlerden uzak kalmamı ve onları bırakmama yardımcı oldu. Kitap, basitçe ben’de kendini kökten dirdi. Hikâyecî işin öz kaynağını yakalamak ister, herşeyin kalıplı hali bu öze rağmen devam ederek kaçır. Kelimelerin gölgesi gerçek yazıdır. Herşeyle bir olmak, dünyada bir anlam bularak ve dans bu sebeple herşeydir. En basit jest, en basit hareket, en basit obje dansı oluşturur. Güzellik kaygısına, ustalık derdine, hikâyeselciliğe hiç gerek yok. Herşeyden vazgeçerek; kontrol etmek, kimlik arayışı vb. Sadece yaşamla bir bütün olmak. Ve devamında dans ortaya çıkar en doğal yolu ile...”

Canan Yücel Pekiçten (TR)

Doç. Canan Yücel Pekiçten, bağımsız çağdaş dans sanatçısı, koreograf ve MSGSÜ Çağdaş Dans Ana Sanat Dalı’nda akademisyen olarak çalışmaktadır. Kendi ürettiği ve icra ettiği solosuyla ‘Çağdaş Dans ve Opera: Kraliçe (DER ZWERG), Cio-Cio-San (Madam Butterfly) ve Pohjan Neito (Pohjan Neito) Karakterlerinin Kadın Bakış Açısı ile Güncel Koreografik Yorumu’ adlı Sanatta Yeterlik tez çalışmasını 2018 yılında MSGSÜ’de tamamlamıştır. Canan Yücel Pekiçten ile bireysel yaratım süreci hakkında görüştük. Kendisine, solo koreografisini üreten ve aynı zamanda icracısı olduğu için, hareket araştırmalarını, solo çalışmalarının araştırma konularını nasıl belirlediğini ve bütün bunları bedeniyle nasıl işleyerek ortaya koreografi çıkardığını ve kendi üretim yolunda nelerden esinlendiğini sordum.

“Yaratım süreçlerimi Residency’lerde yaşamayı tercih ediyorum. Yaşadığım çevreden başka bir çevreye gitmek, gözlemlemek, çevreyi deneyimlemek işe yarıyor. Ne üzerine çalışacağımı bilerek gidiyorum ve bu sanatçı ağırlama programlarında netleşiyor.

Stüdyodaki çalışmalarım; ısınma ve devamında doğaçlama taskları (görevleri) ile oluyor. Son solomdaki çalışma yollarımda, aryanın ilişkili olduğu konuyla ilgili ilham veren materyalleri toplayarak biriktirmek vardı. Stüdyoda doğaçlama yaparak ilginç olanları excel’den kodladığı hareket biçimlerini alıp yeniden düzenleme yapıyorum. Bazen çalıştığım kavramsal çerçeve ile doğru ilintili mi değil mi diye inceliyorum. Bulduğum materyallerimin doğru ve iyi olanlarını tutuyorum ve kompozisyonu inşaa etmeye başlıyorum.

Videodan öğrenip çıkarmak bazen zor ve bazen boşa olabiliyor...Solomun tam olarak otobiyografik olduğunu söyleyebilir miyim emin değilim ama kişisel sürecim ile ilgisi var.

Son solomda japonizm kavramsal çerçevelerden bir tanesi idi. Kadın bedeni ve obje ilişkisi üzerinden düşünerek solo ürettim. Batı-doğu meselesi vardı. Sağdan sola akış, doğudan batıya akışı temsilen hareket yolları ürettim ve alanı bu düşünce ile kullandım.

Kendimle baş etme hali ile gergin bir iş. Yaratımlarımda da temel olarak, dünya ile kurduğum ilişki önemli oluyor. Hayatın akışındaki beslendiklerimle ilgili olarak ortaya çıkıyor. Kendimi nasıl hissettiğim, o hikâyedeki kadının sorununu görmek. Batılı olma arzusu ilgimi çeken bir konuydu. Son zamanlarda opera ile çalışma merakım oldukça yüksekti. Araştırma konumda derinleşiyorum ve buradan bir sonuca varıyorum. Gözlemlerim dolayısıyla iş çıkıyor.”

Pedro Prazeres, (PT- FR)

Pedro Prazeres, bağımsız dansçı, koreograf ve eğitmendir. Fransa’da yaşayan Pedro, aynı zamanda peysaj mimarı olduğu için dans ile peysaj, doğa, ekoloji gibi konular arasında ilişkiyi köprü olarak kullanarak koreografik yaratımlarını üretir. Prag’ta Duncan Centre Çağdaş Dans Devlet Konservatuarı’nda beraber öğrenim gördük ve pek çok koreografide beraber dans ettik. Pedro ile yaratım sürecinin yolunu konuştuğumuzda çeşitli süreçlerden bahsetti:

“Her zaman aynı esin kaynağı olmuyor, yaratımı oluşturmak zaman alıyor. Bazen daha kavramsal düşünceler zihnimde oluşuyor ve açığa çıkartmak için stüdyoya çalışmaya giriyorum. Bazen de nedeni olmadan sadece stüdyoya girip herşeyi unutuyorum. Boş bir kâğıda bakar gibi yüzleşiyorum, 2-3 saat hiçbirşey yapmadan, hiçlik ile geçirebiliyorum. Nasıl başlarım? Soruyorum kendime. Bu, sürecin bir parçası, bilinmeyenle yüzleşmek. Ayrıca yaratım sürecinde pek çok hareket metot çalışıyorum; Klein Teknik, yoga, body whether ve bazen sadece yerde uzanmak...

Stüdyoya çayımı alıp gidiyorum. Burası telaş yeri. Ne seçeceğimi bilmediğimi itiraf ettiğim yer ve zaman. Burası biraz da entellektüel zekânın olduğu yer, daha çok dinlemek üzerine. Bedenin zekâsını ve duygusal zekâyı. Klein teknikte, beden-zihin-ruh bütünlüğü üzerine aynı zamanda çalışıyoruz. Aradığım kaliteleri derinleştiriyoruz. Zihinle beden için çalışmak. Yaratıcı süreç içerisinde fikirleri harmanlamak araştırmanın kendisi. Uğraştığım şeyin ne olduğunu düşünmek. Kişisel arayışlar konu başlıklarını oluşturabilir. Yaşamımın herhangi bir anı çıkış noktası olabiliyor ve önemli olan bunu evrensel hale getirebilmek. Kim olduğum sorusu, başlangıç noktası. Deneyimlenerek elde edilmiş bazı keskin bilgiler ışığında diğer bedenlerin nasıl çalıştığını görmek. Kendini diğer kişinin yerine koyarak anlamak oldukça önemli yaratımda işbirliği yapıldığı zaman ve bunlar ile ilgili her zaman geribildirim gerekli ilerleyebilmek için.

2017 yılında oldukça yaratıcı ve özel bir süreç yaşadım ve bunu sahnede seyirci ile buluşunca tam olarak farkına vardım, Transhuman Movement-İnsan ötesi Ha-

reketi ile...5 günlük doğada yürüyüş hareketine katılmışım, çok güzeldi. Doğada beden hissetleri üzerine. Bedensel varlığın manifestosu gibi. Bu yoğun zamanın ardından deneyimimi bir soloya dönüştürmek istedim. Stüdyoda 2 hafta boyunca sanatçı konuk program içerisinde yeni bir yaratım sürecine girdim. Doğada yaşadıklarımı ve deneyimlediklerimi stüdyoya taşıdım, yürüme çalışmasını da. Bu çalışmayı seyirciye açtım. Bir yazar ve bir ressam geldi. Doğada, gözlerim kapalı idi, bu halde nehrin içinde bulundum, toprakta da ve bunların hepsinin amacı kendimi farklı zeminlerde keşfetmekti. Doğal elementler toplamaya başladım. Odun, eski bir demir parçası vb. bütün objeleri stüdyoya getirdim, doğada bulduğum şekilleriyle stüdyoda ertesi güne kadar tutmaya ve stüdyo içerisinde doğada deneyimlediğim bu peysajı oluşturmaya başladım, daha doğrusu stüdyo içerisinde peysaj oluşturmaya. Ve buna yaşam alanı ismini verdim. Seyirciler sadece oturuyor ve varlıkları ile orada bulunuyorlardı. Yazarlara birşeyler okumasını istedim. Ressama benim üzerime tıpkı nehrin coşkusu gibi su atmasını istedim. Bir noktadan diğerine değiştiriyordum bu şekilde daha koreografik bir gelişim oluyordu. Dansın ana yapısı peysajın kendisi, orada oluşan enstelasyondu. Zaman ve mekân birbirine bağlıydı. Ve eğer devam etseydik yine enstelasyon ve dans değişecekti. Doğadaki değişim gibi ben de stüdyodaki peysajı değiştiriyordum.”

Francisco Camasho (PT)

Francisco Camasho, portekizli koreograf, dansçıdır. Avrupada, kendi yarattığı solo koreografileri ile yıllar içerisinde oldukça önemli bir kariyere sahip olmuştur. Kendi yarattığı koreografilerinin yanısıra, 10 yıldan uzun süredir Meg Stuart ile çalışmalarına devam etmektedir. Lizbon Forum Danca’da Koreografik Yaratım ve Dans Araştırmaları Programı (PEPCC)’nda okurken kendisi ile çalışma fırsatım olmuştu. Francisco’ya yaratım sürecini kendi yaşamı üzerinden paylaşmasını istedim. Cevaplarını paylaşıırken benim için de esin kaynağı olan pek çok farklı yaratım yoluna dair sohbet ettik:

“Sadece bir yöntemim yok. Fakat bugün solo koreografilerimi nasıl yarattığımdan bahsedeceğim. Araştırma konularıma bağlı olarak yaratım süreci yöntemim de değişiyor. İlk ve en eski solomda Portekiz Kralını canlandırmıştım, ondan esinlenmiştim. Ve bu solo ile ismim duyulmaya başladı. Aynı zamanda çok gençtim; genç ve dünya hakkında konuşmak için çok erken ve zor! Dolayısıyla ancak kendi dünyam hakkında konuşabilirdim ve dış dünyadan esin kaynağı bulabilirdim. Lizbon’da olmak ve/veya yurtdışına gitmek. Sürgün olmak, tabii benim durumumda gönüllü olarak. Kendi dünyamı yaratmak istedim. Alman bir film yönetmeninin filminden çok etkilenmiştim. Wagner’I korumak ile ilgiliydi filmi. Film bir tarih filmi olmasına karşın oldukça çağdaş bir vizyonu vardı. Aynı zamanda da Richard Wagner ve Devrim’i okuyordum. Portekiz’in son kralı da sürülmüştü ve sonrasında Portekiz devleti kuruldu. Bu dönemlerde portekiz kimliğimi düşünüyordum, babam öldüğünde 10 yaşındaydım. Ve o yaşlarda maskülen bir kimlik nedir bunu sorguluyordum. Ve kraldan başladım araştırmaya. Hem kral hakkında yaratım sürecinde çalışırken koreografik material düşünmeye hem de kendim hakkında düşünmeye başlamıştım. İki farklı durum arasında araştırmak yaptığım üretim süreci içerisindeydim.

Bir diğer solo koreografimde ise bambaşka şekilde neredeyse bir karakter yaratmayı ve farklı bir bedensel hareket çalışması yapıyordum. Kısıtlı imkânlarım vardı soloyu yaratabilmek için. Lizbon’da Bairro Alto’da (şehir merkezi) çok küçük bir dairede yaşıyordum ve stüdyo bulamadığım için evim stüdyo imkânımdı o zaman, evim çok küçük olduğu için de, evimin limitli yapısı ile çalışmaya başladım. Gözlerimi kapardım ve bu dar alanımda çok kısıtlı (minimal) hareket ederdim. Gözlerimi kapatıp minimal hareket ettiğimi görenler Butoh yaptığımı düşünürlerdi. Mekânı unuttur kendime odaklanırdım. Kendi içime dönerdim. Kadın vokallerin olduğu parçalar ile çok çalışırdım. Ve pek çok farklı türde şarkı ile. Billie Holiday gibi caz kadın vokaller de dinlerdim o zaman. Sonunda stüdyo bulup elde ettiğim materyallerimi daha büyük alanda yapabilme imkânım oldu ve soloyu tamamlayabildim.

İki soloma bakıp kıyasladığımda, Portekiz Kralı'nın sürgün edildiği solo koreografim oldukça hareket paterni oluşturulmuş ve doğaçlama ile içsel yapısının değişikliğe uğrayabilecek çok az yeri var. Ama öyle bir oluşturdum ki doğaçlama sanılsın istemiştim. Bir performansım sonrasında bir gazeteci gerçekten de doğaçlama yaptığımı düşünmüş, amacıma ulaşmıştım!

2.ci solomda bir yapı vardı elbette ama bunu açık tutmak istedim ve performans sırasında materyallerim değişsin istemiştim.

İlk solo koreografim New York'ta filmleştirildi, filminden sonra yeniden dönmek istememeiştim soloya, zamanı doldu diye düşündüm. 2.ci solom ise benimle büyümeye devam etti. Geriye dönüp baktığımda ve bugün ile karşılaştırdığımda, olanaklar açısından bugün gerçekten iyi bir noktadayız, internetin olmaması kaynak araştırmalarında kısıtlayıcı idi eskiden, ama şimdi gerçekten araştırma konuları için kaynaklara ulaşmak çok daha kolay.

İki farklı solo koreografimde çalıştığım farklılıklar açısından, 2.ci solomdaki kostümüm de hareket ediş yolumu oldukça etkilemişti, çünkü kıyafet ile bütünleşmiştim. Bu solomu hala dans ediyorum.

Son yıllarda ise bir davet üzerine Sentimental Journey isimli yeni bir solo ürettim. Portekiz'de güneydeki bir şehirden ilham alarak ürettim. Gittiğim bu yeni şehirde yaşayan fotoğrafçıdan local esnafa kadar herkes ile sohbet ederek material elde ettim. Uzunca zaman şehri, insanları, dokusunu, havasını, işleyişini gözlemleyerek bilgi edindim. Şehirle ilgili herkesin erişimine açık olmayan bilgiler elde edebildim. Ve bütün bilgilerimle beraber Lizbon'daki stüdyomda çalıştım. Ve sergiledim. İnsanlar (Portekiz'in güneyindeki şehirde) kendilerinden birebir birşeyler buldukları için oldukça mutlu oldular. Ben de çok verim aldım ve bunu bir model olarak sürdürmeye başladım bir kararla. Sonrasında böyle bir projeyi Sardunya Adası'nda da yaptım. Bulunduğum yerin bilgilerini detaylı olarak edinmek. Dolayısıyla çokça yazdım ve yazdıklarımı sesimle kaydettim ve bunu da soloda kullandım. Bu gerçekten yaşadığım çok keyifli bir süreçti. Tabii bu bir belgesel değil dans projesi! Ve bu bir otobiyografik

solo idi. Kralı canlandırdığım solomda kimlik çok açık değildi ama burada durum farklı idi. Dünyaya dair fikirlerim elbette vardı. Ses kaydım hikâyeyi oluşturdu. Açıkçası, solo çalışırken biraz yalnız da hissediyor insan kendini. Ve bu yalnızlığımı paylaştığım sevdiğim insanlar ile stüdyoda çalışmak çok iyi geliyor. Kralı canlandırdığım soloyu üretirken dünya savaşı vardı ve çok zor günlerdi. Çok etkilenmiştim. Fakat daha sonra, ne olursa olsun kendi disiplinimi oluşturmam gerektiğini anladım. Odaklanmak ve çalışmak gerekiyordu. Hergün mutlaka, en az ya da en çok olsa da birşey elde etmek için stüdyoya girmek gerekiyor. Hareket araştırmalarımı da yine, stüdyoda bolca çalışma süreci ile oluşturuyorum. Bazen tekrarı seçiyorum, bazen yepyeni material elde etmeyi bir strateji olarak uyguluyorum. Eski alışkanlıklardan sıyrılmak zor ama yine de yeniyi her seferinde arıyorum. Ve hala doğaçlama yaparak hareket araştırmamı sürdürüyorum. Yeni bir beden algısı yaratmak, farklı materyaller, kendine farklı benlik algısı oluşturmak. Ve ayrıca izolasyon (isolation) hala geçerli bir hareket yolu benim için. Bedenin bir parçası ile başlamak, bu benim yıllardır çalıştığım kişisel antrenmanım. Bu bedenin bir parçası ile çalışmak Cunningham tekniğinden bana kalan bir kalite. Bu sayede oldukça temiz bir hareket anlayışı oluyor. New York'ta eğitim alırken Cunningham çalışmıştım. Ayrıca, koklama, dokunmak vb gibi bedenin farklı hafıza anıları ile hareket araştırması yapmak ilginç kaliteler getiriyor. Farklı türde müzikler kullanıyorum çalışırken beni motive ediyor. Ve herşeyi obsessif gibi kaydediyorum. Sonrasında hemen izleyerek neyi beğendiğimi ya da olmayan şeyi bulabiliyorum. Video çekmek kendimle diyalogta olmamı sağlıyor. Müzik, ses, sinema, fikirler, imgeler... vb esin kaynaklarım olabiliyor. Ve her zaman bedene gidiyorum. Bazen tiyatrocular ile de çalışıyorum ama onlarla çalışırken hep beden ile iletişimi öneriyorum, vurguluyorum onlar biraz zihinde ezberde kalabiliyorlar.”

Aslı Bostancı (TR)

Aslı Bostancı, MSGSÜ İDK. Araştırma Görevlisi olarak görev yapan çağdaş dans sanatçısı ve koreografıdır. Kendi ürettiği ve icra ettiği ‘Ses ve Bedenin Bütünselliği ile Solo Çağdaş Dans Koreografisi Yaratmak’ adlı Sanatta Yeterlik tez çalışmasını 2022 yılında MSGSÜ’de tamamlamıştır. Uzun yıllardan beri ses-beden ilişkisi ve bu

ilişkinin mekândaki yansımasının koreografik araştırmalarını ve karakter oluşturma üzerine çağdaş dans soloları üretmektedir. Aslı Bostancı'nın üretim süreci ve hareket araştırmaları hakkındaki sohbetimizde solo üretim çalışmalarında sezgisel süreçlerin kendisi için oldukça önemli ve yol gösterici bir unsur olduğundan bahsetti:

“Sezgisel bir süreç yaşıyorum. Ortaya çıkacak olan yaratım, bir şekilde enerjinin bedeninde baskılama süreci ve sanatta kendini dönüştürme isteğinin kaynak olduğu bir noktadan başlıyor. Karar anı ile kendimi mekâna kapatıyorum. Derin dalış ile sezgisel bir dinleme oluyor. Son yaptığım işte Ateş Kuşu üzerine odaklandım. Pandemi sürecinde yaratım yapmadığım için, yaratmak ve kendimi öz-akışa getirmek çok efor gerektirdi. Üretim sürecime geri gelmek için doğaçlama yaptım. Ses ve hareketle çalışırken daha farkındalıklı sanatsal üretim olması gerekiyor. Bu benim son odak noktam. Öncelikle tortuları atıp benden çıkanı paylaşmak için kendimi oldukça çok dinlemem gerekiyor, bir ihtiyaç olarak. Bu da bolca doğaçlama yaparak oluyor. Genel olarak iki yol üzerinden üretim çalışması yapıyorum. Doğaçlama yolu ya da fikir üzerinden çalışıyorum. Yaptığım tekrarlar ile kendimi farklı bir noktaya getiriyorum. Sezgisel olanı entellektüel bir noktaya getirmeye çalışıyorum, yoksa havada kalabiliyor. Bedenin algısını, geçirgenliğini arttırmak en büyük amaçlarımdan biri oluyor. Sesle mekanın içinden derinden ulaşabiliyor. Bu süreçte, uzun zamandan sonra (2 sene) iş ürettiğim için büyük bir irade isteyen birşey oldu. Kendine rağmen yapabilmek! Benliklerin içinden geçmeyi deneyimliyorum. Ses ve hareketle çalışırken önceden sahip olduğum kalıplarla çok çarpıştım. Kendimle yeni bir dönüşüm süreci oldu. Şeklin ötesinde içsel bir çalışma var. Neyi taşıdığına dair bakış açısına sahip olmak önemli. Eski personalarım kendini süreçte çok gösterdi. Performans personası ve bunu değiştirmek ihtiyacım vardı. Kendimi geri çektim bu yeni yaratım sürecimde, çünkü kendim için ideal bir imajım var, bu sayede ihtiyaçlarımı atladığımı farkettim. Aslı'nın ihtiyacı nedir? Bunu sorguladım. En büyük yardımcı, ellerimle bedenimi ve mekânı dinlemek oldu. O günün ritmine kendimi çağırıyorum ve kendime şefkatli davranmayı çağırıyorum. Tüketme durumunu farklı bir açıdan yaşayarak tavır değişikliği oldu bu sebeple

ve çok büyük bir rahatlama yarattı bende. Önceki performansımı kenara koyarak nötr bir yerden dönüşüm yaşayabildim.

Kompozisyonları üretirken çok hızlı olabiliyorum. Akış kendini çok güzel örüyor. Alan içerisinde kendi kendini oluşturuyor. Bir çatı oluştuktan sonra bir harita oluşturuyorum ve doğaçlama alanlar da oluyor. Seyirciyle ilişkimden doğan durumlar işi tamamlıyor. Alanın oluşturduğu titreşimlerde, bütün herşeyi sezgilerim kendi sesimle geri yansıtıyorum. Ses-beden pratiğinde, ses-bedenin bütünlüğü solo koreografimi oluşturuyor. Ses yolculuğumu gözle görünür bir performans haline getirmeyi amaçlıyorum. Uzun bir süreç oluyor. Bu son yaptığım solo Ermenistan'da sonra da Portekiz'de yaptığım bir solodan yola çıktım.”

Hareket araştırmalarından da biraz bahseder misin Aslı?

“Nefes-ses-beden üçlüsünü örmek üzerine bir birleşimden çıkıyor. Nefesi, sesi ve bedeni uyandırmak için döngüsel bir şey içine giriyorum. Döngüsel hareketlerle kendimi bütünsel bir döngüye dâhil ediyorum. Kundalini ve Chi-gong'dan esinlendim özellikle bu yeni solomu üretirken. Nefes-ses destekli bölümler var. Her prova öncesi 20 dakika doğaçlama yaparak benden çıkması gereken her türlü duygu, hareketi çıkardım. Hergün günlük tuttum. Zihin akışı için çok iyi oldu. Ritime kendimi bırakmak ve loop (tekrarsal döngü)'a ve bunun bozumu üzerine çok çalıştım. Atek Kuşu personası üzerine odaklandım. Çeşitli hayvan ve yaratıkları kendime persona olarak yakın buluyorum. Ateş kuşu çok sembolik, bütün dönüşümü mü içine alıyor ve aşırı sezgisel ilerleyebiliyorum. Nefes-ses kalıplarından geçip personayı yaşıyorum. Nefes tekrarları ile personayı genişletiyorum. Farklı hikâyeleri anlatıyorum. Hareket-sesle oluşturulmuş teknikler var. Sezgiselden çıkan kavramsallaştırıyorum. Bu benim ana hedefim, yaptığım işin okunur olabilmesi için yani sezgisel olan soyut kalabildiği için hikâyeye dönüştürüyorum...

Bedene bırakıyorum. Ne geliyor? Bedenin bilgeliğine çok inanıyorum. Bedeni takip ediyorum.”

6. KARA KAPLI DEFTER VE SÜREÇ

Kara kaplı defterlerim MSGSÜ'nde Sanatta Yeterlik Programı'na kabul edilip, öğrenim sürecine başladığım ilk zamanlardan itibaren araştırmalarım için periyodik olarak yazdığım bir defterdi. Pandeminin başlangıç süreçlerinde de en büyük destekçim ve dünya üzerinde de yaşanan bu stresli ve korkulu dönemde topraklanmamı sağlayan bir nevi yeniden yapılanma deneyimimdi. Kara kaplı defter sürecinde yazdığım iç dökümlerim, bu 'kara kaplı defter' ismini verdiğim, kendi mahremiyetimle ördüğüm ve bir nevi otobiyografik dışa vurum olan yazılarımda bütününde oluşan yeni dünyamın, süreçle beraber beni farklı boyutlardaki dehlizlere ulaştırdığını düşünüyorum. Pandeminin sağladığı izolasyon sayesinde, yaratıcı alanda çalışan bir koreograf ve dansçı olarak, üretim alanımın kısıtlanması ile içsel dönüşüm ve değişim yaşamaya başladım ve bu değişim dönüşümün ifade aracı da kara kaplı defterlerim idi ve daha sonrasında solo koreografime geri dönerek bu deneyimlerimi hareketlerime yansıttığım ifade biçimine dönüştü, kara kaplı deftere yazma sürecimde, korku ve kaygılarımı yazıyla ifade eder ve kendi ifadelerimi daha derinlemesine duyar oldum. Kara kaplı deftere her yeni yazımı yazdığımda sanki suyun yansımasındaki suretimi görerek kendi kendime konuştum. Önceki bölümde yer verdiğim pek çok yerel ve uluslararası koreografin yaratım süreçlerine dair yaptığımız sohbetlerin ardından, kendi üretim sürecime, bu dönemde neler yaşadığıma ve soloma yeni bir bakışla bakarak, kendi deneyimimi aktarmak ve otobiyografik solomun bir parçası olarak Kara Kaplı Defter ismini verdiğim defterime yazdığım iç dökümlerimi paylaşmak isterim.

İlk sunumunu 2018 yılında Prag'ta The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali'nin gala akşamında gerçekleştirdiğim Glimpse solomu tez eseri olarak yeniden çalışmak istedim. İçsel farkındalıkla beraber bu soloya tekrar geri dönüp yalınlaştırdım. Bu solo, son yıllarda ürettiğim ve araştırmasını yaparak ortaya çıkarmaktan büyük keyif duyduğum bir solo idi. Eserim uluslararası sanat organizasyonlarında sergilendi. Bunların arasında Prag, Lizbon ve Karachi yer almaktadır. Bu organizasyon-

larda yüzlerce izleyici ile buluştu. Dünyanın farklıyerlerinden gelen izleyicilerin temsil sonrası görüşmelerimizde eserimle ilgili farklı duygu ve düşüncelerin paylaşılmasına tanık oldum. Bu da beni yeniden soloya ve solo üretim sürecimi derinleştirerek anımsamaya itti. Böylelikle kara kaplı defterlerime yazma sürecimle beraber yeni bir araştırma-geliştirme süreci başlamış oldu. Bahsettiğim bu yeni üretim sürecimde, bazen yazdıkça bu kaygıların ve korkuların dönüştüğünü gözlemledim. Otobiyografik olarak yazıp tüm mahremiyetimi kimse bilmeksizin paylaştığım kara kaplı defterlerde farklı bir ‘ben’ algısı oluşturmaya başladı. Her yeni yazı yazdığım, William James’in bahsettiği ‘Bilen’ ve ‘Bilinen Benlik’ algılarının tam ortasında olduğumu hissettim; bir ben vardım en içlerde görünür olmayan, bir de, ben vardım dışarıya görünür olan.

Düşüncelerimi, deneyimlerimi, deneyimlerimden doğan hislerimi, benliğimin algısını belirleyen hem duygusal hem zihinsel hem de proprioseptif süreçlerimi defterime aktarmam sonucunda benliğimin ve bedenimin sosyal ve fiziksel sınırlarını aştığımı hissettim. Bir çeşit özgürlük duygusu yaşadım. Benliğe ve birey olmaya dair ifadeleri ile bakış açımı zenginleştiren Kierkegaard da özgürlüğü kazanma vurgusundaki: içsel özgürlüğü kazanmanın temel adımı ‘kendini seçmektir’.⁵⁷ ifadesi solomu her adımında farklı hissederek gerçekleştirmemi sağladı.

Yazma sürecim pandeminin hayatımızı belirlemesi ile derinleşerek ve yoğunlaşarak dünya ve kendimle ilişki kurabileceğim bir eşik işlevi gördü. Kara kaplı defterim benliğim ve dünya arasında kendi sesimi duyurabildiğim bir tür kapıya dönüştü. Ben de, içsel özgürlüğümü bu şekilde kendimi seçerek ve kara kaplı defterlerde oluşturduğum benliğimin mahremiyetinde yaşayarak yeniden bulduğumu hissediyorum.

Pandemiden önce başlayan yazma sürecim, pandemi gerçeği ortaya çıktığında, kendimi yazarak ifade etmek için daha yoğunlaşmamı ve dünyada yaşadığımız nere-

⁵⁷ May, R. (2013). **Kendini Arayan İnsan** (s.160). İstanbul: Okuyan UsYayınları,

deyşe yarım yıl süren ilk karantina sürecinde, benliğimin mahrem köşelerindeki sıkı-şıklıklarımı ifadesel olarak ancak dışavurabildiğim bu kara kaplı defter sanki benim için kendi merkezimden dışarıya açılmamı sağlayan yeni bir alan oldu, sanki daha önce hiç kendimi ifade etmemişçesine...

Yazmaya 2019 yılında, kendimi farklı bir şekilde ifade edebilmenin başka bir yolunu aradığım için başladım. Yazarak kendimi anlatmak ve bu yazım sürecinin sonuçlarını öğrenmek ve değerlendirmek istiyordum. Peridyodik olarak günlük tutarçasına yazma fikrimi tez danışmanım Prof.Tuğçe Ulugün Tuna'ya bahsedince, beni çok destekleyerek, defterlerimin de siyah kapakları olması tesadüföyle de, bunun bir 'Kara Kaplı Defter' ismi ile yazılmasının önemli olduğunu söylemişti. Ve üretim süresince yazmamın ne kadar gerekli ve beni farklı süreçlere taşıyabileceği ile ilgili öngöröde bulunmuştu. Kendisinden aldığım destek ile benim için yaklaşık 2 sene süren bir yazı süreci başlamış oldu.

Kara kaplı deftere yazılarımı yazarken esin kaynağı olarak benim için pek çok şey vardı. Önce dışarıdan, yani dış gerçeklikten başlamak istedim. Benim dışımda olan ve tek başıma kontrol edemeyeceğim hayatın akışı, doğanın ritminin bozulması ve doğaya karşı gelen insana doğanın verdiği tepki. Bu tepkiye olan farkındalığım, kendime, yaşadıklarına, enerjime, kendi merkezime ve varoluşuma yeniden odaklandığım bir sürece dönüştü.

Bu uzun ve yoğun sürecin parçası olan dış dünya algısından, kendi iç dünya algıma doğru geçişte kendimi kendime anlatmak benim için bir gayeye dönüştü. Her yeni günde yeni bir yazı yazdım, bazen bu farklı şehirleri de barındırdı ve yazılarım tam olarak içimden geldiği gibi, sorgulamadan sadece deftere aktararak oluştu. Bilinmezliğin içinde bilmediğim yönlerimi yazdım ve bunları okuduğumda kendimi her defasında keşfedebileceğimi düşündüm. Bu keşifler düşünsel süreçlerin yanısıra her bir keşif solom içersinde keşfettiğim her harekette, hareketin yoğunluğunu arttırmam ile ya da azaltmam ile kendini ortaya çıkarıyordu. Kara kaplı defterde sesimi duyurabildiğim, aynı zamanda kimsenin ulaşmadığı mahremimde bir koza ördüğümü ifade

edebilirim. Kimi zaman yaşadığım duygular, hisler, gerçeklikler, o dönemlerde yaşadığım olaylar bana yön verdi. Hem kimsenin yazdıklarına ulaşmayacağını bilmek hem de kendi sesimin yankısını duymak benim için oldukça ilginç ve çekici idi. Sanki kendime yeni bir arkadaş edinmiştim ve bu da iç sesimdi.

Kara kaplı defterlerimdeki iç dökümlerimden bazı yazılarımı solo sürecimin bir parçası olarak burada paylaşıyorum:

Resim 6.1Kara Kaplı Defter Kapak

Yeni gün.

CORONA

20 MART 2020

Sessizlik. Kimsesizlik. Aşlıyetsizlik.
Hoşgörüsüzlük. Sevinme. İsteme. Çok
çok. Çok. Çok. Çok. Çok. Çok. Çok.
Aslı. Çok. Çok. Çok. Çok. Çok. Çok.
ve bir yolk. Dürüst. Bulma. Alın. Alın.
Pazari. Pazarları birleştirince işle. Her
gün. Her gün. ve anımsan da detay
dura. edersen günün zaman akıyor.

22 MART 2020

Corona günleri devam ediyor, bu
büyük bir olay tabii ki, şiddetle
gidemem. ve dans edip. Çalın-
mam. Büyük sükut. Çalın-
mam. Ama. Ama. Ama. (Ama. Ama. Ama.)
yapabiliyorum. Sıkı. Sıkı. Sıkı. Sıkı.
Ayrica meditasyon da deniyorum.

Mutluluk... Hersey çok harika geliyor
biranda, başka birseyin olmasi...
Biranda!
Biranda hayat derdu. Bütün planlar.
Bütün istekler. Bütün hedefler. Bütün
ulaşılma. İsteyen hersey.
Evet. Her düşünce. Her fikir.
Tabii ki. Çok. Çok. Çok. Çok.
ama aynı zamanda da düşünmeye.

Resim 6.2 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 1

28 MART CUMAL
İZMİR Tesi

Corona'nın finesi fonlarında

"The possibility of the unknown
and revolutionary suddenly
manifesting itself where everything
appears in calm... II

Jordan B. Petosodun
kitabından bir parça.

29 MART PAZAR
İZMİR

Corona ... Corona ... Corona ... Corona

Corona ... Corona

Bazı çok iyi ruh hallerinin yanı sıra,
biraz da kötüler haller.

30 MART PAZAR
İZMİR

Cok mutlu etmeye devamlar. Haller.
Tavane, bu bilimsel bilgi yarayıp sevelim.
İna göre yeni dünya ofitimiz alabilece
yeni kararlar alırsak alalım. Ama bu
zamanı aldığımız bir hal. Keeli
kışisel kararımız, istemimiz değil. Zorundayız
Gereliyir. Tavane peyitli olduğu
zaman da var. Ama kışisel özünde
cok kışitli. Günlerin geçmesini mi?
beliliyoruz sonra daha tavane?

Resim 6.3 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 2

8 Nisan
2020

Corona

Corona ile barışsam. Yani varolduğunu kabul ettiğimi ve onu onladığımı söyleyemiyorduk acaba yolumuzu bırakır mı? Çok çok şeyler atlatmış dünyanın geriden tutulduğu, durduğu, sınırlı olduğu zaman... Gerçekten de aldığımız ilaçlar. Önce böyle bir panik... Ve derinlik. Ve ne zaman neyin olacağı bilinmeyen bir zaman. Zaman. Mekan. Bazen. Karanlık. Bir şekilde içine her şey. Ama her şey... Ne zaman düzleşecek varacağı bilinmeyen. İyi ve garip onları barındırıyor. Bulundukları... Bazen "kurtulmak" bazen de avantajı deneyimlemek. Hepsi belki birarada. O nedenle de net değil. Hatta net değil. Bazen öngörülerimiz çok keskin oluyor. Sıra geldi ki, gerçekten de bu "ön", "önden" yorgun, yani gerçeği bilmeden, görmedik verilerden yorgun, somut. Çok daha yavaş, olsa ve rahat olacağı aslında belli süreçte de bu şekilde yorgunluktan her şeyi daha rahat yapabiliriz. Biranda her şeyin büyümesi, patlaması.

Ama belli aşım önce kabul etmek. Sakince düşünmek. Artmak. Görmek. Sakince...

Resim 6.4 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 3

firına. Hep dalgalı. Dalgalar da
kendü içinde solu. Buzlukloları,
kocamları, hız siddetleri. Dönüşler. Hepsı
birbiri içinde gırtlı. Saklı. Bilinmez. Ve
matematiksiz. Hep birinin formülü var. Ve
başka her bir ögesi ile bağlantılı. Değişmez
sagunaz formülü...

Bilinmezliğin dalgasal hareketi. Bilin-
mezliğin döngüsü. Döngü içinde döngü.
Senin içinde yine sen. Başka sen.
Başka senin içinde başka başka
sen'ler. Hepsı de, dönmeleler. Gün'de
güne, an'dan an'a dönen sen'ler.
Dönüşümler. Dönüşümleri dönüştürme
yapayın "sen" in parçaları bir de.
Bütün o "ah" ları, sağlayınlar...
Bilinenler bilinmeyenler. İstiklaller. Arzular.
Tutkular. Öbjeler. Tutkular ve onların
objeleri. Ve çağrışmaları. Çağrışmaları.
Bugünü, dünü, simdiki, yarını, o, ya
bu...

Resim 6.5 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 4

20 Nisan
Pazartesi
Tamam. Yeni gün. Yeni ısı. Yeni
enerji. Yeni işler. Yeni düşünceler.
Gözlemeyenler gözlelebilir. Bitmeyen
şeyler bitip bitenler yeniden başla-
bilir. Gün. İste. Günümler günle geçen
herşeyi kapsar. 24 saat kapsar. 24
SAAT!!" maulmaz. Yeni bir uylmazsak
mükemmel ama bu 8 saat uylarda
olay. Eksi. Uylu da öneli canım
vakt kendini sarj ediyor. Teki ya
görü kalan. Götür gelen. Yüzer
başlayan o gün! Günümler! İste!
Günümler gücü. Günümler birikimi. Günde
buldukları, bulacakları. Günümler
ilimleri. Yetirmek mümkün değil
hiçbir zaman ama denenebilir. İstiyor.
İstemezse de hiçbir şey mümkün değil.
Herşey zaten gelmeli. Zorlama ile
oluyor. Hiçbirşey. Niyet... Günümler niyeti.
Gün, baya yaralı ve iyile ve
değişiklikler getirmeye niyet ediyorsa
o zaman vakt! O zaman biriktiren
işler baste oluyor. Oyle değil mi?
Zaten de bazı durumlar zor. Ne yap
bir işle var. Bu da sıkılıyor. O sunu
istiyor bu sunu istiyor. Hiçbir şey
istemeyen birileri var mı? Bu işle
biraz hafiften sunu?!

Resim 6.6 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 5

Bu bir kesif ve aynı zamanda
çokluk içerisinde birlik.
Yok olmak ve var olmak arasında
sıdıp gelen bir enerji. Bir
büyüsellik içerisinde baten.
Gözölmesi zor da olabiliyor
Duyabilmesi için kendini dinleyi-
pilmek gerekiyor. Ya da aynı şekilde
kaybolmak.

10 MAYIS.

Değişim. Sebep. Hareket. Düşünce.
Korkunun evrilmesi yavaş yavaş...
Dönüşmek. Belli bilmeden ve farket-
meden... Histo değişken. Dalgalı.

14 MAYIS

Gün geldi. Sabah oldu. Akmaya
başladı. Beden her zaman gibi
yoğun. Bilinmez. Ne istediğini bilmediğim
Muhallakata. Günün enerjisi yoğun
Güneş yoğun. Bilinmezlik yoğun. Sanki
akıyor. Gün akıyor. Ne yapam
olmuyor. Ne yapamam da olmuyor.
Kısıtlı. Ürkek. Dışarıya fevik olma
durumunda.
Ne istediğini bilmiyor. Bildiğini anan.
Ara peki aile. Say gibi her şeyin

Resim 6.7 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 6

İncelendi yoder kapacak de jorin
lar teli dıyer.

13 Temmuz

Pazar

12/11/18

Sirince'de sahra Sirince Tıgıro
Merresin'nde kauptan sahra
O kauptan tanrıların, çok sadık
parsi, pırlama, coztur
deşen, elia, vıratlama, adaklara
sadıkama, butusma, deyrilme
sahra... Değiziler, olusunlar... Değisen
gerçekler, bütünlükler ve bütünsellikler.
Sırdi'ler, onların gelecekte halleri...
falanda filanlar...
Değisen gerçekler...

Kitapta geçtiği gibi:
"Everything shifts and changes
in the real world"

"formless emptiness"

Bilimlilik her daim. Bazen çok
iyi yotri buluyor ve bızın bir
nece ve acıkı yotriyor. Bazen
de korkutan dılinde ziti...

Resim 6.8 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 7

an abyss of confusion and
suffering. //

17 Ağustos
137

Tan. Tan sonra. Hdv. ddy
reler... Bazın çok ferri. Bazın
duran. Duran. Gerçekler.
Ve gerçekleri yaşamı. Gerçeklerin
işleyişi.

İşinin altında akan sular.
Değişimler. Dönüşümler (idealde).

Beklenir. Beklenen de beklenen
daha iyi olur..

Zamanla salınır.
Öngörülenler. Öngörülenler.
İnder görülen istenir. Herşey.
Ooooo. Çok şeyler.

Resim 6.9 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 8

21 Ağustos

Ağustosun da 21' i oldu. Geldi
Gitti. Oda. Oluştur istedi bir takım
işler. Sorulu sorusuz. Gözmeyle
gizli edocek herşeyi. Birşeyler
Görülmesi gereken ne varsa. Var
aslında birşeyi istedi. Çitide
görülmesi bunlar. Ya da "Gibi"
görülüyor.

Monoton - Monoton - Monoton -
Fikirler. İnsanlar. Oh shit! Kimler var
kimler...

Savimsiz ve dürüst olmaktan
kaynaklar. Herkes. Karşıma çıktığı
ilk anda herkesi düşünüyorum. Yok
Görmeleli gelmek istiyorum. Yok
sayıyorum. Yok saymıyorum. Çoğu
gibi sıklık ve zaman kaybol
dolar. İste böyle. Efor her türlü
değneği kışkır ve olaylara.

Böylelikle aynı-lik. Aynı-lik.
Aynı-lik. Aynı-lik. Aynı-lik. Aynı-lik.
Aynı-lik. Aynı-lik. Aynı-lik. Aynı-lik.
Tabii uğraşlar var. Yani savim-
siz ve dürüst olmaktan
da uğraşlar var. Ama işte
o uğraşların yönü buydu
redir bilinmez, halbuki netlik.

Resim 6.10 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 9

1 EYLÜL 2020

Eylül. Üzüm demekmiş ya
süryanice! Eylül...

Eylül, berceş. Niyet. Zaman. İstek.
Düşün. Belirleme. Durum. Olan
öncelikle... Bütün var hani. O bütün
dahil olur. Bütünün parçam, aklım
o bütünün tamamıdır. Benliğimi de
onlara. Alplara. Alpladıkla, yumaşıkla
yumuşakla...
Dönüşmek. Dönüşmek. Dönüşmek.
Düşünmek. Düşünmek. Bitmek.
Bitgilemek... Bitirmeden. Bitmeden.

Anlayarak işte. Anladığına da
dönüşmek aslında... Anladığına
nayat daha kolay oluyor bu
zorlaşmıyor. Anladığına kapı
bırakıyor. Orduna açılıyor. Hatta
sen itmek açıyorsun o kapıları.

Buluyorsun. Kendi gerçeğini.
Kendi durumunu.
Kendini. Başkasını. Başkalarını.
Onları...

Buluyorsun. Bulmak üzere ya hani.

Resim 6.11 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 10

14 Eylül.

Değişimin pratik hasli adıyla yapda
ayrından... ilolemlü biziñmek
gelişmek için.

Aynı gibi görünen ama istenince
tamamen değişen durumlar.

21 Eylül

Semtliğin dibinde oturmak. Tam
isimde... Tanıdık. Tanınmadık ve
tar düşüncesi kabul etmek. Ve atması
itir vermek. Ve duygulara yentmeyi
seçmek. Duygulara yentmek.
Birazı ya da birseyleri çok istedi
istemek. İstemek...

Bazen bütün sonata elde etmek.
Ya da elde edememek...

Bilmek bazen dayanma ve
güç... Bazen de, hayır yaaa,
bilmenek. Bilmeyen, dikkat etmek.
Daha çok bilmenek.

Uzakları bilmenek. Yakınları
bilmenek. Geleceği bilmenek...

9 EKİM

Ekin olmuştur. Ekin gelmiştir. Günler
geçmiştir. Rüzgar esmiştir. Güneş doğmuş,
batmış, doğmuş, batmış, saatler akmış
devamında. Râinden... Ahekle, hırsla,
mutlulukla, ya da hüznün ya da
derinlikle. Sıkılmışlıkla. Sıkılaş-
mışlıkla... Zaten hergün 2 yalvəsi
de yok mu? Var... İste öyle, hikâyeye
kırkda hikâyeye dönmek böyle bir
süreç de olmaktadır.

Bir de hep bçlölölöl. Ama yaptıkça
oluşuyor, gelişiyor diyalogları da.
İstikrar da. Sen de. Ben de.
Bazen istemediklerimiz üstüste gelip
yabancı hissetsek de bir zaman
sonra o tanıdık his gelmeye baş-
lıyor. Gelir ve gelmeli de zaten
olursa, nasıl, fortunda olacağı? Ki
bu akıp giden sel olan hatırı, dün-
yanın, dünyanın, dünyanın... Dünyanın
da çivisi çıktı. Yahu... Halukotun..
Beddua Galışmak. Akıf olarak
bedua duymak.
Bir de dünyaya baralı olmak
var. Yaptıklarımızdan ve hatta
yapmadıklarımızdan da... baralıyız.
Kendi bedaimize de baralıyız.
Baratılığımıza. Toprağa, yerselimize.

2021 ARTIK!
5 OCAK 00:00 civarı.
Hadi artık virüs git başımızdan.
Dönse, değse, aynaya bi hal
ddun vizüde.
Bi rahat nefes alavet oldu
nın gözünden.
Bi mutlu, umutlu olamyoruz.
Yaşamıyoruz. Ne hayatı ne
dünge, ne baskırimizi. Ne onları,
bunları. İnsaniği. Ne oldu. Neye
benzedi hep bir karsı.

Resim 6.14 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 13

15 Şubat
2021

Din, zordur. Gök zordur. Yine fazlasıyla
zoraldım.
Şu asiri süneler, asiri laflar,
yanlış ve iyi boş. İyi gök boş.
Bir yer varmış, korin dayanmış
insanlar... Oldukça. Karşı tarafa
belli bir kusur güven veriyor gibi
da da sadece oralarda göçü
yükseltiyor. Gök yükseldikçe emiyor.

Ne olursa olsun, ne yaparsam yapayım
korkularım mı oluyorsa bilmiyorum.
Korkular belli oluyorsa. Arka-
sındaki boşlukta belli korkulardan
gelen hisler ile davranışlar var.
Bilenem. Ama emin olduğum şey;
huzurlu olmadığım.

Bu duraganlık, asiri olağanlık çok
ama yorucu. Enerji düşüklüğü
ve motivasyonsuzluk. Belli
isten gelecek. Bilmiyorum. Kararı
veremiyorum. Ama asiri rutin.
Asiri olursunuz.

Din dayanamodum. Gere destanıs
hissettim.
Asiri laflar ve asiri hareketler
gök yorucu oluyor. Dayanılmaz
dura. Gelemiyorum.

Resim 6.15 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 14

3 Mayıs 2021

Nasıl olup da 1 ay sonra
yazıyorum. Buraya. Buron 1 ay
o kado rümlü ve bir o kado
uzak. Buraya yazarken bir kade
hesaplaşma da oluyor burada. Kur-
dım, istediklerimle, anda yaşadık-
larım, bulduğularım bulamadıklarım
alakalı olarak. Sındığı zamanın
gerçekliği ve geleceğin kaygısı
dsrak (enteresan not: Kibergard'a
göre kaygı geleceğe değil ve iyi
bir şey Sındığı örereli geleceğe
gerçekleşiyor. Bazen gerize dönereli
kaygı adınıyorum. Kendimden kaygı
adınıyorum. Kendi risikolarım ve
kendisi vasa larından kaygı adınıyorum.
Kendinden kaygı adınıyor?!

7 MAYIS

Hidrellez zaman. Bir şekilde yazdıklarıyla
ifiti farukî pönale gelişme oldu.
Gök değişti. Ne düşünceliyim bitenadi.
Solayım. Yarı istediğinin zıt yönü.

Pek çok şey oluyor. Sındığı...
Kafan dolu. Yopda. Başka bir gerçe-
kle ulaşmakta. Başka gerçeklikteyim.
Ve çok güzel bir gerçeklik o
kambakla olan. Bili alıyor alıyor

Resim 6.16 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 15

Sona gidiyorum. Sona doğru geliyorum.
Sonlamasını istiyorum. Çok sıldırı.
Yükümlülük ve yüklerdir. Sorumluluk-
lardan. Neden oğlunu bilmediğim bu
yükümlülüklerden. Nereye ulaşacak
bilmediğim bu halden. Hali görmeleler
bilmek ! Bilsin.
Burun buim MAHREMİYETİM Bir sonali
yazında. çok daha çok olacağım.

23 Mayıs 2021

Kara kaplı defterim. Otobiyografi
sıcım. Kallı de dolayısıyla
Kardini, kendine anlattığını aynı
zaman.

14 Haziran
2021

Çok sular aktı yire, mayıstan
bu yana... Neler neler geçti.
Neler neler değişti ki... Her adı
yal kattı. Her adı adı adı
yıldırı, yiri enerji buldu.
Denosti, geçti. Daha bir dengeli.
Daha bir oturdun her şey. Ve şimdi
yiri ufka yelken altın. Anı
bitiriyor. Ho. Bulanda. Hala kafanda
bir şeyler var, soruluyor. Ama
zaman da itiyor. İstik, red-
norle olur bitiriyor.

Resim 6.17 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 16

İSTANBUL

~~14~~ Temmuz
2021

Korku ile cesaret birbirini aramaya
giden 2 kavim. Olgun düşünce. Kavim.
İki kişi gibiler. İki farklı kişi ve
kişilik gibiler....

Bazı girdimeler cesaretle başlıyor.
Cesaretin ruhsal yönü düşünce
birikimi ile ruhsal olarak
sadece bir yoldur. Sonra, önce
kendini sonra da etrafını yapıyor.
Sonra yavaş yavaş ve yavaş
ardından kolları kalıyor. Ortasında
kol ve bacak üstünde oturmuş, duvarı
bir süre daha tutmaya devam
ediyor. Kolun üstünde duvarı tutmaya
devam ediyor. Otay ve yavaş
da akmaya devam ediyor. Gün
dönüyor gün batıyor. Yataklar
sindiriliyor...
Sonra. Bir arada, bir duvar,
bir nefes. Elisiler tamamlanıyor
başlıyor.

Elisilerin tamamlanması için
giden bir zaman var. Sadece o
zaman süresi gibi bir zaman var da
aslında...

Resim 6.18 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 17

İstanbul'dayız.

Haslanın harikalar diğirt ve
dününün sonunu yaşamak için...

31 Temmuz

12M12

Aralıklı yazışmalar. İddielerin
günden güne değişiyor. Bir gün
yazıyor. Bir gün yazmıyor. Ben de
bileniyorum çok zaman için nasıl
olabileceğini. Şaşılmaz rutine
boğuluyor. En da ayrıca kaybet
ediyor. Bazı şeyler ne yazık
oluyor. Değişmeyecek olan şeyler
değişmiyor zaten zaten zaten...
Çünkü değişimin içinde olan
zaten değişimin parçası olarak bir
zamanla oluyor. Oluyor. Oluyor.
Dönüyor. Değişiyor. Zamanlanıyor.
Görüyor. Yalnız oluyor. Bitiyor.
İçerip güden varıyor.

Resim 6.19 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 18

26 Aġustos

Karapınar

Caalis pġaris daj beqlayn
bir darab... In beqlayn eldila
beqlayn, beqlayn eldila daj
beqlayn eldila beqlayn beqlayn
mutqan?

27 Aġustos
İzmit, Gökçe

Yagandan kısa kısa notlar.
Mahremiyette kısa kısa notlar.
Sen - ben'den kısa kısa notlar.
Kuslardan kısa kısa notlar.
Yollardan, gökyüzünden, denizden,
yeşilden, kırmızıdan, maviden, ayırdan
besiylerden kısa kısa notlar...
Bir yıl var ist. Gittikçe gidizse.
Sanı neye alırsın belirsiz de
biraz. Gittikçe, ettikçe de tan
olarak anıyorsun. Sanı bilmiyorsun.
tanıyan ama gidizati da biten-
yorsun...

Unuyorsun, diliyorsun. Sana da
bileneceği biliyorsun. Nele
olabileceği ile ilgili...

Resim 6.20 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 19

sikilde.

16 Ocak 2022

Mordogan, Izir.

Tek başına. Ana yalnız değil.
Tek olmalı, dik durmalı. Ağıltıların
üzünde, kimsi kaygan olma bile...

Kişi. Sözü. Soba. Oden... Ateş, her
herseyi herseyi içre alan yerde
var ya o. Tanı olmalı. Tanı olarak
büyük duyguları da içre alan.
element. Madde. Maddi.

Yığın. Alanı kaplayan. Alan tutu
Alan tutmalı örneği. Alana sahip
güçleri.

2. gün sonra Dinag. Yine, yindin.
Bu sefer baubeshin bir hal ile
poterionsta olmalı. Ah. O kadar
horika, o kadar yürekli, o kadar
ince ki...

Sessizliğin içinde. Cıltıp bol
sesin. Mire. olarak, orada olmalı.

Orada

Burada

Su zaman

Bu yode. Şimdi. Bu-rade.

Resim 6.21 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 20

23 OCAK 2022
Pazar, İzmir
Gözelim

Sonlanmayı bekleyen birkaç sayfa
bana kaldı. Kimbilir nehr döktükçe
buraya?!

Yâminden
dışından

Bu an'dan, geçmişle bağlanışından.
Ya da biliyorum, belki uzayın
derinliklerinde gelen ve yine uzayın
derinliklerine hapsedilecek olan. Bir kere
delice varıp ne zaman ne nehati olmayı
hale gelecek. Ve belki bir şeyin kısı
ve seni olmayacak. Zamanı olmayacak
yosun yosun olacak. Ve bütün
bir bulam ya da bulamızipli de
olmayacak.
Bir şey, var - la yok arasında
olacak.

Ne var
Ne yok , olacak.

O zaman ne için mi? Hiçbir mi
ulmuş olacak? Hiçlikte mi bulacak
Ya da
işte ...

İşte ...

Resim 6.22 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 21

7. ESER ÜRETİM SÜRECİ VE ANALİZİ

7.1 İlk Üretim Süreci

Glimpse solomonun ilk üretim süreci aynı zamanda içimde yaşadığım bir inat duygusu ile başlamıştı. The Well ve Everlasting solo koreografilerim için 3.cülük ödülü aldığım Prag'ta düzenlenen, Uluslararası Çağdaş Dans Festivali ve Koreografi yarışması olan 'The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali ve Jarmila Jerabkova Ödülleri'nden dönüşte, bu ödülün tamamını hak edebilmemiz için festivalin 6 ay sonrasında Prag'ta Divadlo Archa (Archa Tiyatrosu)'da gerçekleşecek gala gecesinde yeni bir koreografi üretmemiz festivalin ana koşullarından biriydi. Bu koşul, beni yeni bir koreografik üretime götüreceği için oldukça mutluluk veren bir koşuldur. Festivalden önceki süreç ile başlayan yaklaşık 1,5-2 yıllık bir zamanda, toplam 3 solo üretmek beni duygudan duyguya taşıyan ve her yeni solomda bambaşka kavramsal gerçeklikler ve kendim ile yüzleştiğim, koreograf ve dansçı olarak beni ileriye taşıyan bir dönem oluşturdu.

Festival jürisinde; Germain Acogny, Beatrice Libonati, Jan Minarik, Martha Ladjansky, Tomeo Verges, Berrak Yedek, Eva Blazickova, Ales Brezina gibi Avrupanın önemli çağdaş klasik müzik bestekârı, koreograf ve dansçıları yer aldı. Özellikle, geçen yıllarda kaybettiğimiz dans tiyatrosu kavramını ortaya koyarak dans ve tiyatro dünyasında akım yaratan koreograf Pina Bausch'un 28 yıl boyunca dansçılığı ve asistanlığını yapmış Beatrice Libonati'den, Budapeşte'de yaşayan uluslararası komitelerde jüri üyeliği yapan koreograf ve dansçı Marta Ladjanski'den ve Senegal'de çağdaş dans hareketini başlatan aynı zamanda Maurice Bejart'ın topluluğunda dansçılığını ve asistanlığını yapmış efsanevi koreograf ve dansçı Germain Acogny'den ve çağdaş klasik müzik bestekârı Ales Brezina'dan koreografik yaratıcılığım ve dansçılığım ile ilgili aldığım pozitif ve yapıcı geribildirimler sayesinde festivalden büyük bir mutluluk ve geleceğe dair umutla dönmüştüm. Bunun yanında, festival jürisinde yer alan diğer bir koreografin kritik eleştirileri de beni oldukça düşündürmüştü. Yaptığı yorumlar ilk

başta beni tedirgin etse de, daha sonra tedirgin hissetmemi sağlayan bu eleştirileri kendime yeni solo koreografi üretirken avantaj olarak kullanmayı hedefledim. Yazımın başında bahsettiğim inat duygum da bu eleştirileri dikkate alıp üretmemi tetikleyen önemli bir unsur oldu. Koreografimde beni eleştirdikleri her kalitenin (hareket, görüntü, imaj, düzlemsel bakış açısı vb) zıt yönünü araştırarak kendime yeni esin kaynakları buldum. Bir sahne performansında ilk defa saçımda jöle kullanarak bütün saçlarımı geriye doğru yatırdığım farklı bir imaj yarattım çünkü normalde dans ederken saçlarımı doğal hali ile kullanırdım ve savrulurdu, hareket kalitelerimi daha önce çok yakınından geçmediğim yönde oluşturdum, sözgelimi; koreografide durağan anlara daha çok yer vererek zamanda asılı kalmayı deneyimledim, diğer solo koreografilerime oranla daha çok bedensel jest ürettim, sahne üzerinde seyirciyle yakın mesafeden temas kurmayı seçtim, koreografilerimde genelde iki ayağımın üzerinde harekete başlamayı seçmek yerine bu sefer, yerde düz bir şekilde konumlanarak ve uzun bir süre harekete geçmeden sürece başlamayı tercih ettim. Koreografinin başında en sade, en belirsiz olma halini çıkış noktası olarak seçtim. Tüm bu seçtiğim farklı yöndeki oluşumlar bir önceki solomdan dolayı eleştirildiğim durumlardı. Ben de bu aldığım eleştirileri, yeni solo dans üretimim sırasında gidilecek yeni yollar olarak algılamayı seçip kendime yaratımda farklı bir yöntem belirlemiş oldum. Kierkegaard'ın dediği gibi; içte özgürleşebilmek için kişinin kendisini seçmesi gerekir. Ben de farkında olmadan öyle yaptım aslında. İçte özgürleşerek ve yapılan eleştirileri duyarak bunun yanısıra kaygılarından vazgeçerek. Bu şekilde yeni bir yolculuk başlamış oldu.

7.2 Benlik Algısı ve Bireysel Yaklaşımlar İle Koreografimi Yeniden Araştırma ve Deneyimleme Dönemi

Bir önceki bölümde değindiğim gibi kara kaplı defterlerime yazma sürecimle beraber yeni bir araştırma-geliştirme süreci başlamış oldu. Otobiyografik olarak yazıp tüm mahremiyetimi kimse bilmeksizin paylaştığım kara kaplı defterlerde farklı bir 'ben' algısı oluşturmaya başladı. Kara kaplı defter benim iletişim biçimim oldu ve pandemi döneminde varoluşçulukla ilgilenmeye başladım. Defterime her yeni yazı

yazdığım, William James'in bahsettiği Bilen ve Bilinen Benlik algılarının tam ortasında olduğumu hissettim. Bu noktada ilk sunumunu 2018 yılında Prag'ta The New Uluslararası Çağdaş Dans Festivali'nin gala akşamında gerçekleştirdiğim Glimpse solomu yeniden tez eserim olarak çalışmak istedim. Kara kaplı defterime yazdığım yazılarımı hareketli ifadelerle araştırdım. Bu araştırma beni, daha önceden ürettiğim hareket materyallerini derinden anlamama sebep olurken hareketlerimde bazı nüans farkları yaratmamı da sağladı; hareketlerimin oluşma süresi uzarken, bazı hareket materyallerimi koreografiden çıkartarak soloyu biraz daha yalınlaştırdım.

Glimpse solomu yeniden üretirken, özduyum kavramı üzerinden hareket araştırması yaparak yeni solom için bir laboratuvar ortamı oluşturdum. Çünkü bu bir solo koreografisi idi ve somatik yönlü hareket araştırmalarını içerecekti. Kendimi anlayabilmem, duyabilmem için en doğru yol bu şekilde idi. Bedenimin hem içsel hem mekân ile ilişkisinde konumlanışı, her solomda olduğu gibi burada da oldukça önem verdiğim ve farklı bir mekânsal bakış açısı oluşturmayı hedeflediğim bir konu oldu. Bu sebeple solo üretimimde, iki ayağımın üzerinde sağlam durarak başlamak yerine sahnenin gerisinde yatay bir şekilde zeminle aynı paralellikte sırt üstü uzanır şekilde konumlanarak başladım. Yatayda konumlanmam ile yeri bedenimle dinleyebiliyordum, ilk baştan itibaren içinde bulunduğum alana dair algım zeminden başlıyordu. Ben de zeminde var olmayı onu dinlemeyi ve zeminin bana hissettirdiklerini takip etmeyi seçtim. Bu şekilde yeni bir oyun alanı dolayısıyla alanda ve zamanda boşluk oluşturmuş oldum. Çünkü bakış açımı değiştirmem, koreografi içerisindeki ben, kendisini dışarıdan izleyen ben ve koreografıyı oluşturan ben arasındaki bağlantılarla herşeye başka bir perspektiften bakmaya başlamış oldum. Üretim sürecinin başlarında hemen hemen her gün ve sonrasında periyodik aralıklarla stüdyoda araştırma çalışmaları yaparak hem hareketlerimin hem de zamansallığın kendi hacimlerinde var olabilmeleri için deneme/yanılma yolu ile ortaya yeniden birşeylerin çıkmasına ve şekillenmeye başlama-sına süre tanıdım.

Glimpse solomda mekan-ışık ilişkisinde bedenın sessizliği, suskunluğu ve bilinmezliği-nden ilhamla zıtlıklar üzerine çalışmaya devam ettim. Soloda, hareket araştırmalarına geri döndüm. Hareket-durağanlık, ses-sessizlik, yatay-dikey düzlemde hareket, soyut-somut, sonlu-sonsuz, beden-tin-varlık gibi iselleştirdiğim kavramlar yoluyla koreografik hareket materyallerimin ayrıca özduyum yolu ile pekişmesini sağlayarak üretim süreci içerisindeki dramaturjik elementler ile kompozisyonu tamamladım.

Kierkegaard'ın benlik analizlerinde bahsettiği gibi benliği oluşturan öğelerin sentezlerinden kendi ben'imizi oluşturur gibi ben de solonun ilk halinde kullandığım hareketler ve içsel farkındalık yaşadıktan sonra soloya geri döndüğümde ortaya çıkan hareketlerin sentezi ile koreografide yeni bir ben oluşturdum.

Kierkegaard'ın suskunluk için 'iebakişın, i dünyanın özüdür' ve bu ifade ile bağlantı kurabildiğim diğer '*inanç bir giz öğesi içeri ve bu giz korunmalıdır*' sözü mekanda perspektifimi değiştirerek oluşturduğum yeni alan, yeni bakma biçimi ve yeni zamanda içimdeki giz öğesini aramam için yeterli bir teşvikti, çünkü içimdeki giz öğesi olan gizli ben'e ulaşmalıydım ve bu da ancak ie bakıp suskun kalarak elde edebileceğim birşeydi. 2018 'de soloyu ürettiğim zamandan beri hem gerçek hem de ütöpik bir atmosfer yaratmak nasıl olurdu diye merakla her defasında denedim. Bu yaratığım ortamda, hem kendi içimdeki hem de dış alanımdaki bilinmezliği somuta çevirerek görünür kılma yolunda koreografim evrildi. Uzak ve bilinmezlik içerisinden daha yakın (aynı zamanda mekandaki her türlü patika ve seyirci ile uzaklık-yakınlık ilişkisi üzerinden) ve fiziksel varlığın daha görünür olduğu bir yol karşıma ıkımış oldu ve yolumu mistik ve masalsı hissettiğim bir şekilde yürümeye başladım.

7.3 Hareket Araştırması ve Süreci

Koreografimi oluşturmamda, yapmış olduğum hareket-mekan birlikteğindeki araştırmalar ve beden farkındalığı ilişkisi üzerinden üretim alanında var olma, ses-ses-

sizlik, beden tepkileri (bunlar genelde kara kaplı defterimde yer verdiğim duygularımın karşılığı olarak bedenimden dansa aktardığım hareketlerdi), bedendeki hareket kalitelerinin zıt yönleri, boyut-zaman ilişkisi, omurgamdan çıkan hareket farkındalığı yönündeki araştırmalarım ve koreografik düzende hareket örgüsünü oluştururken bulduğum müzik eserlerinin de etkisi ile soloda pek çok farklı perspektifin ortaya çıktı. Hareket araştırmalarım kimi zaman doğaçlama kimi zaman ise koreografik hareket materyalini oluşturmaya yönelik ödevleri (Bu ödevler genelde hareketin zıt yönünü aramak üzerineydi, doğaçlama yolu ile bulduğum hareket kalitelerinin aynı zamanda zıt yönlerini de araştırmak gibi. Koreografinin ilk başlarında ağır bir zamanlamada hareket ederken daha ileri bölümlerde çok hızlanarak hız farkı yaratmak, mekanda sabit bir noktada hareket-anlam birlikteliğinin keşfini bulduğum zaman, bu keşfin tam tersi yönü olarak bütün alanı kullanmayı denemek, dizlerim bükülü ve minimal olarak adımladığım yolumun sonrasında vücudumun dikey konumda uzayarak büyümesini araştırmak) yerine getirerek dans yaratımımı inşaa ettim. Üretim süreci boyunca hareket doğaçlamalarımı günbegün sürdürdüm. Kara kaplı deftere geri döndüm, okudum. Oradan bazı ifadeleri alarak yeniden stüdyoda doğaçlama yaptım. Bu süreç içerisinde elde ettiğim hareket materyallerimin hız dinamiklerini araştırdım. Her bir hareketimin kendine özgü dinamiği ve enerjisi ile bütünsel açıdan oluşturduğum kompozisyonda bu dinamiklerin an'dan an'a bağlantılarını, geçişlerini uygularken aynı zamanda kendimi inceledim. Yarattığım hareketlerin, boşluktaki izleri ve geometrik açıdan oluşturdukları şekiller ile içlerinde barındırdıkları anlamları detaylı ve yoğun olarak; düşünsel ve duygusal açıyla hem içeriden hem de dışarıdan bakmaya gayret ederek analiz ettim. Bahsettiğim bu değişimleri örneklendirmek istiyorum.

20 Mart 2020'de yazdığım yazımdaki *''sessizlik, kimsesizlik, aidiyetsizlik. Çok durağan. Oldukça bilinmez. Duygusu boşlukta asılı''* ifadelerim tam da solonun en başındaki halimi tasvir ediyordu. Sessizlik, kimsesizlik içerisinde ve oldukça bilinmez bir halde yatay olarak yerdeydim. Tam bu noktada bu ifadeleri yeniden düşündüm. Burada boşlukta asılı kalan duyguyu araştırdım kendimde ve araştırmanın sonuncunda ilk başlangıç pozumdaki sessizliğimin yaklaşık iki katı kadar süresi uzadı...

Genel anlamda doğaçlama yaparak elde ettiğim hareket materyallerinin keşfi sistematik ve beni ileriye taşıyan bir yol olarak önüme çıktı. Bu yolu yaşadıkça, deneyimledikçe her provada, ortaya çıkanlar benim için giderek daha net ve açık olmaya başladı. Aslında ben kendime daha açık ve daha net olmaya başladım ve bu da bütün kompozisyona yansdı. Tabii ki 2018’de ürettiğim soloya yeniden bakarak yeni bir süreç inşaa etmek kolay olmadı. Çünkü sadece hareketlerimin boşlukta yarattıkları izler, şekiller ortaya çıkmakla kalmıyor, benlik algıları üzerine olan tüm okumalarımın ardından psikolojik ve duygusal yöndeki derin etki ve izleri de kendimde biriktiriyordum. Ayrıca içinde bulunduğum ve daha sonrasında sade bir düzen yarattığım mekanı deneyimledikçe kendi bedenimin ve hareketlerimin izlerinin daha da farkında oldum. Diğer bir deyişle kendi bedenimin farkında olduğum için, içinde bulunduğum mekanı daha farklı algıladım her defasında, bu da, hareketleri üretme ve deneyimleme yolunda sadece hareket araştırmalarımın bedenle sınırlı kalmamasını, mekan ve zamansal algı ilişkisi / ilişkileri sayesinde derinleşmesini ve farklı sonuçlar elde etmemi sağlamış oldu. Kendi bedenimi, kendi hareketlerim sayesinde ifade edebildiğim bir kompozisyon oluşturmaya gayret ettim. Hareketlerimi üretirken, propriyoseptif duyumun daha da geliştiğine inanıyorum, bu sayede hızlı, ani değişim gerektiren her hareketi rahatlıkla uygulayabildim. Bedenimi hissettikçe kendimi dansın içine daha rahat bırakabiliyor ve bütünlük sağlayabiliyordum.

Solonun ikinci bölümünde önce sakın başlayan sonrasında çok hızlanan el jestlerimle oluşturduğum motifimin kara kaplı defterimdeki karşılığı 28 mart cumartesi günü yazdığım yazıda bulunmaktadır, pişmanlığa yakın bir noktayı ifade eden ellerimi birbirini içine vurarak ve giderek hızlanan ve kuvvetlenen bu el jesti: ‘ *Bilinmezliğin dalgalı hareketi. Bilinmezliğin döngüsü. Döngü içinde döngü. Senin içinde yine sen. Başka sen. Başka senin içinde başka başka senler. Dönüşümleri dönüştürmeye yarayan sen’in parçaları. Bütün o ah’ları sağlayanlar ...* ’ anlamında kendini bulmaktadır.

7.4 Koreografinin Sahnelenme Sürecinde Seyirci-Mekan İlişkisi

Mekan ve beden arasında doğrudan bir ilişki kurabilmek amacıyla oluşturmak istediğim ortam ancak hayalgücü ile birleştirtince mekanı farklı algılamak ve bu algıda olup görünmeyeni somut kılma gayreti ile ancak gerçekleşebilirdi. Hayalgücüm bedenimde ve dolayısıyla mekanda başka hisler ve gerçeklikler yaratmalıydı. Bunu da en sade oturma ve izleme düzeni ile olabileceğini düşündüm. Eskiden bugüne, hem İzmir hem de yurtdışında yaptığım performanslarda deneyimleyip oluşturduğum farklı sahneleme biçimleri birbirinden oldukça ayrı özelliklere sahipti, mekanı farklı şekillerde kullanarak dans etmek, en büyük alanlardan en dar ve neredeyse dans etmesi imkasız mekanlara kadar pek çok alanda (tiyatro sahnesi, sokak, sanat galerisi, stüdyo, cafe, caz bar vb) dans etmeyi deneyimledim. Fakat bu solomu, sahnelendiği mekânlarda herhangi bir fiziksel değişikliğe uğratmadan yaklaşık olarak sadece 5 led ışık ve bu ışıklardan süzülerek ortaya çıkan silüetimin varlığı ile başlayıp koreografinin sonuna kadar çoğunlukla frontal olarak izlenecek şekilde oluşturdum. Dolayısıyla seyircinin oturma düzeni de koreografiyi karşıdan izleyecek açıda oluştu. Burada benim için farklı olan sadece fiziki olmasa da hayali mekan algım sayesinde alanı normal bir tiyatro sahnesi yerine kendimi yeni bir alanda hayal ederek var olmaktı. Bir nevi kendime sanal bir gerçekliğe sahip yeni bir alan oluşturdum. Kimsenin görmediği, sadece benim gördüğüm ve içinde hareket ettiğim hayali dünyanın var olduğu kişisel bir gerçeklik.

8. KOREOGRAFİNİN YAPISAL ANALİZİ

Koreografim giriş sahnesi dışında 5 bölümden oluşmaktadır ve 5 bölüm yaklaşık 24 dakika sürmektedir.

Giriş Sahnesi, seyircinin salona girdiğinde sahnenin gerisinde beni yerde boyumdan biraz uzun led ışık kaynağının önünde paralel bir şekilde sırtüstü uzanmış ve hareketsiz halde, seyirci koltuklarının tam karşısında gördüğü ve yerine yerleştiği bölümdür.

İlk bölüm, seyircinin *yerleşmesi ve kapıların kapanması ile birlikte, ağırlıklı olarak sessizliğin hâkim olduğu, adım adım* çeşitli hareket örgüleri ile iki ayağımın üzerine doğrulduğum ve Alper Maral'ın bestelediği Sho eserinin başlamasına kadarki yaklaşık 13 dakikalık bölümdür.

İkinci bölüm, Sho eseriyle başlamış olan ve giderek artan hareket dinamiği ile fiziksel boyutun mekan içerisinde konumu sürekli değişerek yeni anlam ve hareketlerin geliştiği yaklaşık 2 dakikalık bölümdür.

Üçüncü bölüm, Mehmet Can Özer'in Siyah Kalem müzik albümündeki 22 adlı eserinin başlaması ile birlikte yeniden durgun bir zamana ve dinginliğe kavuştuğum yaklaşık 6 dakikalık bölümdür.

Dördüncü bölüm ise, 22 adlı eserin bitiminden, bir sonraki bölümün geçiş müziği olan River Waltz film müziğinin başladığı ana kadarki sessizlik içerisinde olan, buna karşılık hareket dinamiği yüksek olan ki yaklaşık 30 saniyelik bölümdür.

Beşinci bölüm, River Waltz müziği ile başlayan ve her şeyin çözüme ulaştığı yaklaşık 2 dakikalık son bölümdür.

Solo eserim, ilk olarak Prag'ta 2018 yılının Mayıs ayında 'The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali Gala Gecesi'nde prömiyer yaptı⁵⁸ ve bugüne kadar dört kez sahnelendi.

Glimpse (TR)

İlk bakacağınız şey, boş değil.

Bir beden silüeti, gerçek ve gerçek olmayan arasındaki gelecekteki boşluğu doldurur.

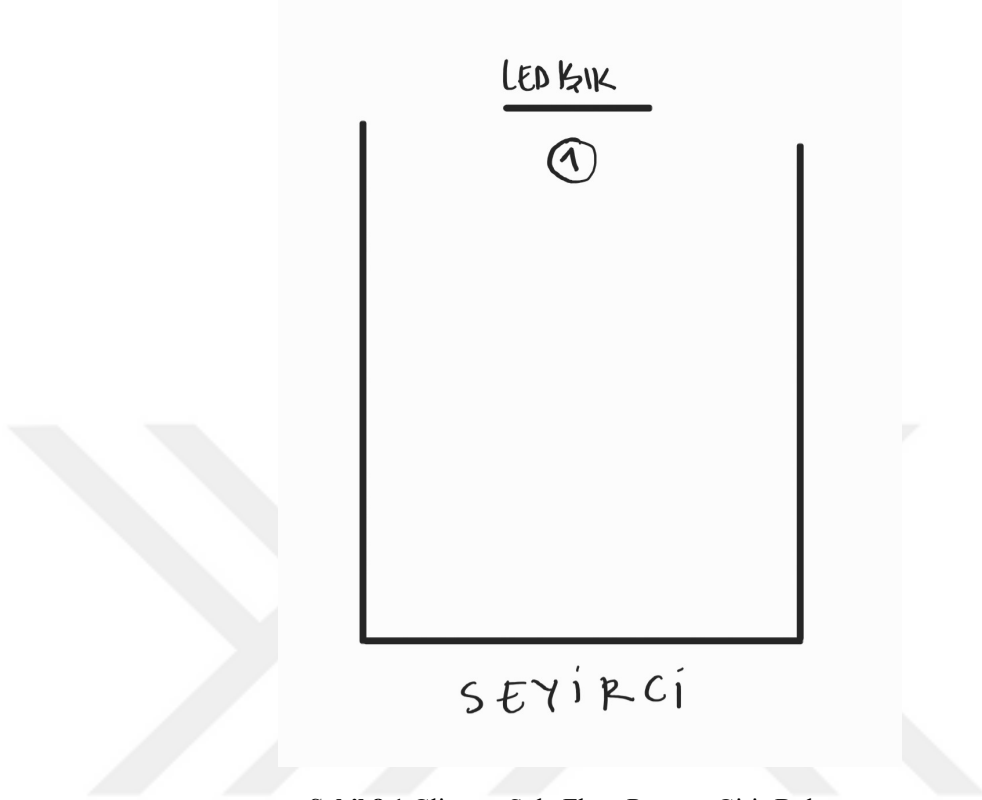
Bir bakış, atmosferi uyandırır ve hava hareket etmeye başlar ve yoğunlaşır. Sizi maddi dünyadan cennet ve cehennem arasındaki bir yere götüren beş bölümden oluşan bir dans parçası. Zaman ve mekanın farklı bir yoğunluğa, farklı bir zevke ve farklı bir hıza sahip olduğu bir hayal ve illüzyon yeri.

Yorgunluğun ardından gelen bir bakış, bir son olduğunu düşündükten sonra daha da ileri gitmesi gereken an, dayanıklılık ve dayanıklılık geliştirme zamanıdır. Bir zamanlar hiç yaşanmamış bir yoldan geçerek, hiçbir yerden kesin bir yere yolculuk.

8.1 Koreografi Giriş Sahnesi

Giriş sahnesi, seyircinin salona girdiğinde sahnenin gerisinde beni yerde boyumdan biraz uzun o anda sahnede aktif olan tek ışık kaynağının önünde paralel bir şekilde sırtüstü uzanmış ve hareketsiz halde, seyirci koltuklarının tam karşısında ışık kaynağının arkamda ve sahne önünün karanlık olması nedeniyle sadece silüetimi gördüğü ve yerine yerleşip kapıların kapanıncaya kadar geçen karşılama bölümüdür.

⁵⁸ Glimpse Prömiyer, <https://www.youtube.com/watch?v=F1PwUayBYI4&t=3s>.

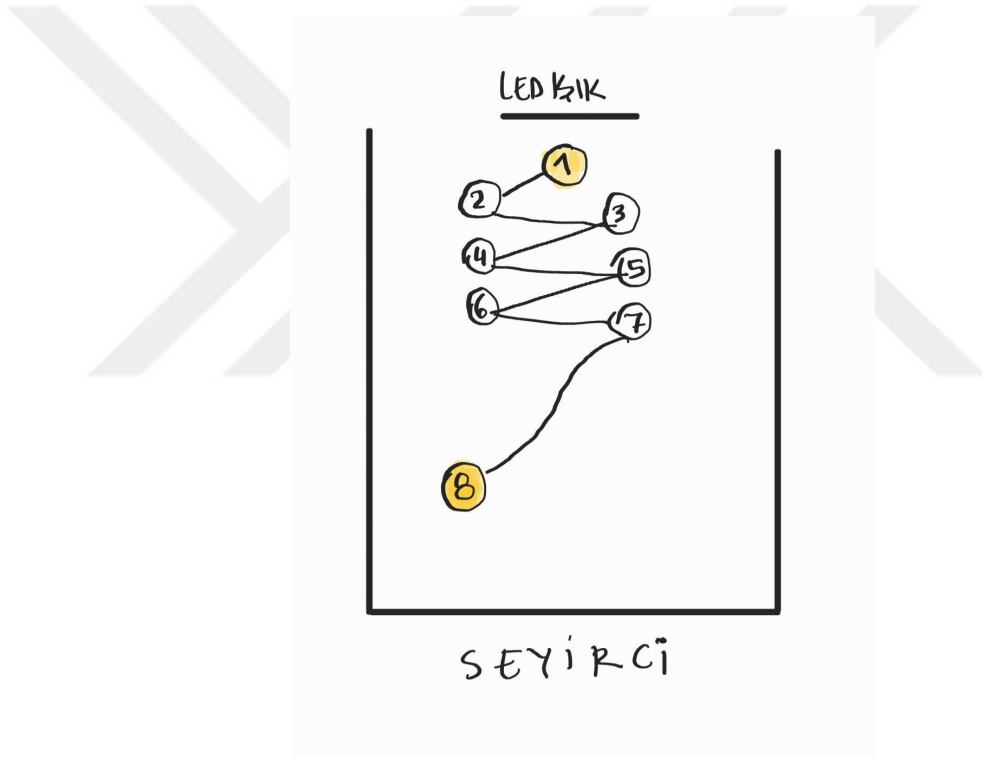
Şekil 8.1 Glimpse Solo Floor Pattern, Giriş Bölümü

Resim 8.1 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

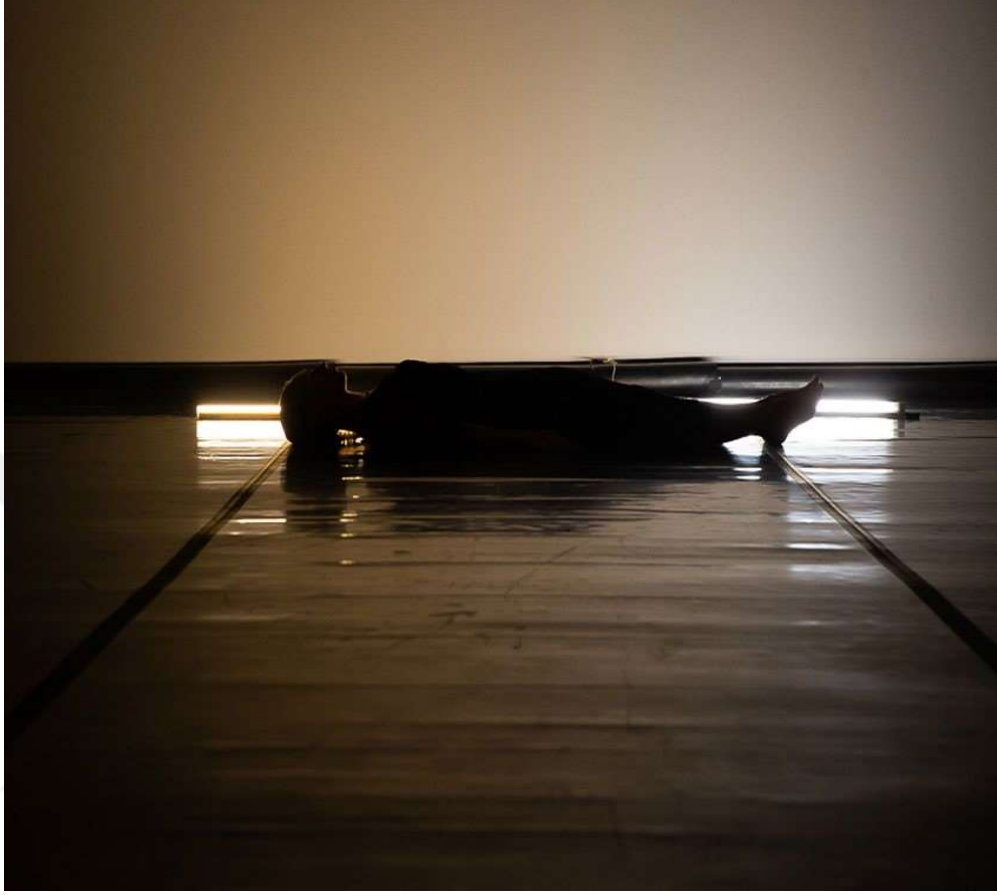
8.2 Bölüm 1: Anlık Bakış ve Farkındalık

İlk bölümün, yaklaşık olarak ilk 10 dakikası müziksiz ve sessizlikte devam etmektedir. Bu müziksiz anların ilk bölümünde, sahnenin gerisinde, boyumu biraz aşan hemen solumdaki yerde uzun beyaz led bir ışık kaynağı önünde seyirciye paralel olarak tamamen hareketsiz ve sessiz bir şekilde sırtüstü yatma pozisyonumu sürdürmekteyim. Seyirci derin sessizliğin bu anlarında, ışığın arkadan yansıması nedeniyle hareketsiz sülietimi görebilmektedir.

Şekil 8.2 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 1:Anlık Bakış ve Farkındalık

Henüz hiçbirşeyin yaşanmadığı bu sessiz anda, ışıkların bedenimin boşluklarından geçerek seyirciye kısıtlı miktarda ulaştığı, zamanda ve mekânda asılı kalan bir yer algısı oluşturmaya çalıştım.

Resim 8.2 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Yaklaşık 3 dk devam eden bu hareketsizliğin ardından seyirciye başımı çevirerek ‘anlık bakış’ attığım ve sağ kolumu yerle bağlantısını kaybetmeden seyirciye uzattığım ilk hareketimi gerçekleştiriyorum. Bu uzun bekleyiş aslında ‘anlık bakış’ın kuvvetli hissedilmesi için ihtiyaç duyduğum boşluğu doldurması kadar kara kaplı defterimde bahsettiğim pandemi dönemindeki uzun ve belirsiz süreci de tasvir ediyor. Bu nedenle ilk solo koreografimdeki tasarladığım süreyi yaklaşık iki kat uzattım.

Böylelikle bir uyanışı tasvir etmeye çalıştığım hareket örüntüsüne geçişin ilk adımını atıyorum. Bu andan itibaren her yeni hareketimde yeni bir uyanışı imgeleyen ve giderek dinamiği artan hareket örüntülerini tekrarlıyorum. Bu hareket örüntüsü bulunduğum yerdeki konumumu değiştirmeden, sırt üstü uzandığım, oturma kemiklerim

üzerinde bedenimi toparladığım ya da arayış içerisinde bir engel varmışçasına kalkmaya ya da uyanmaya çabaladığım, ani ve bütün bir şekilde yere düştüğüm ve yerde sakinleşerek sırt üstü uzandığım benzer hareket örüntüleri şeklinde devam etmektedir.

Resim 8.3 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Resim 8.4 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha

Resim 8.5 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha

Resim 8.6 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha

Solomonun yaklaşık 9.dakikasına kadar süren bu çaba, yine oturur halde seyirciye doğru, sağa ve sola diyagonal bir hareket yoluyla bedenimle ileriye doğru hamle yaparak bulunduğum yerden uzaklaşmaya başladığım birbirini tekrar eden bir hareket örüntüsü içerisinde devam ediyor.

Resim 8.7 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Bu uzaklaşma bir noktada durarak, el ve ayaklarımla zemini hissettiğim ve ayağa kalkma yolunda güvenli bir şekilde emeklemeye başladığım bir sürece evriliyor.

Resim 8.8 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Ayağa kalkma çabasını içeren bu süreç ileriye doğru diyogonal doğrultuda evrimsel hareketi andıran adımları atarken iki ayağımın üstüne yavaş yavaş doğrulduğum bir noktada sonlanıyor.

Resim 8.9 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Ayağa kalktığım nokta, seyirci ile ilk defa bu denli yakınlaştığım ve sessizliği bozduğum an'a karşılık geliyor.

Resim 8.10 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Zira doğrulmamı zorlayan tüm bilinmezliği yere eğilerek tutmaya çalıştığım, ellerimi birbirine çarparak zorluklar ile yüzleştığım ve bu durumdan kurtulmak istencesine yere savurduğum birbirini tekrarlayan hareket örüntüsü içine giriyorum.

Resim 8.11 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Resim 8.12 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Alípio Padilha

Bu örüntü içerisinde hareketlerim giderek hızlanmaya başlıyor, ellerimi birbiri içine vurarak önce aceleci bir tavırla hareketi ulaşacağı son noktasına taşıyıp devamında ise vuruşlarımda daha kuvvetli bir vurgu yaparak motif oluştuyorum.

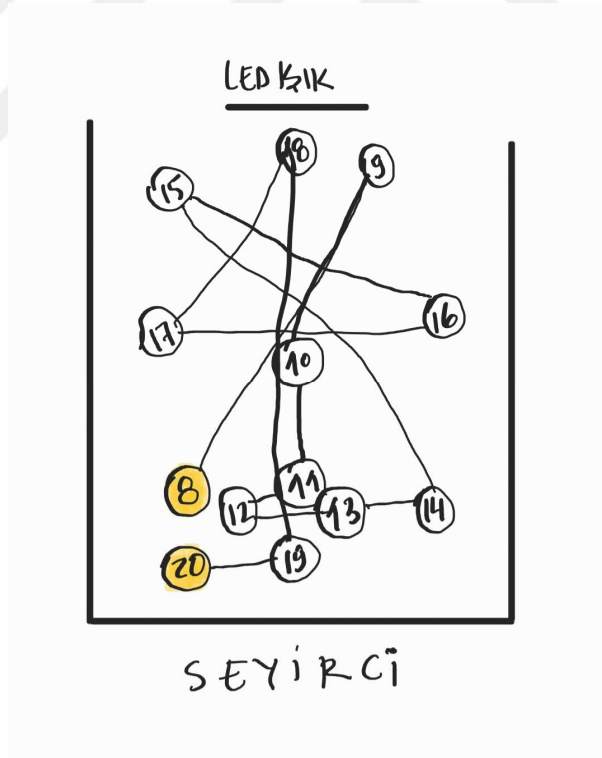
Resim 8.13 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 1, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Ellerimi birbirine vurarak oluşturduğum bu motif, aslında gündelik hayatta ‘ah’ derken kullandığımız bir jest. Bu jesti hareketsel motif olarak dansa dönüştürüyorum. ‘Kara Kaplı Defteri’nde bu ah anlarından oldukça var, özellikle kendimi tek kelime olarak ‘ sıkıldım’ diye ifade ettiğim bu anların, her yeni uyanışında artarak çoğalan gerçekliklerimin hareketteki dönüşümlerinin olduklarını söyleyebilirim. Tıpkı bir konuyu tartışır gibi, üstüne yeni bilgiler ekleyerek ilerliyor, alan ve zamanda boyut değiştirmeye başlıyorum. Hareketlerimde netlik, keskinlik ve anlık bakışlar var. Hareketlerimi nereye taşıdığımı görüyor ve tekrarlar (bu tekrarların hepsi kendi içerisinde belirgin) biriktiriyorum ve bu birikimler beni sahnenin içerisinde oluşturduğum yeni bir patikaya ulaştırıyor, bu patika hareket hızımın en hızlandığı noktada seyirciye doğru düz bir çizgide ilerlediğim yolun sonunda doruk noktasında hareketimi dönüştürerek yeni hareket biçimi olan sakın bir yolu ilerlemeye bırakıyorum. İşte bu ikinci bölüme geçerken, en başta hiçbirşeyin olmadığı puslu auradan öteye doğru boyutun

değiştiği, zamanın hızlandığı, yapılacak olan eylemin vurgulandığı ve bütün mekâna yayılan yeni bir enerji başlıyor.

8.3 Bölüm 2: Dinamik Değişim ve Keşif

İkinci bölüm, varlığımı kendi çıkardığım sesle duyurduğum hareket örüntüsü bir noktada Alper Maral'ın bestesini yaptığı müzik ile bütünleşerek başlıyor. Artık solomun yaklaşık 9.uncu dakikası içerisinde Alper Maral'ın SHO bestesi ile yerden sessiz biçimde taşıdığım tüm bilinmezliğim burada yeni bir imge ile buluşarak müzikle birlikte ayrı bir dinamik yapı kazanıyor. Bu bölümde Sho eseri ile başlayıp süren dansım ve hareketlerimde, önceki bölümde taşıdığım keskinlik biraz daha kendini spiral hareketlere ve dönüşlerden dolayı hıza bırakıyor.

Şekil 8.3 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 2:Dinamik Değişim ve Keşif

Resim 8.14 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Resim 8.15 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Resim 8.16 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

İlk bölümde yeniden her seferinde başlayan yerdeki uyanış ve itkilerim, burada artık elde ettiğim bilgilerin beni savurması ile biranda farklı noktalara (mekan içerisinde) taşıyor. Sanki kendi kendimi ele geçiriyorum ve kontrol, bir benden başka bir bene geçiyor ve yeni kararlar alıyorum yol alabilmek için. Bu kararlar tamamen bana ait. Kierkegaard'ın bahsettiği gibi aslında biraz, iradesi olmayan kişi kendi benliğini oluşturamaz. İrademe sahip çıkıyorum. Kolumla uzanıp elimle hızlıca çekme hareketi yaparak mekanda yayılıyorum. Bu jest tam olarak her noktada kendimi başka bir yöne çekerek yön bulmaya çalıştığımı ifade ediyor.

Resim 8.17 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 2, Enstantene 2, Foto: Alípio Padilha

Yeni sürecimde, her yönü ve yolu deniyorum. Beni benden alan kontrolüm, bedenimi ele geçirmiş gibi farklı noktalara bırakıyor. İstedğim ve istemediğim şeylerin biraradalığını kendimde yaşıyorum. Aldığım kararlar ve sonuçları gibi. Mehmet Can Özer'in bestesinde kullandığım el-kol jestlerim, istememek ve bazen istemsizce uygulamak, kurtulmaya çalışmak gibi kişisel çelişkilerin ifadesini taşıyan jestler. Corona sürecindeki tüm belirsizlikler burada ortaya çıkıyor, belki bunlar gerilerde hatta diplerde kalmış duygular ya / ya da istekler günyüzüne çıkıyor.

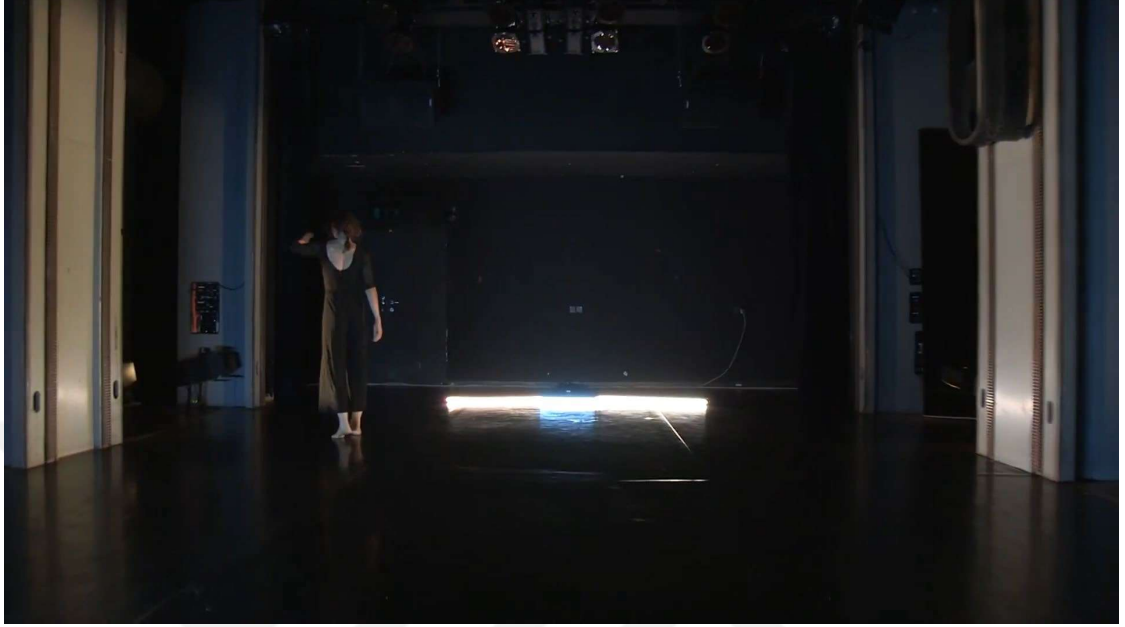
Esprinin altından akan sular.
Değişimler. Dönüşümler (idealde).
Bekleniler. Beklenen de beklenenin
daha iyi olurlar...
Zamanla salınmalar.
Öngörülenmeler. Öngörüler.
Önder görülmek isteniler. Herşey.
Oooooouf. Çok seyle.

Resim 8.18 Kara Kaplı Defter Örnek Sayfa 8'den Alıntı

Resim 8.19 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Devamında sıkışmışlığın verdiği enerji ve dinamikle savrularak farklı yerlere gidiyorum, yeni yollar ararken kendime bir zemin deseni (floor pattern) oluşturun. Kimi zaman kendimi teslim ediyorum, kimi zaman kontrolü yine yakalamaya çalışırken gitgide kuvvetlenen bir hız ve enerjinin içinde kendimi buluyorum.

Resim 8.20 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 2, Foto: Performans Videosu Ekran Kopyası

Ve yolun sonunda ulaştığım en yüksek enerji ile birlikte bambaşka bir gerçekliğin ortaya çıktığı bir bölüm daha başlıyor benim için; ağır bir tempoda yürüyerek yola ulaşmak.

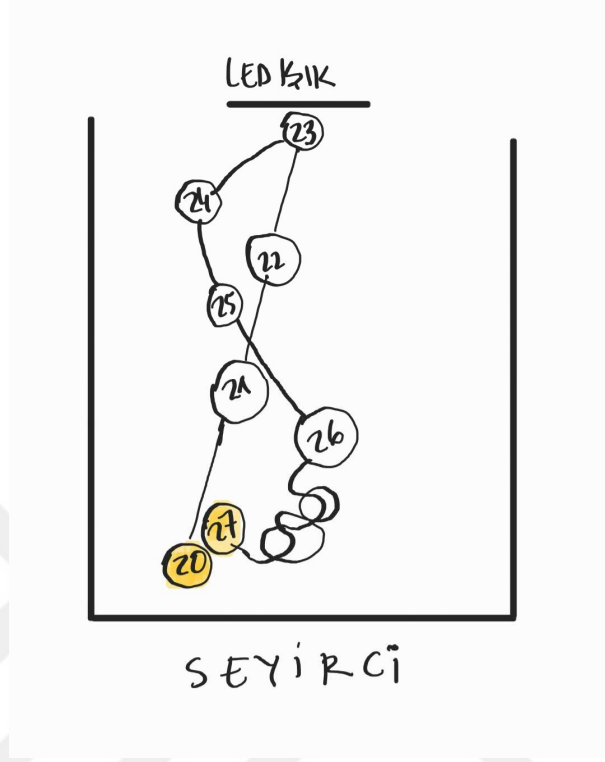
8.4 Bölüm 3: Çelişkilerin Kompozisyonu

Resim 8.21 Lizbon Reunion Performans Bienali, Bölüm 3, Foto: Alípio Padilha

Koreografinin bu 3.cü bölümünde sanki fırtına öncesi sessizlik gibi giderek artan adımlarım uzun bir yolunu inşasını yapılandırmaktadır. Bu bölümde Mehmet Can Özer'in 22 isimli bestesi ile oluşan atmosferde fantastik bir görüş oluşmaya başlıyor. Hayalini kurduğum, içine düştüğüm ve yolunu yürüdüğüm ve sonunun nereye ulaşacağını bilmeden sadece devam ettiğim uzunca bir yolu gidiyorum. Bu yol, koreografinin önceki bölümlerinden farklı olarak, oldukça sabit ve tek yönü olan bir patika. Mehmet Can Özer'in bestesinin etkisiyle de farklı bir zamanlama ile hareket ediyorum. Hareketlerim oldukça sakin, belki biraz tedirgin ve gizli bir gerçeği kendimde taşıyor gibi. Tam olarak da hissettiğim duygular bu kısımda; kendimde sakladığım gizemi en hassas şekilde taşımaya çalışmak. Bu gizemi sanki sırtımda taşıyor gibi ağır bir tempoda ilerliyorum. Dizlerim bükülü kalçamı vücudumun altın alarak yürüdüğüm düz yolda ara ara omurgamdan yukarıya doğru omurlarımı teker teker inşaa ederek doğruluyorum. Sol elim başımın arkasında sağ elim karnımdan dışarıya doğru dirsek açımın aynı

kaldığı açılma hareketi ile merkezimden dışarıya doğru esniyor, bu esneme sonrasında yeniden kapanıp dizlerim bükülü vücut merkezimi toplayarak yolumu ilerletiyorum. Bu şekilde seyirciden uzaklaşarak sahnenin gerisine uzanan yolu sonuna kadar adımlıyorum. Bu yolun sonunda biraz daha hızlanarak, baştaki anlık bakışımı seyirciye yönlendiriyorum, sanki orada olduklarından emin olmak için. Yolun en sonunda, gizemli halimi merkezimden dışarıya açıyorum. Burada ışıkların yansıması ile ayakta bacaklarımın sabit ve yerden aldığı güçle kollarım ve başım ile hareket ediyorum. Enerjimle savrulup yeniden topluyorum. Bu hareketlerim yerde duran led ışıklarının tam önünde olduğu için sahnenin duvarına yansıyan gölgemde pek çok izleyiciden gelen yorum gibi bir ağaç imgesi oluşuyor. Sanki bütün bir yol boyunca hassas bir şekilde taşıdığım gizemim bütün kontrolü ele geçiriyor ve alanın içine nüfuz ederek yayılıyor. Enerjim, hız ve titreşim gittikçe en yüksek frekansa ulaştığı anda bu sefer kontrolü yeniden devralmaya ve yönlendirmeye başlıyorum. Alt bedenimden güç alarak kollarımı kendimden dışa savurduğum ve merkezimden dışa gönderdiğim hızlı kol hareket kombinasyonları oluşuyor. Burada bedensel enerjim oldukça yükseliyor. Kollarımın paralel ve birbirinden uzak ve seri hareketleri ile neredeyse uçarcasına bir hareket devinimine ulaşıyorum. Hareketlerin en hızlı noktasından sonra hareketlerimin müzikle eşleştiği bir anda bu sefer sabit bulunduğum noktadan yarım daire çizerek seyirciye doğru yaklaşmaya başlıyorum. Bu yaklaşma kollarımla birşeye ulaşırçasına esneme ve uzama hareketleri sayesinde oluyor.

Şekil 8.4 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 3:Çelişkilerin Kompozisyonu

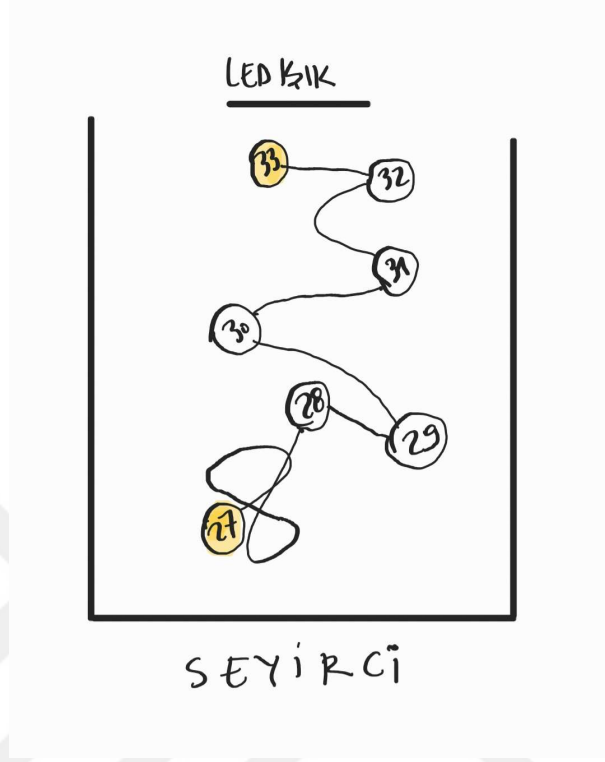

Resim 8.22 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 3, Enstantene 2, Foto: Alípio Padilha

Seyirciye sırtımın dönük ve uzak olduğum noktadan yeniden yaklaştırmaya başlıyorum. Bu sırada müzikte yaşanan yüksek enerji de giderek durulmaya, yavaşlamaya ve dönüşmeye başlıyor. Sanki, ikinci bölümdeki Sho eserinin henüz başlamadan önceki enerjiye dönüşmüş olarak geri dönüyorum.

8.5 Bölüm 4: İtkilerin İzleri ve Zamandaki Boşluk

Bu sefer müzik tamamen bitiyor ve yeniden sessizlik anlarımda bu sefer üzerimde kalan enerjinin beni yönlendirmesi ile gerçek olana geri dönüyorum. Gerçek olarak tanımladığım halime, bilgilerime, varlığıma ve bu varlıkta yaşadığım duygusal hallere tekrardan geliyorum. Burada Sho bestesinin ilk çalmaya başladığı anda kullandığım sağ elimle boynumu kesmeye benzer olan jestime geri dönüyorum. Bu jest ile oynuyor ve bu jestin varyasyonları ile sahnenin gerisine doğru dönüşsel hareketler ile ilerliyorum ve 4'üncü bölüm burada tamamlanıyor.

Şekil 8.5 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 4:İtkilerin İzleri ve Zamandaki Boşluk

8.6 Bölüm 5: Sonlandırma

Resim 8.23 Lizbon Reunion Performans Bienali, Sahne 4, Foto: Alípio Padilha

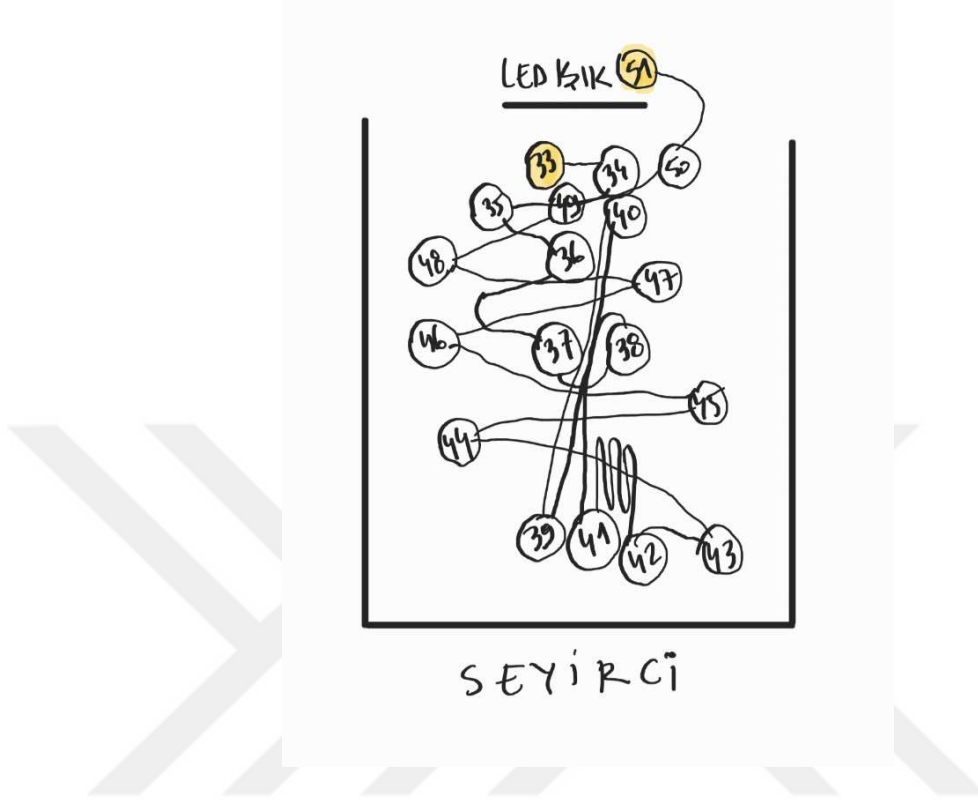
Son bölüm olan 5.ci bölümde bütün herşey çözüme kavuşuyor. Yaşadığım bütün yüksek frekanslı hareketler, çelişkiler, gidip gelmeler, umutlar, dinginlikler bu bölümde sakinleşmeye başlıyor. Bu son bölümde, River Waltz filminin soundtrack'inden bir parça kullanıyorum. Yumuşak bir piyano parçası. Solomdaki duygusal dönüşümüm ile paralel olarak müzikte de bir dönüşüm oluyor. Bu bölüm herşeyin çözümlendiği, teslim olduğum ve kendimle yüzleştığım bölüm. Hislerimi belki de koreografinin en başından sonuna kadar baktığımda en açık ifade ettiğim bölüm burasıdır. Bu kısımda hareketlerim manifesto eder gibi açık bir dille görülüyor. Mehmet Can Özer'in bestesinden sonra zamanda asılı kaldığım ve hemen devamında River Waltz'in film müziği olan piyano parçası sırasında dans ettiğim alanın atmosferi müzik ve özellikle hareketlerimin etkisi ile yumuşamaya başlıyor. Bu yumuşama, seirciye doğru koşmamla beraber sanki ulaşmak istediğim şeye koşar gibi yüksek bir anda başlıyor. Bu anda sürekli elimi seyriciye doğru koşup uzatarak birşeyi almaya çalışır gibi davranıyorum.

Almaya çalışıp alamıyorum. Yeniden deniyorum. Yeniden yeniden ta ki ulaşana kadar. Ve en son elim ve kolumla seyirciye yönelik bu ulaşma anında istediğim şeye gerçekten ulaşıyorum. Ulaştığımda kendimde birşeyler değiştiğini yumuşak el hareketleri ile göstermeye başlıyorum. Avuç içimde hayali bir şekilde yoğurarak kendime aldığım gizli bir gerçek somut hale geliyor yoğurma hareketi ile. Avuç içimde taşıdığım ve oynadığım bu hareketi yumruk şeklinde kalbimin üzerine koyuyorum. Yumruğumla kalbimin üstünden kendime dokunuyorum. Bu jestimi hissederek oldukça kişiselleştiriyorum. Sonrasında bu yumruk ile çenemden, başımın yanından, omzumdan yana kendime büyük yumruklar ile yumuşak ittirişler başlıyor. Bu yeni itirme jestleri beni alana taşıyor. Alanda açılıyor ve geniş alanda dans etmeye başlıyorum yeniden. Yaşadıklarımı kendimde biriktiriyorum ve yeniden led ışıklarımın oluşturduğu sınıra doğru gidiyorum. Bu sefer sınırı geçip ışıklarımın yanında hareketimi sakince sonlandırıyorum ve led ışıklarımın fişini bağlı olduğu prizden çekerek kapatıyorum. Buradaki düşüncem, kendi kararım doğrultusunda aslında kendime yön verdiğimdir. Işıklarımı kendim kapatıyor olmam ile birşeyin bir kararın bir durumun bir gerçeğin ya da fantastik bir hikâyenin sonuna kendim karar veriyor olarak bitirmem. Gerçek ile gerçek olmayanı ayırarak sonlandırıyorum ve koreografi burada bitiyor.

Kara kaplı defterimden 7 Mayıs tarihindeki yazım;

“Sona gidiyorum, sona doğru geliyorum. Sonlanmasını istiyorum. Çok sıkıldım. Yükümlülük ve yüklenenlerden. Nereye ulaşacak bilmediğim bu halden. Hali görmekten bıktım. Bitsin! Burası benim mahremiyetim.”

Fişi prizden çekerim ve tamamen karanlık olur.

Şekil 8.6 Glimpse Solo Floor Pattern, Bölüm 5:Sonlandırma

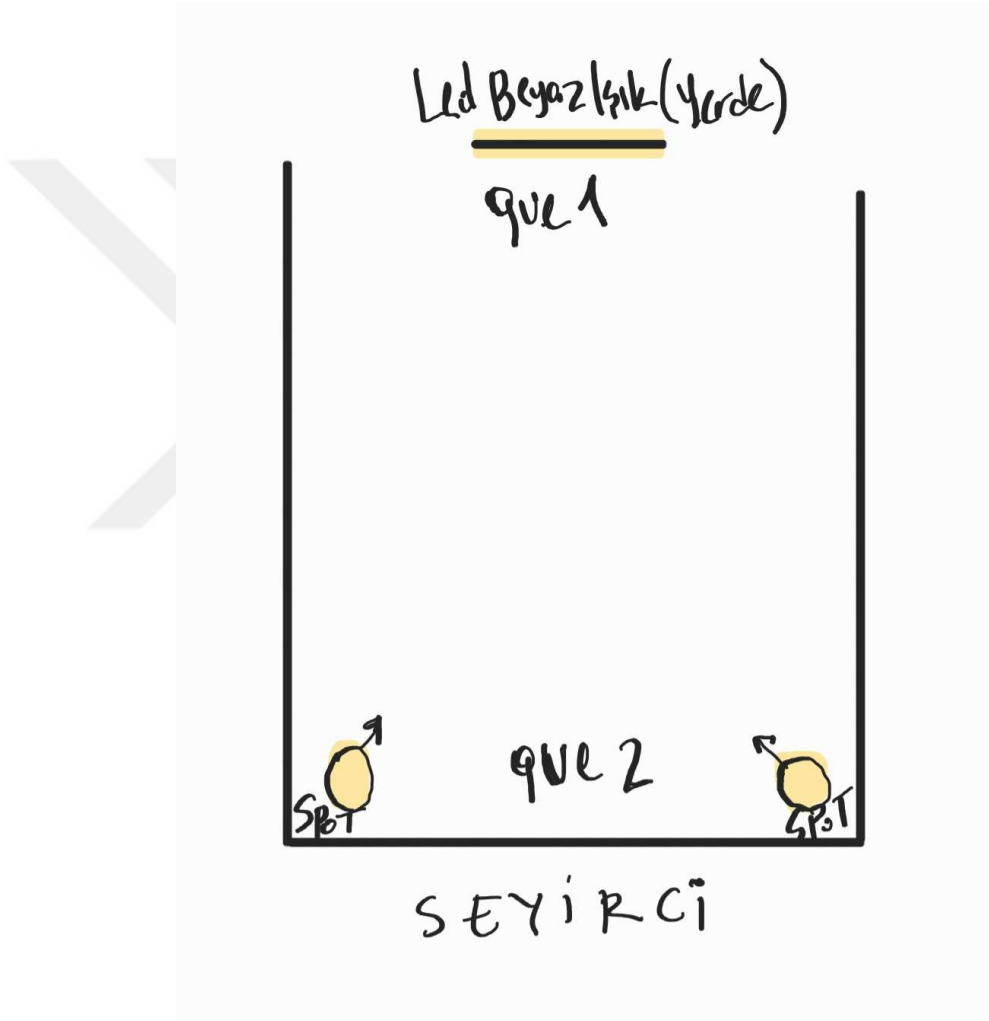
8.7 Ses

Glimpse, zemin üzerinde yatay konumlanarak ve sanki bir uyanışı andıran seyirciye biranda dönüp bakma hareketim ile sessizlikte başlıyor. Bu sessizlik anım, en iyi yoğunlaşabildiğim, kendimi, anı, mekânı, seyircileri içten ve dıştan duyabileceğim en iyi anlardan. Koreografiye sessizlikten ve sakinlikten başlamak bana her zaman güç veriyor. 'Dur, acele etme, hareketlerini sindir, zamanı dinle...vb' ifadeler tam olarak bu sessiz anda kafamın içerisinde geçenler... Daha sonra hareketlerimin daha serileşmeye başladığı noktalarda hareket tekrarları yaparak farklı dinamikler örmeğe başlıyorum zaman içerisinde. Gittikçe hızlanıyor, duruyor, yeniden değişmeye başlıyor. Yön ve boyutu değişiyor ilerledikçe. Solom, yerden başlayıp ayakta vertikal pozisyona geçiyor, burada iki ayağımın üzerine konumlandığım anda el jestleri ile hızlı biçimde birbirini tekrardan yeni hareketlere başlıyorum, gittikçe ellerimi birbirine vurarak tempo ve sesi daha kuvvetli yaşadığım anda, Alper Maral'ın SHO ismindeki bestesi

ile uzunca bir sessizlikten sonra ilk müzik başlıyor ve burada koreografi yepyeni bir yöne doğru bayrak açıyor. Alper Maral'ın eseri ile dans ettikten sonra, belli bir nokta ve hız ile hareket edip yere düşüp yeniden toparlanıyorum, bu sırada seyircinin önüne oldukça yaklaşıp çömelerek duruyorum. Buradan yeni bir dünyanın içine doğru yürümeye başlıyorum. Seyirciye seri hareketlerim ile en yakın mesafede yere düştüğüm ve devamında toparlanıp döndüğüm noktada Alper Maral'ın eserinin sonuna gelmiş oluyorum. Bu noktada kısa bir sessizlik yaşanıyor ve çok derinden bu sefer Mehmet Can zer'in 22 isimli bestesi almaya başlıyor. Dipten ve minimal başlayan müzik, önümde uzun bir yol varmişasına yryşmm devamında vardığım yeni noktada hızlanıyor ve oldukça kuvvetleniyor. Müzikten aldığım gle beraber yürüdüğüm yolun devamında bedensel hareketlerim ile başka bir dönüşümü temsil ediyorum. Sanki yürüdüğüm yoldayken fırtına öncesi sessizlik ve bilinmezlik var olup bu yolun sonunda herşey dışarıya akıyor, çıkıyor benden. Kullandığım basit ve loş ışıkların da etkisi ile sahnenin duvarına vuran glgem ile oluşan şekiller çoğu zaman izleyenler tarafından bir ağaca benzetildi. İşte buralarda içinde olduğum dönüşümüm müziğin bu andaki kuvveti sayesinde hızlanıp yavaşlarken yeni bir faz yaşamaya başlıyorumkendi zamansal algımda, sahnede arka alandan öne doğru yarım dairede ilerleyerek hareketlerimi minimalleştiriyorum ve Mehmet Can zer'in 22 isimli eserinin koreografimde kullandığım kısmının yaklaşık son dakikasını dans ediyorum. Değişen hareket kalitem, mekandaki konumum ile yeni fikirler oluşmaya başlıyor, farklılaşıyor herşey. Seyirci ile daha yakın olma işteği ile nde dans ediyorum, müzik bitince bu yeni dansımı tekrardan sessizlikte yapıyorum. Bu sefer, hareketlerde motifler ile bir dinamik ve harman oluşuyor sahnede ve sürekli hale geldiği noktada bu sefer romantik, yumuşak, duygusal bir parça başlıyor piyano ile River Waltz filminin müziklerinden biri eşliğinde. Solomun sonuna kadar bu parça ile dans ediyorum. Duygusal, akışkan, müziğin ve durumun içinden sona doğru geçiyorum.

8.8 Işıık

Solom, Que1 (sahnenin gerisinde yerde yatay konumlanmış yaklaşık 2,5m uzunluğunda led ışık kaynağı) ve Que2 (led ışık kaynağına ek olarak front light-ön ışık) den oluşan ışık kompozisyonlarından oluşmaktadır.

Şekil 8.7 Glimpse Sahne Işık Tasarımı

Glimpse'in sözlük anlamında yer alan 'anlık bakış' dışında 'muğlak belirti' ifadesindeki gibi sahnede yerde horizontal (yatay) düzlemde birleştirerek yerleştirdiğim ve önlerinde aynı paralellikte konumlandığım 4 adet led ışığın bedenimin arasından (bu oldukça kısıtlı bir görüntü) geçmesi ile kısmen belirsiz kısmen yarı aydınlık

bir görüntü ile soloma başlıyorum. İlk başta sadece kafamı seyirciye çevirerek, bakış attığım ve devamında kol hareketlerimden sonra sırtım dönük oturur halden yeniden yatay konumlandığım sürekli hareketlerimi seyirci ile buluşturuyorum. Bu seri hareketlerim sırasında sadece 4 adet led ışık beni ve sahneyi kısmen aydınlatıyor; Que1.

Dört adet led ışığın oluşturduğu imge, özellikle Glimpse’te araştırdığım muğlak görüntüye karşılık gelebilecek en ideal imgeydi. Koreografi araştırmamı yaparken sahnenin en gerisinde yatarak başlama pozisyonundan emin olunca ilk işim ışığı düşünmek oldu. Nasıl bir ışık olmalı ki, bedenimden fırsat buldukça ve süzûlebildikçe sahnenin içine yayılabilsin ve bu da izleyenler açısından muğlak, belirsiz, merak ve gizem uyandırıcı bir etkiye sahip olsun. Bu sebeple hem solomonun en başında hem sessizlikte hem de belli belirsiz az bir ışıktaki seri yapılan hareketler ile imgeler oluşturabiliyordum.

Resim 8.24 Lizbon Reunion Performans Bienali, Işık, Foto: Alípio Padilha

Glimpse solomonun ilk yolculuğu Prag'ta The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali idi. Burada, Divadlo Archa'da performansımız için ışık tasarımcısı Honza Benes ile çalıştık. Kendisini Prag'ta çağdaş dans devlet konservatuvarında öğrenci olduğum yıllardan beri tanıyorum. Prag'ta yaşarken orada üretmeye başladığım performanslarımın da ışık tasarımlarını Honza yapmıştı. Bu sefer de gala gecesi performanslarımız için buluştuğumuzda, jestlerimin daha net görünmesi ve ayrıca sahne gerisine yaklaştıkça hareketlerimin duvardaki yansımalarını ortaya çıkarma önerisi üzerine birinci bölümün sonunda seyirciye yakınlaşmam anında front light (ön ışık) ekleme kararı aldım; Que2.

Honza Benes bir ışık tasarımcısı olarak yapılan işin hassasiyetini ilk anından hem izleyerek hem de gerekli bilgileri koreograftan alarak düşünen ve tasarlayan bir ışık tasarımcısıdır. Glimpse için de ışıkları, solonun gizemli havasına uygun ama aynı zamanda görünür kıldığı dokunuşları ile çok daha anlaşılır hale getirmek üzere ekleme yapmıştı. Koreografinin en son kısmında, sadece led ışıklarımın olduğu yerde son hareketlerimi tamamliyorum. Bu son sahnede kullandığım ışıkların fişini prizden çekerek hem hikayeyi tamamlıyor hem de kendi yarattığım alanı yine kendim bitiriyorum.

Honza Benes'in dokunuşların ile ışık tasarımı anlamlanmıştı ve bu sefer sırada Portekiz'de katılacağım *Reunion Performative Biennial* vardı. Lizbon'da Reunion içerisinde yer alan solom bu sefer Rua Guatas Sahnesi'nde sergilenecekti. Burada da, 4 led ışığının aydınlattığı alan içerisindeyken müziğin başladığı seyirciye yakın olduğum, ilk defa yerden ayağa kalktığım bölümde bu sefer daha fazla sahneyi daha fazla aydınlatmayı ve biraz da renk ekleme fikri Lizbon'daki ışık tasarımcısından geldi. Açıkçası, bu en sevdiğim yollardan biri olmuştur her zaman; koreografiyi sergilediğiniz her yeni alan ve buluşmada ürettiğiniz eserin yeni şekle dönüşmesi durumu. Hem led ışıklarımın etkisini yaşatabilmek hem de solonun içerdiği anlam bütünlüğünü değiştirmeden atmosferi sağlayabilmek oldukça güç bir iş olduğunu deneyimledikçe farkettim. Yeni ışık fikirleri sayesinde Lizbon'un Rua Gaitas sahnesinde de ışıklar farklı ve etkin oldu.

8.9 Kostüm

Solo koreografimin kostümünü İzmir’de yaşayan, İzmir Ekonomi Üniversitesi’nin Moda Tasarımı Bölümü mezunu olan ve daha önceki performanslarımda da kendisiyle pek çok kere çalıştığım ve fikirlerine güvendiğim Gözde Şenocak dikmişti. Kendisine ait bir markası da olan moda tasarımcısı Gözde ile hem kostüm provası için hem de solomda hayal ettiğim ve çalıştığım sahneleri betimleyerek, hareketlerimi rahat uygulayabileceğim en uygun kostümü bulmak üzere dikim atölyesinde buluşmalar gerçekleştirdik. Sonunda, alt ve üst bedenimi rahatça kavrayan tulum şeklinde bütün bir kostüm olması gerektiğine karar verdik. Gözde, kumaşı ince ve esnek bir kumaş seçmişti, böylece hem yerde hem de ayakta yaptığım bütün hareketleri kolayca yapabiliyor olacaktım. Kostümün rengi, performans sırasındaki yarı görünür halimi destekleyecek şekilde siyahtı. Solo koreografim içerisinde oluşturmaya çalıştığım imgeler için de en uygun dikim ve modeli önermesi ile beraber kostüm sürecini seri ve kolayca tamamladık. Gözde ile Glimpse’ten önce pek çok koreografimin kostümü için çalışmış olsak da, özellikle bu solomda, solomun üretim ve sahneleme sürecinin bir parçası oldu. İzmir Tobav’ın stüdyosunda, kısıtlı sayıda seyirciyi davet ettiğim ‘açık provama’ katıldı, bu benim için gerçekten değerliydi. İlk defa bir solomda hem beraber çalıştığım kostüm tasarımcısı, hem de solomun koreografik yapısını oluştururken birarada olduğum kişiler ile açık provamda üretim sürecini yaşıyordum.

Resim 8.25 Lizbon Reunion Performans Bienali, Kostüm, Foto: Alípio Padilha

8.10 Synopsis

Glimpse (TR)

İlk bakacağınız şey, boş değil.

Bir bedenin silueti, gerçek ve gerçek olmayan arasındaki gelecekteki boşluğu doldurur.

Bir bakış, atmosferi uyandırır ve hava hareket etmeye başlar ve yoğunlaşır. Sizi maddi dünyadan cennet ve cehennem arasındaki bir yere götüren beş bölümden oluşan bir dans parçası. Zaman ve mekanın farklı bir yoğunluğa, farklı bir zevke ve farklı bir hıza sahip olduğu bir hayal ve illüzyon yeri.

Yorgunluğun ardından gelen bir bakış, bir son olduğunu düşündükten sonra daha da ileri gitmesi gereken an, dayanıklılık ve dayanıklılık geliştirme zamanıdır. Bir zamanlar hiç yaşanmamış bir yoldan geçerek, hiçbir yerden kesin bir yere yolculuk.

Glimpse (en)

What you'll first look at is not empty.

The silhouette of a body fills the future space between real and unreal.

A glimpse at you awakes the atmosphere and the air starts to be moved and becomes denser. A dance piece of five parts that takes you from the material world to a place between heaven and hell. A place of dream and illusion where time and space have a different density, a different taste and different speed.

Glimpse is what comes after tiredness, is the moment when one needs to move even further after thinking it was the end, it's the time one grows in resilience and endurance. A travel from nowhere to an exact place through a road ever once crossed ever once lived.

Glimpse; anlık bakış, bir an için görmek, kısa bakış, muğlak belirti, sezme...

Glimpse kelimesinin sözlükteki çevirisine baktığımda kelimelerin anlamları koreografimin başlangıç noktasını, o ilk anını ve aslında ilerisinde olacakları işaret eden anlamlar ortaya çıkıyor. Olacakları işaret ediyor, çünkü sadece anlık bir bakış ile bir muğlak gerçeklik ve hiçbir dış sesin, müziğin olmadığı sessizlik anından yüksek sese doğru adım adım ilerliyorum. Gerçek bir andan ütopya hissini yaşadığım kendi kişisel gerçekliğim, bulunduğum mekânda zaman içerisinde oluşuyor.

*Glimpse; glance, reflect, intimation, glimmer...*⁵⁹

Göz atmak, yansıtmak, bildirmek, belli belirsiz görünmek, seziş...

Kelimenin diğer eş anlamlılarına baktığımda ise, anlatmak istediklerimin kelimelerin anlamlarında saklı olduğunu görüyorum. Solomun başında yerde uzun süre

⁵⁹ Sesli Sözlük, <https://www.seslisozluk.net>. Erişim tarihi: 12.03.2022

hareketsiz yatarken anlık seyirciye dönerek kısa bir bakış attığım, zamanla belli belirsiz görüntümden giderek daha net hale gelen bedenim ve bedenimin hareketleri ile çizilen yolda hikayemi anlatmaya başlıyorum.

8.11 Eser Hakkında Yorumlar ve Gösterildiği Sahneler

8.11.1 Prag, Lizbon, Karachi’de Performanslar

Glimpse, Prag’ta 2018 yılının Mayıs ayında The New Europe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali’nin gala gecesinde sergilenmek üzere hazırlandı. Prag’ta şehrin merkezinde yer alan en özel tiyatrolardan birisi olan Divadlo Archa’da gerçekleşti.

2018’de Gala gecesinde sergileyerek prömiyerini yapmış olduğum yeni solom başka sahnelerde sergilenmek üzere hazırды.

2018 yılının Eylül ayında bu sefer Lizbon’da Reunion Performans Bienali’nde Rua Guitas’ta,

2019 yılının Mayıs ayında Karachi’de Kabutar Barış Güvercini Projesi kapsamında düzenlenen sergi’nin gala akşamında gerçekleştirdim.

8.11.2 Sahne Düzeni

Sahne üzerinde sadece 4 adet led ışık bulunmaktadır. Seyirci salona girmeden önce ilk pozisyonumu aldığım performansın başından itibaren açıktır ve performansın sonunda ışıkların fişini kendim çekerek sonlandırıyorum.

Resim 8.26 Prag NewEurope Festivali, Afiş

Resim 8.27 Lizbon Reunion Performans Bienali, Broşür Kapak

Evin Zindag

(1986) is an artist and photography teacher at municipality of Istanbul. Graduated from Sofia University's International Relations department, she decided to get educated on photography, which till that time, she was practicing as a profession. In 2013, she started to study Photography and Video at Bahçeşehir University. The same year, she was qualified to exhibit in Mamut Art Project. Between 2013 and 2015 she participated to many group exhibitions.

Cansu Ergin

is an independent dancer, lecturer and choreographer from Turkey. After she completed her Biology Study at Ege University in Izmir, she studied in Berlin Danceworks, Prague Duncan Centre State Conservatory of Contemporary Dance and had scholarship in Lisbon Forum Dança "PEPCC". Recently she has completed her master degree in Contemporary Dance Department at Mimar Sinan Fine Arts University in Istanbul.

Sezen Tonguz

(Balıkesir, 1981) studied contemporary dance and improvisation at ÇATI Dance Studio (Istanbul) and completed the Choreographic Creation, Dance Research and training Programme at Forum Dança (Lisbon, 2009). She collaborated with many artists in various interdisciplinary projects. She has been a resident artist at in different institutions and her work were presented in Turkey, Europe, Brasil and USA. She completed MA Communication and Arts at New University of Lisbon (2015). Tonguz is an independent performing arts professional and investigator and continues her research and activity on artistic research and curatorial practices in performing arts. She lives and works in Lisbon and Istanbul.

Farrukh Shahab

is a self-taught pioneer visual artist from Karachi, Pakistan and has been showcasing his work nationally as well as internationally since last 30 years. His work has been showcased in several countries including UK, USA, India, Nepal, Bangladesh and China. He has also been invited as part of several cultural art troupes by international embassies including Bangladesh, India and China. His recent cultural art troupe has visited China in 2015.

Resim 8.28 Kabutar, Travelling Exhibition Gala Gecesi Broşürü

9. SONUÇ

Çağdaş dansa benlik algıları ve bireysel yaklaşımlar üzerinden çıktığım yolda, kaynak araştırmalarım sayesinde ulaştığım pek çok psikoloji alanından düşünürün ve filozofun ifadesi, tez eser metin çalışmamda yön bulabilmem için ışık tuttu. Her yeni kaynakta, öğrendiklerimle ortaya çıkan bilgiler sayesinde yeni keşiflerde bulunabildim. Bu keşifler, beni bambaşka düşüncelere taşıdı. Araştırdıkça, okudukça, değerlendirdikçe kendi ben'im hakkında farklı ve derinlemesine bir yolculuk başladı benim için. Bedenin ifade aracı olarak hareketinin araştırmasını yaparken özduyumunu derinlemesine anlayıp bu sayede mekân, zaman, dans ilişkisini önceki koreografik deneyimlerime ve bakış açımın oranla farklı irdeleyip uyguladığıma inanıyorum. Bedenin mekân ve zamanla ilişkisi özduyum kavramı ile birleştiğinde bir performansçı olarak ifadesel anlamda oldukça başka kapılar açtı. Özduyumun (propriyosepsiyon) psikolojide içsel algı ve propriyo'nun benlik demek olduğunu keşfetmek benim için çalışma sürecimin ilerleyen zamanlarında ilham kaynağı oldu. Bedensel çalışmalarımı sürdürürken öğrendiklerim, uyguladığım çağdaş dans derslerinde hareketi farklı aktarmamı sağlayarak bakış açımı zenginleştirdi. Bu sayede her defasında beden-mekân ilişkimi yeniden merak ve heyecanla gözlemledim. Bedenin sözcükler kullanılmadan sadece fiziksel ifade aracı olarak kullanılıp sanatsal ürüne dönüşmesi benim için her zaman çok büyümlü bir gerçek olmuştur. Bu çalışmada da, iç algımı takip ederek ve düşüncelerimin derinliğinden kendimle ve başka ben'leri de gözlemleyerek ortaya çıkan düşünsel ve fiziksel süreç bedenin büyümlü ifadesini yaşamama bir kez daha alan açmış bulunuyor.

Kaynak araştırma sürecimde benlik algı ve analizleri hakkında pek çok farklı düşünce ve akımla buluştum. Devamında bu düşünceler benim için daha net odaklara dönüştü. Kierkegaard'ın benlik analizleri de bu temel odaklardan biri haline geldi. Ben olmayı, birey olmayı önemseyerek vurgulayan öznelci ve varoluşçu bir filozofun varlığı beden bütünlüğü ile ele alması ve birey olma hakkında ortaya koyduğu düşünceler, kendimi bedensel olarak daha bütün hissetmemi sağladığını söylemek isterim. Sadece

bir birey olarak değil bir performansçı olarak zihin beden uyum bütünlük hissimi pekiştirdi.

Otobiyografik bir solo üretmenin kimi zaman yalnızlığı, kimi zaman kendime odaklanmamı sağlaması, kimi zaman çevremi farklı şekilde değerlendirmeme olanak sağladı. Ne kadar otobiyografik bir solo üretmiş olsam da fırsat buldukça çalışmamı izleyicilere açarak dış gözlemci olmalarını istedim. Bu sayede seyirci ve dansçının/performansçının da bütünsel bir ilişkide olduğunu deneyimledim.

Kara kaplı defterler adını verdiğim iç döküm defterlerim sayesinde yazınsal otobiyografik bir süreç yaşadım. Buradaki iç dökümlerim, yine kendi sesimin yankısını sözcükleri duyarak gerçekleştirdi. Yazmak kendi sesimi sözcükler aracılığıyla duymamı sağlarken düşüncelerimin yoğunluğu beni devamında hareketlerimde de yoğun hissederek dans etmem için katkıda bulundu. Sanki her ifade bir yeni hareketti benim için. Stüdyoda ve sahnede bu kelimeler bedensel ifadelere dönüştü her zaman.

Solo koreografimi sahnelediğim her yerde farklı beden algısı hissetmemin, hem otobiyografik çalışmanın kattığı içsel derinlik ve aynı şekilde hareket araştırmalarımda derinleşmemi sağlayan özduyum kavramı ve tabii ki düşüncelerimin yoğun bir şekilde dönüşümünü sağlayan benlik algıları hakkındaki bilgilerin oluşturduğunu ve desteklediğine inanıyorum. Sürecin sonunda bedenle bütün olarak düşünmek benim için varlığın kanıtı haline geldi. Tabi ki bu bütünsellikten hayal gücüne ulaşarak bir solo ürettim. Bu solo düşüncelerimin çizdiği yolda şuana kadar yaşamda biriktirdiklerim ile şekillenmiş oldu. Solomdaki bilinmezlik, gizem, merak, arayış, tekillik, bazı anlarda sadelik bazı anlarda hareketin ve sesin gürültüsü, mekânda var olma, duygusallık, bekleyiş ve sonlanma imgeleri yaşadığım sürecin çıktısını oluşturuyor. Bedende biriken bütün enerji, his ve düşünceler hareketle açığa çıktığında süreç beni Glimpse isimli solomun son halini üretmemi sağladı.

Performans üreticisi ve icrası açısından beden, pek çok bilgiyi depolayan bir alandır diye düşünüyorum. Bence, aklım, bedenim ve ruhum bir bütündür ve bütünlük

içerisinde olmalıdır. Ancak o zaman bir performansı baştan sona hayal eder, kurgulayabilir ve sonuca ulaştırabilirim. Bu bütünlük, kendimle olan bütünlüktür. Tabii performansı oluştururken içinde yaşadığım toplumdaki oldukça etkileniyorum. Bedenim de yaratım sürecinde bu etkiler ile şekillenir ve farklı performanslar yaratırım. Dolayısıyla dans / performans sanatında dışavurum ancak kişinin kendi iç dünyasını keşfedebilmesi ve bunu beden aracılığıyla ifadesiyle ortaya çıkabildiğini düşünüyorum. Koreografi üretim sürecinde, var olmanın kimi zaman dayanılmaz yorgunluğu kadar kimi zaman hafifliğini de hissederek, Kierkegaard'ın kişinin kendi özünü özgür irade ve seçimleriyle oluşturduğu fikrini benimsedim. James Smith'in bahsettiği gibi de, önce bedeni ve bedende oluşan hareketleri takip ederek yaşanan duygunun ve düşüncenin ne olduğunu tanımlayabildiğime inanmaktayım. Bu da benim bilen benlik algımı oluşturan ve farkındalığımı derinleştiren yollardan biri. Ben algısı, solo üretim sürecinde en önemli rehberim oldu.

Koreografinin hareket üretim sürecinde, bedende hapsolmuş, birikmiş bütün duygu, his ve düşüncelerimi hareket yolu ile ortaya çıkararak beni götürdükleri yolu izledim. Bedensel olarak varlığımı tam hissedebildiğim, ben diyebildiğim tüm zamanlar hareket yolu ile yaptığım seçimler ve aldığım kararlar idi. Oluşturduğum iç dinamizm, üretim sürecinde ortaya çıkan bedensel tepkilerimdi. Bu bağlamda özellikle 17. yüzyılda tarihte önemli yeri olan Kartezyen düşüncenin önerdiği bedeni ötekileştirme ve yok sayma fikrini beden farkındalığının, algının ve bilincinin bu denli yükseldiği günümüzde kabul etmek kendi açımdan elbette mümkün değil. Bunun yanı sıra genel hatlarıyla tarihsel değişimde bedene dair düşüncelerin birbirleri arasındaki farkları bedeni daha çok sahiplenmeme sebep oluyor ve konuyu derinlemesine sorgularken günümüz koşulları için yeni tartışma noktalarını üretebileceğini de düşünüyorum. Koreografim oluştuktan sonra geriye baktığımda, duygu ve düşüncelerimin mahremiyetini bedensel formda ifade edebilmenin ve bunu sahnede seyirci ile paylaşabildiğim dansımla 'ben' olduğum anlara sahip olduğum için ne kadar şanslı olduğumu biliyorum.

Sonuç olarak pandemi nedeniyle eve kapanmak zorunda kaldığım ve kendimi sorgulayarak kurmaca ve gerçek dünya arasında salınımında olduğum bir dönemde yürüttüğüm tez araştırmamın konusu, benlik kavramı ve bilinç akışına dair fikirlerimin, olaylara ve kişilere bakış açımı çeşitlendirmesine büyük etkisi oldu. Solo koreografimde de bahsettiğim ve ulaşmayı hedefleyerek içinde olmaktan keyif aldığım fantastik dünya hissini daha kuvvetli oluşturmamı sağladı. Bilişsel ve ruhsal benlik kavramına odaklanarak benlik algımı irdelemem sonucunda edindiğim kuramsal bilginin bedenimde ve zihnimde oluşturduğu bu etki, hareket eylemlerimde hız, yön, boyut vb. görme biçimimde önemli değişiklikler yarattı. Bundan sonra yapacağım solo koreografilerimde etkisini hissedeceğim bu değişim, bedensel varoluşum üzerinden solo koreografimi yeni bir forma ulaşmasını sağladı.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aksoy, N. (2009). **Kurgulanmış Benlikler-Otobiyografi, Kadın, Cumhuriyet.** İstanbul: İletişim Yayınları.

Akşit, M. (2014). **Varoluşsal Bir Problem Olarak Soren Kierkegaard'ın Felsefesinde Ölümün Anlamı.** III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - II (Felsefe - Tarih). İstanbul: Sakarya Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.

Heidegger, M. (2018). **Varlık ve Zaman.** İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Hewitt, J ve Shulmann, D. (2019). **Benlik ve Toplum.** İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

May, R. (2013). **Kendini Arayan İnsan.** İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

May, R. (2016). **Yaratma Cesareti.** İstanbul: Metis Yayınları.

Taşdelen, V. (2000). **Benlik ve Varoluş-Kierkegaard Felsefesi Üzerine Bir İnceleme.** Ankara: Hece Yayınları.

William, J. (2021). **Bilinç Akışı-Zihin ve Deneyim Üzerine.** Ankara: Fol Kitap.

Yorgancıoğlu, P. (2022). **Oyuncu ve Bedeni.** İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık

Makaleler

Arslanbenzer, M. (2016, Ocak). **Bedenimize Yapılan Her Müdahale Ruhumuzda İz Bırakır.** Lacivert Dergi, 20. <https://www.lacivert-dergi.com/dosya/2016/01/04/bedenimize-yapilan-her-mudahale-ruhumuzda-iz-birakir>. Erişim tarihi: 08.07.2021

Aytekin, C.A., Tokdil, E. **Bilim ve Sanatta İyi Örnekler ve Atölye Çalışması Kapsamında Bir Örnek; Sanat Diyagramı Oluşturma.** <https://www.academia.edu/31103875>. Erişim tarihi: 25.04.2022.

Çelebi, V. (2016). **J. P. Sartre Ve S. Kierkegaard'ın Varoluşçuluk Düşüncelerinin Karşılaştırılması,** Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23 (2). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/firatsbed/issue/45176/565601>. Erişim tarihi: 19.02.2022.

Çetin, İ. (2011). **Benlik Algısı**, https://www.tavsiyeeediyorum.com/makale_7780.htm. Erişim Tarihi: 15.12.2021

Çoban,F. (2020, Aralık). **Stoacı Felsefe ve Modernite Arasında Düşünsel Bağlar**. İzmir Sosyal Bilimler Dergisi. 2-2(98-109). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/izsbd/issue/53900/769599>. Erişim tarihi: 02.01.2022.

Doğu, A. (2016, Kasım). **Proprioepsiyon (Özduyum)**. Düşünüyorum Dergisi, 32. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/proprioepsiyon-ozduyum/>. Erişim tarihi: 18.07.2021

Erenoğlu, N. (2014). **Beden Hakkında Güncel Tartışmalar**. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 30(82-84) <https://www.sdplatform.com/Dergi/786/Beden-hakkinda-guncel-tartismalar.aspx>. Erişim tarihi: 04.06.2021

Gingrch Philbrook, C. (1998). **Autobiographical Performance and Carnivorous Knowledge Animal Instinct**. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10462939809366210?journalCode=rtpq20>. Erişim tarihi: 25.04.2022.

Gök, U. (2015). **Kierkegaard'ın 'Korku ve Titreme' Kitabı Doğrultusunda İman ve Ahlak** (s.26-35). (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Güleç, C. (2021). **Kaotik Yapılar ve Alan Kuramı**. Kongre Programı Özet Kitabı. <https://www.hipnoterapi.com/psikoterapi-nedir/>. Erişim tarihi: 08.03.2022

Köker, S. (2019). **Bireyselliğin Sunumu Olarak Otobiyografi** (s.3-8). (Doktora tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Langellier, K.M. & Peterson, E.E.. (2006). **Shifting Context in Personal Narrative Performance** (s.16). <https://www.researchgate.net>. Erişim tarihi: 19.04.2022.

Merkit, N. (2016). **Sigmund Freud'da Uygarlığın Temel Dinamikleri ve Birey Üzerindeki Etkisi**. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 21(125). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48626/617833>. Erişim tarihi: 8.04.2022.

Özen, Y ve Gülaçtı, F. (2010). **Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi**. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 12-2(22-28). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erziefd/issue/6000/80003>. Erişim tarihi: 10.05.2021

Şenkaya, P. Bilinç, (2017). **Bilinçaltı ve Kavramsal Açılımları ile Günümüz Sanatında Labirent** (s.81). (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tanyel, Ç., Işır, N ve İnce, M. (2019, Nisan), **Benlik Algısının Sanatsal İfadeye Etkisi Üzerine A/R/Tografik Bir Araştırma**. Journal of Arts (s.2). <https://journals.gen.tr/arts/article/view/860/611>. Erişim tarihi: 12.03.2022

İnternet Siteleri

<https://seslisozluk.net>

ÖZGEÇMİŞ

Sadiye Cansu
ERGİN ÜNAL
Çağdaş Dans Sanatçısı

www.cansuergin.com

Yabancı Dil

İngilizce
Almanca

ALES

2018 SONBAHAR –
(77,71)

Eğitim

2019 – 2022,

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sahne Sanatları Anasanat Dalı
Modern Dans Sanatta Yeterlik Programı

Danışman: Prof. Tuğçe Ulugün Tuna

İstanbul

2014 – 2017,

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sahne Sanatları Anasanat Dalı
Modern Dans Yüksek Lisans Programı

Danışman: Prof. Tuğçe Ulugün Tuna

İstanbul

2010 – 2012,

Forum Danca

**Koregrafik Yaratım ve Dans Araştırmaları
ve İleri Seviye Teknik Çalışma Programı**

Direktör: Cristina Santos

Lizbon, Portekiz

2008 – 2010,

Duncan Center

Çağdaş Dans Devlet Konservatuvarı

Direktör: Michal Zahora

Prag, Çekya

2007 - 2008,

Danceworks Berlin

Modern Dans Akademisi

Direktör: Ellys

Berlin, Almanya

2002 - 2007,

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü

Mikrobiyoloji Ana Alt Bilim Dalı

İzmir

1995 - 2002,

Bornova Anadolu Lisesi, Almanca,

İzmir

Aldığı Sertifikalar

2015,
Graham Technique and Intensive Training
Martha Graham Dance Company
İzmir

2014,
Repertuary Training and Performance
Martha Graham Dance Company
İzmir

2011,
Movement Research
Sofia Dias
Lizbon, Portekiz

2007,
Intensive Repertuary Training
Nina Patricia Haenel
Essen, Almanya

1989 - 2008,
T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel ULİS Bale ve Dans Akademisi
Güniz Tanker, Diler Ünal.
İzmir

Eğitmenlik Deneyimi

İzmir İYTE, Şehir Plancıları ve Mimarlık Öğrencilerine, Hareket Tasarımı Atölyesi (2018-2021)

Tiyatro Medresesi, Çağdaş Dans Olgusu ile Tanışma ve Beden Farkındalığı Atölyesi (2017- 2020)

Tiyatro Medresesi, Dansla İletişim Kampı (2018)

Vadimanasır, Çağdaş Dans Olgusu İle Tanışma Ve Beden Farkındalığı Atölyesi (2020, 2021,2022)

DEÜ Devlet Konservatuvarı Bale Bölümü Çağdaş Dans Dersleri (2014-2021)

TOBAV Çağdaş Dans Eğitimleri (2015- 2020)

Collective Studio (2020-halen)

İzmir Bilfen Koleji (2018- 2020)

ODTÜ, Çağdaş Dans Günleri Çağdaş Dans Tekniği Atölyesi (2017, 2018)

YTÜ, Sahne Ve Tasarım Fakültesi Çağdaş Dans Bölümü (2014- 2016)

Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Çağdaş Dans Günleri Çağdaş Dans Tekniği Atölyesi, Ankara (2018)

Çağdaş Dans Teknik Workshop, Lizbon, Portekiz (2018)

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Modern Dans Öğrenci Topluluğu, Çağdaş Dans Kış Kampı, Eskişehir (2017)

Ege Üniversitesi Dans Tiyatro Kulübü

Stagestar Theater School And Prague International Choir, Prag Çekya

Dans Dersleri Santa Casa Lizbon, Portekiz

Sanatölye Varyant, Açık Stüdyo, Atölye Alsancak'ta Çağdaş Dans Eğitimleri

İzmir Ve Çanakkale'de Okul Öncesi Ve İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Eğitim-ler

Yaz Kampı Dans Atölyeleri

Ödüller

2011,

Budapeşte Szolo Duo Uluslararası Dans Festivali En İyi Performans ve Koreografi Ödülü (Percolation)

2012,

IDANS ve Jardin d'EUROPE işbirliği ile Percolation solo koreografisi eser olarak korunmuştur.

2017,

Prag The NewEurope Dance Festival and Jarmila Jerabkova Awards Choreography Competition – Çağdaş Dans ve Koreografi Yarışması - 3.lük Ödülü (The Well ve Everlasting Solo Koreografileri)

2018,

Bilfen Koleji Dans Yarışması Jüri Üyeliği Teşekkür Plaketi

2018,

TOBAV İzmir Çocuk Tiyatrosu Küçük Prens Oyunu'nun Koreografi olarak Teşekkür Plaketi

2022,

İzmir Büyükşehir Belediyesi Dünya Dans Günü Organizasyonu Teşekkür Plaketi

Katıldığı Sanatçı Yaratım Programları

2017,

Residency Program

Szolo Duo Dance Festival

Moha/Orkestztika Alapitvany, Budapeşte, Maceristan

2016,

Fillimit Platform,

Recidency program

Zidar, Çekya

2012,

Spring Dance Festival

Europe In Motion Residency Program

Utrecht, Hollanda

2008,
Residency Program
Moha/Orkestztika Alapitvany, Budapeste, Maceristan

Çalıştığı Sanatçılar

Madelena Victorino, Loic Touze, Tuğçe Tuna, Jeremy Nelson, João Fiadeiro, K.J.Holmes, Lisa Nelson, Margarida Bettencourt, Meg Stuart, Miguel Pereira, Mark Tompkins vera Mantero, Francisco Camasho, Patricia Portela, Todd McQuade, Rita Natalio, Joao Tabarra, Nuno Rebello, Margarida Mestre, Tiago Rodrigues, Jennifer Lacey, Maria Ramos, Sofia Dias, Vitor Roriz, Marta Silva, Slyvia Ijmer, Teresa Ranieri, Cristina Rizzo, Vania Rovisca, Nelson Ferreiro, Michal Zahora, Eva Blazickova, Joe Allegado, Lamin, Berrak Yedek, Lea Svejnova, Dora Hostova

Katıldığı Workshoplar

2022, **Adam Peterson**
Profesyonel Dansçılar için Atölye (Bergama, Türkiye)

2020, **Alessandro Marzotto**
Profi Training, Marameo Dance Studio (Berlin, Germany)

2020, **Yael Schnell**
Profi Training, Dock 11 (Berlin, Germany)

2020, **Laura Beschi**
Profi Training, Dock 11 (Berlin, Germany)

2019, **Stella Zannou**
Profi Training, Tanz Fabrik (Berlin, Germany)

2018, **Andre Soares**
Reunion Performance Biennual (Lisbon, Portugal)

2018, **Heidi Weiss**
Profi Training, Marameo Dance Studio (Berlin, Germany)

2018, **Sonia Rodriguez**
Profi Training, Marameo Dance Studio (Berlin, Germany)

2017, **Andre Soares**
Bodyweather, Reunion Festival (Lisbon, Portugal)

2016, **Teri Jeanette Weikel**
Fillimit Platform (Zdjar, Czech Republic)

2013, **Martha Graham Dance Company Workshop**
(Izmir)

2012, **Maria Hassabi & Robert Steijn**
Eim (Europe In Motion Residency) (**Utrecht, Holland**)

2012, **Hans Thies Lehmann**
Dramaturgy, Maria Matos Theater (**Lisbon, Portugal**)

2011, **Sofia Dias**
Movement Research, Forum Danca (Lisbon, Portugal)

2010, **Tobby Benett**
Duncan Center Conservatory Teachers Workshop, (Prague, Czech Republic)

2010, **Joe Allegado**
Limon Technique (Prague, Czech Republic)

2010, **Vaclav Janecek**
Dot 504 Dance Company Profitraining Ballet Class, (Prague, Czech Republic)

2010, **Nina Brzarodova**
Dot 504 Dance Company Profitraining Ballet Class, (Prague, Czech Republic)

2010, **Jarek Cemerek**
Dot 504 Dance Company Profitraining Modern Class, (Prague, Czech Republic)

2010, **Inaki Azpillaga**
Contemporary Technique, Partnering -Istanbul Dance Platform

2010, **Ted Stoffer**
Composition, Istanbul Dance Platform

2010, **Elisabett Corbet**
Ballet, Forsythe,

2009, **Simone Sandroni** (Deja Donne)
Duncan Center (Prague, Czech Republic)

2009, **Mariko Tanebe**

Body Mind Centering (Prague, Czech Republic)

2009, **Tomeo Verges**

Body Awareness And Acting (Prague, Czech Republic)

2008, **Berrak Yedek**

Orkesztika Alapitvany Coaching Residence Program (Budapest, Hungary)

2008, **Tamas Moricz**

Forsyte Improvisation Technik, Dock 11 (**Berlin, Germany**)

2008, **Christian Swam**

Ballett, Dock 11 (**Berlin, Germany**)

2008, **Maya Lipsker (Gaga)**

Marameo (Berlin, Germany)

2008, **Norman Douglas**

Marameo (Berlin, Germany)

2008, **Clint Lutes**

Marameo (Berlin, Germany)

2008, **Eva Blazickova**

Duncan Technique (Istanbul, Turkey)

2008, **Zeynep Tanbay Dance Projesi**

Aksanat (**Istanbul, Turkey**)

2007, **Çağdaş Türk Dansı Araştırma Laboratuvarı/Çatdal (Istanbul, Türkiye)**

Dansçı ve Koreograf Olarak Katıldığı Festivaller

Szolo Duo Uluslararası Dans Festivali, Budapeşte Macaristan

Jarmila Jerabkova Award International Choreography Competition of New Europe-

Dance, Prag Çekya

Korespon Dance, Zdar Çekya

Reunion Uluslararası Dans Festivali, Lizbon Portekiz

Multiraid Uluslararası Non Müzik Festivali, İstanbul

Spring Dance Festival, Hollanda

Portİzmir 3&4 Güncel Sanat Trienalleri

İzmir Uluslararası Tiyatro Günleri Festivali (TAKSAV)

S.E.S.T.A - Korespondance Koreografik Yaratım

Laboratuvarı, Prag, Çekya
İzmir Tek Kişilik Oyunlar Festivali, İzmir, Türkiye
Mambo Varese Ensemble, Müzik ve Dans Doğaçlama Projesi, Uluslararası Turnesi, Türkiye, Almanya, İtalya
İstanbul Uluslararası Dans Platformu, İstanbul, Türkiye
Üsküp Uluslararası Balkan Dans Platformu, Üsküp, Makedonya
V4 Uluslararası Performans Bienali, Prag, Çekya
İzmir Konak Belediyesi, Basmane Günleri
Uluslararası İzmir Festivali, IKSEV
Soundance Festivali, Berlin
İstanbul Küçükçekmece Masal İstanbul Festivali
Artsmap- Hollanda Başkonsolosluğu İşbirliği- Eğitimci Eğitimi/Sustain the Stage, İstanbul, Bergama
Improdancefest İstanbul

Etkinlik Görevleri

2020 Goethe Enstitüsü- Kültür için alan fonu ile’ Outis’ Uluslararası Performans Direktörü

2017-2018 PORTİZMİR4 | NEFES - Uluslararası İzmir Güncel Sanat Trienali Dans Proje Koordinatörü

İdans 2012 İstanbul Uluslararası Çağdaş Dans ve Performans Festivali Mekan Koordinatörü

Koreograf ve Dansçı Olarak

2022,
“Şalter”
Improdancefest İstanbul Gazhane Müzesi
Kavramsal Çerçeve: Cansu Ergin
Müzik Volkan Ergen

2022,
“Diapsalmata”
Kavramsal Çerçeve: Cansu Ergin
Dans: Kamola Rashidova, Cansu Ergin
Müzik: Cansu Nihal Akarsu
Bu performans ArtsMap kültür fonu tarafından desteklenmiştir

2022,

“Dimağ”

İzmir AASSM

Kavramsal Çerçeve ve Dans: Cansu Ergin

Müzik: Turgut Alp Bekoğlu, Sami Hosseini, Korkut Peker

2022,

Ankara Aralık Sahne Festivali,

Bach: Karşılaşma

Çellist: Ezgi Yağmur Bilgin

2021,

“Masal İstanbul “İstanbul Küçükçekmece Belediyesi Uluslararası Masal Festivali,

Dans Doğaçlama Performansı

Perküsyon: Faysal Macit ile

2021,

"Doğaçlama Dans&Müzik Performansı"

UCLG Kültür Zirvesi

Dans: Cansu Ergin

Ritim: Sami Hosseini

Yeşilova Höyüğü, İzmir

2021,

"Dünya Romanlar Günü Dans Performansı"

Dans: Cansu Ergin

Tepecik Filarmoni Orkestrası

Kültürpark, İzmir

2020,

"Son"

Darağaç İcra

Dans: Cansu Ergin

Trompet: Uğur Sayınbatur

Darağaç, İzmir

2020,

"Ouitis-Evrensel Beden"

Destekçi: Kültür İçin Alan

Dans ve Konsept: Cansu Ergin

Dans: Ufuk Şenel

Piyano: Rieko Okuda (Jp)

Soprano Saksafon: Norbert Stammberger (D)
Ritim: Aleksandar Skoric (Slo)
Görsel: Katia Vonna Beltran (Fr)
Video Çekim&Kurgu: Cem Barışçan
Proje Görsel Tasarım: Ceren Kayalar
Proje Koordinatörü: Ayşenur Sarı
Ayavukla Kilisesi, Berlin

2020,

"Outro"

Çevrimiçi Reunion Performative Arts Network
Dance: Cansu Ergin
Piano Ve Vokal: Rieko Okuda
Lisbon, Portugal

2020,

"Çevrimiçi Doğaçlama Dans Performansı"

İzmirtube, Aassm, İzmir

2020,

"Soundance International Improvisation Festival"

Open Platform
Dance: Cansu Ergin
Dance: Romy Schwarzer
Daxophone: Kriton Beyer
Flute: Friederike Wendorf
Dock11 Theatre, Berlin

2020,

"Skin"

Şiir: Nihat Özdal
Keman: Handan Gürkan
Galeri A, İzmir

2019,

"İkilik"

Perdesiz Gitar&Kopuz: Erkan Oğur
Piyano ve Viyola: Rieko Okuda
Ritim: Sami Hosseini
İsmet İnönü Sanat Merkezi, İzmir

2019,
"Didar"
Cansu Ergin Tobav Öğrencileri
Ayavukla Kilisesi, İzmir

2019,
"Jumpflytghtenglde"
Piyano: Rieko Okuda (Jp)
Soprano Saksafon: Norbert Stammberger (D)
Ritim: Aleksandar Skoric (Slo)
Görsel: Katia Vonna Beltran (Fr)
Uluslararası Münih Çağdaş Dans Festivali
Schwere Reiter, Münih, Almanya

2019,
"Glimpse"
Gala Performance For The International Project Travelling Exhibition
Alliance Française, Karachi, Pakistan

2019,
"Araf"
Piyano Ve Viyola: Rieko Okuda
Ritim: Sami Hosseini
Aziz Vukolos Kilisesi, İzmir

2019,
"Ahval"
Ritim: Sami Hosseini
Nazım Hikmet Kültür Merkezi, İzmir

2018,
"Pervasisz"
Taksav 7.Uluslararası Tiyatro Festivali Açılış Performansı
Mimarlık Merkezi, İzmir

2018,
"Glimpse"
(Re)Union Uluslararası Çağdaş Dans Ve Performans Festivali
Rua Das Gaivotas, Lizbon

2018,
"Mekan Hikayeleri Ve Bedenin Ekinoksu"

Hikaye: Emel Kayın
Ritim: Sami Hosseini
Portizmir4 Güncel Sanat Trienali
K2 Urla Nefes Alanı, İzmir

2018,
"Pervasisz"
Ritim: Sami Hosseini
Nazım Hikmet Kültür Merkezi, İzmir

2018,
"Glimpse" & "Everlasting"
The Neueuroppe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali (Özel Gösterim)
Divadlo Archa, Prag, Çekya

2018,
"Karşıtlıklar"
Ritim: Sami Hosseini
Sanat Yönetmeni: Ahmet Akdeniz
36.Uluslararası İzmir Tiyatro Günleri
Tire

2018,
"The Well/Kuyu"
I. İzmir Tek Kişilik Oyunlar Festivali
İzmir Sanat, İzmir

2017,
"Otantik"
Çello: Gülşah Erol
Ritim: Sami Hosseini
Salt Galata, İstanbul

2017,
"The Well" & "Everlasting"
The Neueuroppe Uluslararası Çağdaş Dans Festivali ve
Jarmila Jerabkova Ödülü
Prag-Çekya

2017,

"Nefes"

Çello: Gülşah Erol

Ritim: Sami Hosseini

Elektroakustik Müzik: Mehmet Can Özer

Portizmir4 Güncel Sanat Triena

Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi, İzmir

2017,

"Gorunjumpfly"

Piyano: Rieko Okuda

Soprano Saksafon: Norbert Stammberger

Görsel: Dafne Narvaez

Schwere Reiter, Münih, Almanya

2017,

"Beden"

Çello: Gülşah Erol

Ritim: Sami Hosseini

Elektroakustik Müzik: Mehmet Can Özer

Portizmir4 Güncel Sanat Trienali

Ayavukla Kilisesi, İzmir

2017,

"Nefes"

Elektroakustik Müzik: Mehmet Can Özer

Portizmir4 Güncel Sanat Trienali

K2 Urla Nefes Alanı, İzmir

2017,

"Dalgalar"

Açık Stüdyo, İzmir

2017,

"Kuyu / The Well"

18. Szolo Duo International Festival

Mu Szinhaz, Budapest

2016,

"Hare"

Piyano : Cemile Cabbar, Ritim : Sami Hosseini

Ayavukla Klisesi, İzmir

2016,
"Artizzz Talk"
Şafak Ersözlü & Cansu Ergin
Açık Stüdyo, İzmir

2016,
"Bağlantı"
İzmir Sanat

2016,
"Kuytu"
Ritim : Sami Hooseini
Açık Stüdyo, İzmir

2016,
"Pervasız"
(R)Eunion Festival
Alcantara, Lisbon, Portugal

2016,
"Doğaçlama Dans Ve Müzik"
Ritim: Sami Hosseini
İzmir Otomobilsiz Kent Günü
Plevne Bulvarı, İzmir

2016,
"Fillimit"
Creation With Veronica Santiago (Venezuela)
Koresondance Festival, Zdar, Czech Republic

2016,
"Yeni"
Aziz Vukolos (Ayavukla) Kilisesi, İzmir

2016,
"Süzülme/Percolation"
İstanbul Dans Platformu, İstanbul

2016,
"Senem Diyici İle Doğaçlama"
Galeri A, İzmir

2016,
"Artist Talk"
Sanatta Görünürlük Festivali, İzmir

2016,
"Duo"
Norbert Stammberger (Soprano Sax)
Multiraid International Non Music Festival, İstanbul

2016,
"Pervasız"
Szoloduo Dance Festival, Budapest

2016,
"Pervasız"
Tatavla Sahne, İstanbul

2016,
"Kuytu"
Azize Kafe, İzmir

2015,
"Pervasız"
Büyük Kardıçalı Han, İzmir

2015,
((T))İzzz: Yüksek Frekanslı Ses Performans Proje
Büyük Kardıçalı Han, İzmir
Koreograf

2015,
"Ultimate Moment"
Sokakişi Tiyatro Festivali
İstanbul

2015,
"Dişi"
Tiyatro Nieonor, İzmir

2015,
Mambo Varesa Project,
Saksafon: Norbert Stammberger
Avrupa Turnesi (Münih, Sardunya Adası, İzmir, İstanbul)

2015,
“Designed For Touch”
V4 International Performance Biennial
Prague, Czech Republic

2014,
“Embodiment Of Ubcsenses”
Uluslararası Türkiye Polonya Dans Projesi
İzmir Güncel Sanat Triennali, İzmir

2014,
“Doğaçlama Dans Performansı”
İzmir Konak Belediyesi Basmane Günleri, İzmir

2014,
“Pervasız”
Dünyanın Müziği Sokakta Festivali, İzmir
Mardin Artuklu Üniversitesi, İzmir

2013,
“Percolation”, “Janush”
Görünürlük Festivali, Catı (Çağdaş Dansçılar Derneği), İstanbul

2013,
“Friendly Ghost In Your Own Time Making”
In Szolo Duo International Festival, Mu Theater Budapest-Hungary

2012,
“Deneyisel”
Ege Sanat Merkezi, İzmir-Turkey

2012,
“Blind Belongings With The Velocity Of Circled Knives”
Theater Negocio, Lisboa -Portugal

2012,
“Percolation/Süzülme”
In Springdance Festival 2012 Utrecht, Holland
Eim Europe In Motion Residency

2012,
“Reservoir”
As A Guest Choreographer
In Szolo Duo International Dance Festival 2012 Gala Evening Budapest,Hungary

2011,
“Janush”
Solo Works By Pepcc İn Espaco Alcantara,Lisbon – Portugal

2011,
“They Are Mute And Shout A Lot”
In Forum Dança Lisbon/Portugal
Recreation Of The Original Piece Of Vera Mantero’One Mysterious Thing’

2011,
“Percolation /Suzulme”
In Szolo Duo International Dance Festival Budapest / Hungary
The Best Solo Performance Award

2010,
“Percolation / Suzulme “
Dans Platformu Istanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti
Uskudar Devlet Tiyatrosu, Istanbul

2009,
“Never Ending Story”
Jarmila Jerabkova Award International Choreography Competition Of New Europe Dance Festival
(Duncan Center Theater Prague, Czech Republic)

2009,
“Kabuk”
Jarmila Jerabkova Award International Choreography Competition Of New Europe Dance Festival
(Duncan Center Theater Prague, Czech Republic)